

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav jižní a centrální Asie

Bakalářská práce

Kateřina Zikmundová

Merse a Mongolská otázka

Merse and the Mongolian Question

Praha 2018

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Kapišovská, Ph.D.

Touto cestou bych ráda vyjádřila poděkování vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Veronice Kapišovské Ph.D., dále pak Mgr. Veronice Zikmundové Ph.D. Stejně tak bych ráda poděkovala Sojolmě za veškerou pomoc a zprostředkování možnosti se setkat s Odongoou v Chöchotu. Nakonec chci poděkovat mým spolupracovníkům Odongoje a Damdinsürenovi, za jejich ochotu, trpělivost a laskavost.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů

V Praze dne 15. srpna 2018

.....
Jméno a Příjmení

Klíčová slova:

Daguři, Mandžuové, šamanismus, Mongolsko, Vnitřní Mongosko, Čína, nezávislost, revoluce, vzdělávání, komunismus,

Key words:

Dagurs, Manchus, shamanism, Mongolia, Inner Mongolia, China, independence, revolution, education, communism,

Abstrakt:

Tématem mé bakalářské práce je život, dílo a historický význam jednoho z nejznámějších politiků Vnitřního Mongolska dvacátých let 20. století známého především pod dvěma jmény – dagurským Merse a čínským Guo Daofu. Cílem práce je zachytit a popsat tuto postavu a zasadit jeho působení do historických, etnických a společenských souvislostí v rámci této části Asie.

Abstract:

The subject of my bachelor thesis is the life, work and historical importance of one of the most popular Inner Mongolian politicians of 1920's known under two names - Merse in Dagur and Guo Daofu in Chinese.

The aim of this thesis is to describe this political figure and to provide a historical, ethnical and a social context of his activities within this particular region of Asia.

Obsah

1. ÚVOD.....	7
1.1 Téma a cíl práce.....	7
1.2 Struktura a celkové pojetí práce.....	7
1.3 Přehled dosavadního výzkumu, metodologie a použité zdroje.....	7
1.4 Poznámky k transkripci.....	9
2. KONTEXTY.....	10
2.1 Dějiny Dagurů.....	10
2.2 Etnogeneze, jazyk, kultura.....	14
2.3 Hlavní momenty celočínského politického vývoje v období Republiky.....	17
2.4 Chölönbujr	18
3. MERSEHO ŽIVOTOPIS.....	26
3.1 Rodina, dětství a mládí.....	26
3.2 Veřejná činnost.....	28
3.3 Zmizení	36
3.4 Pohledy na náboženství a rodina.....	37
3.5 Paměť o Mersem.....	44
4. ZÁVĚR	46
5. PŘÍLOHY.....	49
5.1. rozhovory.....	49
5.1.1 rozhovor s Odongoou.....	49
5.1.1 rozhovor s Damdinsürenem.....	71
5.2.1. Óda na jezero Bajkal.....	77
5:2.2. text hymny Lidové Revoluční strany Vnitřního Mongolska	78
5.3 text Mongolské otázky/Modern Mongolia	79
5.4 Obrazová příloha.....	87
6. Seznam použité literatury.....	92

1. ÚVOD

1.1. Téma a cíl práce

Tématem mé bakalářské práce je život, dílo a historický význam jednoho z nejpopulárnějších politiků Vnitřního Mongolska dvacátých let 20. století, známého především pod dvěma jmény – dagurským Merse a čínským Kuo Tao-fu. Cílem práce je především zachytit a popsat tuto v mnoha ohledech výjimečnou postavu v relevantních kontextech – historických, geografických, etnických a sociálních.

1.2. Struktura a celkové pojetí práce

Přestože biografické údaje Merseho a popisy jeho politických aktivit lze najít v několika nedávných publikacích, neexistuje, nakolik je mi známo, žádná monografie, která by byla věnována přímo jemu, s výjimkou v Číně vydaných sebraných spisů. Proto jsem se rozhodla rozdělit hlavní část práce do dvou částí: první, obsahující stručný životopis na základě údajů z několika publikací, doplněný rozhovory s Merseho dcerou Odongoou a jeho mladším rodákem Damdinsürenem, a druhou, která tento životopis zasadí do širších kontextů a souvislostí. Historie, etnografie, demografie Chölönbujru zůstávají v západní mongolistické literatuře – nejspíše kvůli jejich geografické poloze a těžko přístupným zdrojům informací – na okraji pozornosti. Poté věnuji samostatný oddíl reflexi Merseho osoby, to jak skrze vzpomínky a úvahy Odondoy a Damdinsürena. Tak se také snažím podat shrnutí toho, jak je Merse vnímán částí veřejnosti a jak se tento obraz proměňoval. Příloha poté obsahuje Merseho dva kratší poetické texty v originálu spolu mým překladem. Dále mnou přeložený text zkrácené verze Merseho přednášky *Moderní Mongolsko*. A nakonec samotné rozhovory.¹ Domnívám, že tyto kontexty umožní lépe porozumět životním peripetiím dagurského politika a docenit jeho význam.

1.3. Přehled dosavadního výzkumu, metodologie a použité zdroje

Dějiny Vnitřního Mongolska počátku 20. století byly, a částečně stále jsou, v samotné Číně badatelským tabu. Oblast Chölönbujru na severovýchodě Vnitřního Mongolska navíc patří k těm „ožehavějším“ kvůli důležité „geopolitické“ roli, kterou v tomto období hrála. Archivní

¹ Úryvky z překladu rozhovorů, použité v textu práce, jsem mírně upravila (odstranila opakování a nekonzistentnosti ve větách a podobně). V celém textu rozhovorů v příloze zůstává originál i překlad v původní podobě.

materiály jsou dostupné, pokud vůbec, s velkými obtížemi. V Číně začaly publikace zabývající se tímto obdobím – především životopisy hlavních protagonistů, zpravidla vzpomínky jejich potomků či mladších současníků – vycházet za politického uvolnění v době vlády Deng Xiaopinga. Údaje v těchto knihách je však třeba kvůli povinné státní cenzuře používat opatrně. Z vnitromongolských autorů, kteří se zabývali touto tematikou jmenujme především Enchbata a Erchimbata. Dále pak Gereldžav, další vnitromongolský historik a mongolista, který pracuje s archivními materiály, jehož nová publikace na toto téma vyšla velmi nedávno. Bohužel se mi však nepodařilo se k ní dostat. Jedním z největších průkopníků práce s archivními materiály od dob jejich zpřístupnění zabývající se činností a organizací Lidové revoluční strany Vnitřního Mongolska (jejímž spoluzakladatelem byl právě Merse) je vedle Urgunge Onona zejména Christopher P. Atwood, jehož vyčerpávající monografii *Young Mongols and Vigilantes in Inner Mongolia's interregnum Decades, 1911-1931* publikovou roku 2002 ve své práci extenzivně cituji. Dostupné archivní materiály jsou pak především v mongolštině, čínštině, japonštině a ruštině, roztroušené po archivech několika zemí. Ačkoliv byly ruské archivy v posledních dekadách rovněž zpřístupněny, tak v Rusku nebyly, pokud je mi známo, dosud publikovány rozsáhlejší práce k tématu.

Zároveň jsem se v této práci vzhledem k rozsahu bakalářské práce omezila na kompilaci dostupné sekundární literatury, která k tomuto tématu vyšla v angličtině.

Druhým typem pramenů, se kterými pracuji jsou dva rozhovory. První proběhl 19. srpna 2015, kdy jsem navštívila Paní Odongou, Merseho dceru v doprovodu mongolistky původem z Chölönbujru p. Sojolmy v Chöchhotu.

Druhý rozhovor s panem Damdinsürenem pak proběhl na jaře 2016 v Praze. Pan Damdinsüren je příbuzným Merseho.

Při přepisu rozhovorů nebylo možné použít standardní transliteraci chalchštiny, protože všichni informanti pocházejí z Vnitřního Mongolska a dva z nich jsou rodilými mluvčími dagurštiny, čímž je poznamenána jejich výslovnost i slovní zásoba. Používám proto částečně fonetickou transkripci do latinky, která odráží specifika výslovnosti informantů.

1.4. Poznámky k transkripci

Jména v čínštině jsou zapsána v české transkripci. V prepisech z mongolštiny z cyrilice se používám fonetický přepis. Přičemž dlouhé vokály nepřevádím s pomocí diakritiky, nýbrž je vyznačuji dvěma vokály za sebou, Dělán to tak úmyslně ve snaze o lepší zachování původního tvaru slov v mongolštině. Pro přepis z mongolského písma pak užívám akademickou transkripci. I v případě mongolštiny ovšem platí, že pokud se již vyskytuje počestěný zažitý tvar, dávám mu přednost (Ulánbátar, chošún). V části rozhovorů je pak situace poněkud odlišná, neboť, při přepisu rozhovorů nebylo možné použít standardní transliteraci chalchštiny, protože všichni spolupracovníci pocházejí z Vnitřního Mongolska a dva z nich jsou rodilými mluvčími dagurštiny, čímž je poznamenána jejich výslovnost i slovní zásoba. Používám proto částečně fonetickou transkripci do latinky, která odráží specifika výslovnosti spolupracovníků.

2. KONTEXTY

Cílem této kapitoly je uvedení Merseho životopisu do širších souvislostí, bez nichž je těžké jeho životu, jakkoli je sám o sobě pozoruhodný, dobře porozumět. Kontexty, které považuji za hlavní, jsou jednak etnické – Merse pocházel z prostředí chajlaarských Dagurů a proto se snažím přiblížit zde Dagury obecně a chajlaarskou enklávu zvláště, jednak historické. Dagurům se věnuji ve dvou oddílech – v prvním chci alespoň v základních bodech postihnout dějinné souvislosti původu dagurského etnika, tj. proces a příčiny jejich osídlení oblasti dnešního Chölönbujru.

Ve druhém oddíle se snažím stručně naznačit otázky dagurského jazyka, sebeurčení, jejich sebereprezentace, mezietnické vztahy s ostatními především mongolskými etniky. V samostatné podkapitole se také věnuji významným momentům na poli celočínské politiky v období Čínské republiky 1912-49. V části věnované historickému úvodu podávám stručný přehled událostí v dějinách Chölönbujru a jeho významu v širším historickém kontextu v období od novověku a především v prvních dekádě 20.století. Pozdější vývoj rozebírám v další kapitole. Zdrojem informací byla monografie Christophera P. Atwooda *Young Mongols and Vigilantes in Inner Mongolia's interregnum Decades, 1911-1931*, především v oblastech, kde se vzájemně prolínají dějiny ruského záboru Sibiře s minulostí oblastí severovýchodních výběžků Čchingské říše, byla důležitým zdrojem kniha James Forsytha, *Peoples of Siberia*, dále *The Cambridge History of Early Inner Asia* od Denise Sinora, *The Cambridge History of Inner Asia, the Chinggisid Age*, dále jsem čerpala informace ohledně dagurského jazyka, tradic a etnogeneze především z publikací *Shamans and Elders* od Caroline Humphrey, *Manchuria, an Ethnic History* od Juhy Janhunena, dále mi posloužila dizertace Eliny-Qian Xu, *Historical development of the pre-dynastic Khitan*, V otázkách dějin Čínské republiky jsem pracovala s *China – A New History* od Johna K. Fairbanka, dále pro oblast Mandžuské dynastie a společnosti *The Manchu Way* od Marka C. Elliotta a další.

2.1. Dějiny Dagurů

První zmínky o Dagurech pocházejí z roku 1616. Společně s dalšími tunguzskými kmeny (Soloni, Evenkové, Džürčeni) obývali oblast mezi severním břehem Amuru (Heilonjiang) podél řek Ergüne a Zeja. Ačkoliv byl tento region na samotném okraji sféry vlivu čínských císařů, bylo toto území považováno za součást Číny již za vlády dynastie Liao (907–1125) jakkoliv neurčitý význam tento vliv měl. Za vlády Chuang Tchaj-ťie (1636-43) byla zmíněná

oblast bez pochyb považována za území náležící k Mandžuské říši. K výraznější demonstraci mandžuské moci však došlo až při prvních snahách carského Ruska o kolonizaci Amurské oblasti. Ta započala v polovině 17. století. Ruští kolonizátoři se právě v této době potýkali s obtížnou otázkou udržitelnosti své přítomnosti na Sibiři. Důvodem byly především klimatické podmínky, které komplikovaly zemědělství v oblastech střední Sibiře. Zároveň vzrůstala potřeba nových území pro lov kožešinových savců a v neposlední řadě získávání nového obyvatelstva pro odvádění jasaku. První zprávy o úrodných a klimaticky obecně o mnoho příhodnějších oblastech východně od Něrčinsku se k Rusům dostaly ve 30. letech 17. století. Zprávy, které máme o Dagurech z této doby, popisují, že žili usedlým životem, věnovali se zemědělství a stavěli opevněná města. Pokud šlo o vztahy se sousedícími kmeny, tunguzští Manegiři a Birarové byli jejich vazaly a rovněž byli nuceni platit Dagurům tribut. V tomtéž postavení se vůči Dagurům nacházeli i Bargové sídlící jihozápadně od nich. Rovněž měli Daguři kontakty s Jakuty žijícími podél řeky Aldan.² Daguři společně s Džürčeny měli výsadní právo na lov v širším regionu Amuru. Z toho lze usuzovat, že Dagurové, či vrstva Dagurů měli v celé této oblasti významné postavení. Na daleko sahající vliv Dagurské moci by mohla ukazovat i skutečnost, že dnešní Evenkové v Barguzinu (asi 1000 km západně od hlavních dagurských sídel) nazývají mongolsky mluvící etnika „Dagu“.

Ustavování rusko-mandžuské hranice a role Dagurů v tomto konfliktu

V letech 1643-46 se uskutečnila první expedice vedená Vasilijem Pojarkovem z Jakutska po řece Aldan do oblastí údolí Zeji. Tím se potvrdila očekávání úrodných oblastí, které byly pro Rusko tehdy tolik potřebné. Při této příležitosti se Pojarkovova expedice setkala s místními Dagury a dokonce u nich přezimovala. Další expedice se uskutečnila v roce 1650 a byla vedená zkušeným Jerofejem Chabarovem. Ve chvíli, kdy proniknul Chabarov do *Daurie* (jak tento region vešel ve známost v ruských pramenech) narazil na vylidněné území a opuštěná sídla. Chabarov se proto vrátil zpět do Jakutska a požádal o posily. V následující výpravě se Rusům postavilo několik set Dagurů v boji. Ačkoliv byla Chabarovova výprava ve značné materiální výhodě a Daguři utrpěli velkou porážku a velkou ztrátu na životech, Rusům se přeci jen nepodařilo svého protivníka donutit k uznání carovy autority. V té době již byli Daguři i Soloni pod politickým vlivem Mandžů a jako svého vládce již uznávali mandžuského císaře. Při této expedici mělo dojít také ke konfrontaci mezi

² FORSYTH, James, *A History of the peoples of Siberia: Russia's north Asian colony*. Cambridge, Cambridge University Press, 1998 s 102-3

Chabarovem a mandžuským vojskem, ve které podle samotného Chabarova utrpěla mandžuská strana zcela zdrcující porážku. To přimělo Mandžuy k vyvinutí snahy o ukončení pronikání Rusů na své území. Následovalo několik let prakticky volného pohybu Rusů v Daurii. K další konfrontaci mezi mandžuským vojskem a Rusy vedenými Chabarovovým nástupcem Stěpanovem došlo v roce 1658, kdy mandžuské vojsko přepadlo Rusy a v ozbrojeném střetu byla zabita více než polovina ze 300 kozáků. Nutno poznamenat, že v této době docházelo na Sibíři k četným sporům mezi kozáky a jim velícími vojevody, které nezdávka vyústily v povstání. Výjimkou nebyla ani oblast povodí Amuru, kde po přesunu původních obyvatel na jih zůstala řada opuštěných pevností. Jednou takovou bylo i Albazino. To bylo opevněné městečko, původně vybudované dagurským vůdcem, jehož jméno Rusové zapisovali jako Albazy. Po odchodu Dagurů na jih bylo znovu osídleno kozáckými vzbouřenci vedenými Nikiforem Černigovským. Na základě toho, že vzbouřenci v Albazinu vybírali jasad od okolních Evenků a odevzdávali jej carovi, byla této de facto nezávislé kolonii roku 1672 udělena milost i uznání legitimacy, což znamenalo jeho přičlenění k Rusku. Území si ovšem nárokovali Mandžuoové a proto k Albazinu vyslali své vojsko, nejprve roku 1670, znovu roku 1685. Nakonec bylo roku 1689 Albazino Mandžuy obleženo a Rusové, kteří už nedokázali čelit tlaku, byli nuceni ustoupit daleko na severozápad. Téhož roku byla podepsána Něrčinská dohoda, která vymezila dosud formálně nestanovené hranice mezi Mandžuskou říší a Ruskem.³

Daguři pod mandžuskou vládou

Současně s ruským pronikáním do údolí Amuru a konflikty vedoucími k ustanovení hranice se Mandžuská říše začala velmi rychle zajímat o své nové poddané. Jednak byly od 60. let 17. století Soloni a Daguři přesvědčováni i nuceni ke stěhování na jih do údolí řeky Nonni (Nenjiang, dagursky Naun Muren) a organizováni do malých posádek v Aihui (Heihe) a v Mergenu (Nenjiang) a Čičikaru. Roku 1731 pak byli Soloni i Daguři začleněni do mandžuského systému 8 korouhví Prvním taktó vzniklým vojenským útvarům bylo „Osm loveckých korouhví“ – mandžusky *Butha jakun gusa*. Z tohoto názvu pochází dnešní pojmenování pro část dagurské populace žijící v Mandžusku – „Daguři Butha“. Roku 1732 bylo přesunuto 26 „šípů“ (mandžusky *niru*), každý čítající zhruba 300 rodin, směrem na západ do Chölönbujrské stepi. Velká část těchto nově příchodících obyvatel se velmi těžko sžívala se

³ FORSYTH, tamtéž s 105-7

zcela novými klimatickými podmínkami, na něž nebyli zvyklí, a kterým museli nyní přizpůsobit svůj způsob života – oblast, do níž byli přesídleni, se hodila prakticky pouze pro kočovné pastevectví.. A proto bylo roku 1742 Dagurům povoleno se navrátit zpět do oblasti Buthy do povodí Nonni, což velká část udělala. V Chölönbujru zůstaly pouhé 3 dagurské *niruny*, jednalo se převážně o usedlé hospodáře obývající město Chajlaar a okolí. Navzdory svému nízkému počtu si, jako i v dalších oblastech, brzy dokázali vytvořit jakýsi monopol na místní vyšší administrativní funkce.⁴ Až do pádu mandžuské dynastie v roce 1912 se Daguři těšili privilegovanému postavení mezi Mongoly, za něž byli považováni i přes svou kulturní odlišnost. Podle p. Damdinsürena tato odlišnost, respektive kulturní blízkost samotným Mandžům spolu s dobrou znalostí mongolštiny byla základem fungování dagurských úředníků v Chölönbujru jako důvěrníků a prostředníků při správě mongolského obyvatelstva. Toto postavení Dagurů přetrvalo i pád mandžuské dynastie a následující dekady bouřlivého politického vývoje – až do nástupu komunistické vlády v roce 1949 byli Daguři vždy na předních místech mezi hlavními postavami politiky Chölönbujru.

Jako u ostatních etnik zařazených do mandžuské armády, i pro Daguře platí, že jejich dnešní geografické rozmístění reflektuje původní rozmístění vojenských posádek a osady, ve kterých žijí, se buď přímo nazývají korouhvemi, nebo je alespoň součástí historické paměti, ke které korouhvi mandžuské armády kdo patřil. Tak je povědomí o vojenské minulosti součástí identity dnešních Dagurů.

V letech 1952 až 1956 byly postupně v Heilonjiangu, v Xinjiangu a ve Vnitřním Mongolsku ustanoveny okresy dagurské národnosti. Následují další a ve finále vzniklo celkem 7 autonomních okresů (v Čičikaru, Chölönbujru a v Xinjiangu)

K otázce oddělení Dagurů od Mongolů se Odongoa, která se událostí obdobně účastnila jako členka vlády, vyjadřovala rezervovaně. Podle ní je oddělení dagurské národnosti především prací Dagurů z Morindawa, ona sama si není jistá nakolik bylo oddělení nutné. Hlavním důsledkem je podle ní skutečnost, že mnoho Číňanů získalo různými triky dagurskou národnost a tak dnes většina dagurského etnika nejsou skuteční Daguři.

⁴ ATWOOD, Christopher, P., *Young Mongols and Vigilantes in inner Mongolia's interregnum's decades, 1911-1931*. Leiden; Boston; Köln, Brill, 2002 s 115-116

2.2. Etnogeneze, jazyk, kultura

V posledních dekáдах se, především v populární literatuře, setkáváme s tvrzením, že existuje určitá historická spojitost mezi Dagury a středověkými Kitany.⁵ ⁶Zatímco v první polovině 20. století se přinejmenším chölönbujrští Daguři prezentovali jako součást širšího mongolského etnika, v souvislosti s registrací Daguřů jako samostatné menšiny v 50. letech se někteří dagurští intelektuálové snažili „dotvořit“ atributy, které jsou běžně součástí povědomí čínských národnostních menšin, jako je specifický původ. K tomuto účelu posloužily nejen historické prameny, ale i lingvistické či genetické důkazy.

V čínských historických pramenech se zhruba v 6.-7. století setkáváme s rodovým jménem „Dahe“. Jednalo se o politicky významný rod, z jehož řad byli vybíráni náčelníci a jenž sehrál důležitou roli ve vzniku pevnější kmenové konfederace v období předcházejícím vzniku Liao.⁷ Toto rodové jméno je často dáváno do souvislosti s etnonymem Daguř.⁸ ovšem považuje podobnost jmen, která je běžně součástí argumentace v populárních textech, za pravděpodobně irelevantní. Jako hlavní lingvistický důkaz příbuzenství bývá uváděno dagurské slovo pro železo – *kasoo*, v kitanštině *hasho* (narozdíl od mongolského *temür* přejatého pravděpodobně z turkických jazyků).⁹ Etymologicky příbuzné výrazy se však vyskytují ve více sibiřských jazycích (Selkupština, kirgizština)¹⁰ a nepodařilo se mi zjistit žádné další doložené podobnosti ve slovní zásobě. Jazykově je dagurština kategorizována jako mongolský jazyk, vedle mogholštiny je považována za jeden z nejarchaičtějších v rámci mongolské jazykové skupiny (především na základě izoglos zachování počátečního h- ve slově a diftongů, které se v ostatních mongolských jazycích změnily na dlouhé samohlásky, např. *aul* „hora“ oproti mongolskému *uul*). Zároveň vykazují silný vliv mandžuského jazykového prostředí, projevující se progresivitou ve fonetické stránce (jde především o zkracování slov, např. dagursky *ku* „člověk“ oproti mongolskému *hün*.), která je typická pro kitanštinu. Podle Janhunena má však dagurština přece jen spíše typické rysy středověké mongolštiny, která byla podstatně konzervativnější než kitanština.

S jistotou lze pouze poukázat na to, že geografická oblast, kterou zaujímaly kmeny Kitanů, se částečně překrývá s oblastmi, ve kterých se poprvé setkáváme s Dagury v historicky

⁵ BULAG, tamtéž s 165

⁶ Viz rozhovor s Odongoou (5.1.1)

⁷ XU, Elina-Qian, *Historical development of the pre-dynastic Khitan*. Helsinki, Multiprint Oy, 2005

⁸ JANHUNEN, Juha, *Manchuria: An ethnic history*. Helsinki: The Finno-Ugrian Society, 1996 s 70

⁹ JANHUNEN, tamtéž s 72

¹⁰ SINOR, Dennis (editor), *The Cambridge History of Early Inner Asia*. Cambridge, Cambridge University Press, 1994 s 291

věrohodných pramenech. Atwood a jiní autoři se přiklánějí k názoru, že Daguři mohou být potomky populace Kitanů žijících v okrajových oblastech, kteří byli v průběhu pozdějších staletí pomongolštěni.

Celá diskuse o původu Daguřů z Kitanů je tedy především ilustrací nakládání s národnostními identitami v moderní Číně a relativně cílevědomého a aktivního přístupu samotných Daguřů k této otázce.

Zprávy, které jsou dispozici o způsobu života Daguřů v 17. století a později, je vždy vykreslují jako žijící usedlým životem a znalé zemědělství. Poté, co došlo k jejich migraci na jih a postupně na západ do Chölönbujru, si nadále udrželi usedlý způsob hospodaření jen s malými regionálními rozdíly mezi oběma hlavními skupinami. Daguři v oblasti Butha se věnovali pěstování plodin (ječmene, pohanky a prosa) a chovu hospodářských zvířat. Daguři tradičně obývali obydlí podobná čínským (podobně jako např. Chorčinové), specifikem dagurských staveb bylo však tradičně používání rákosu a dřeva vedle typicky čínského materiálu – tzv. vepřovice.. Domácnosti se vyznačovaly pevnější hierarchií odvíjející se od věku a pohlaví. Podle Humphrey a Urgungge Onona byl veškerý život typické dagurské vesnice – rodinný, pracovní, společenský a rituální - podřízen přísným pravidlům, které byla vyžadována ode všech (s výjimkou šamanů). Pojem soukromí ani osobní svobody neexistoval a vyloučení z této pospolitosti (například na základě obecně neschváleného sňatku) bylo považováno za nejhorší a v podstatě nesnesitelný trest.¹¹ Momenty uvolnění z pravidly svázaného života, jehož přísnost dopadala především na ženy, byly některé slavnosti a obřady, kde se ženy a dívky - pouze mezi sebou – mohly bavit otevřeně a podle chuti.¹²

Pokud jde o otázky religiozity, Daguři se v 17/18. století (období tzv. opětovného příchodu buddhismu mezi Mongoly), konverzi bránili a místo toho zůstali u šamanských praktik, které si v jejich duchovním životě i nadále udržely prominentní místo.¹³ V rodné vesnici Urgungge Onona byly potřebné rituály zajišťovány zčásti „staršími“, dagursky nazývanými *bagči*, kteří znali příslušné texty a invokace a pořádek obřadů, avšak nepoužívali trans a jiné šamanské techniky, a zčásti šamanem (dagursky *jadgan*), ve vesnici byl vždy jen jeden aktivní šaman a nový byl „zaměstnán“ teprve když starý šaman zemřel nebo se rozhodl službu ukončit), který prováděl typické šamanské obřady a úkony. V Urgunggeho rodné vesnici měli *bagči*

¹¹ HUMPHREY, Caroline spolu s ONON, Urgunge, *Shamans and Elders: Experience, Knowledge and Power among the Daur Mongols*. Oxford, Oxford University Press, 1996 s 22-28

¹² Tamtéž s 155

¹³ RAWSKI, Evelyn S., *The Last Emperors, A Social History of Čching Imperial Institutions*. Berkeley; Los Angeles; London, University of California Press, 1998 s 242-243

na starosti obřady spojené s uctíváním hor a vod a neměli ochranná šamanská božstva (dagursky *ongor*).¹⁴ Přestože v průběhu 20. století byli chajlaarští Daguři – narozdíl od východnějších skupin – do určité míry buddhismem ovlivněni, hrají i dnes šamani mezi Dagury důležitou roli. Humphrey, Hoppál i další autoři představují dagurský „šamanismus“ jako mimořádně rozmanitý a tvárný – podle Humphrey chajlaarští dagurští šamani v průběhu dramatických politických a sociálních změn ve 20. století průběžně podle potřeby a „poptávky“ měnili repertoár obřadů i soubory uctívaných božstev.¹⁵ Odongoa, která celý život včetně období nejtěžších náboženských represí pracovala ve státní správě, je zároveň autorkou možná prvního čínsky psaného pojednání o dagurském šamanismu, v němž využila vědomosti získané díky svému blízkému vztahu se svou tetou, Merseho sestřenicí, známou dagurskou šamankou Huangge. Při naší návštěvě měla ve svém bytě jeden pokoj zařízený částečně jako svatyni s oltářem zasvěceným této šamance a před naším odchodem prosila šamanku – božstvo o požehnání a ochranu pro nás.

Velkou část rozhovoru věnovala Odongoa tématu šamanů. Vybírám zde některé informace a postřehy:

„Dagurští šamani to mají tak: jsou rodoví šamani a šamani rodinných linií. Skupinám uvnitř rodu se říká *mohoon*, (pozice) šaman *mohoonu* se dědí po předcích. Když se objeví jeden šaman, tak po jeho smrti přejde jeho *ongon* zase na dalšího člověka. Tomu se říká *mohoonii samaan*.“

„Daguři sice věří šamanům, ale buddhismu se také nevyhýbají, měli klášter v Nantunu – evenckém chošúnu. Chöch süm. Ten zbořili a místo něj postavili stranický výbor.“

„Teď je v Nantunu šamanka Sečingoa, nikdy jsem se s ní nepotkala. Co u ní ale nejvíc obdivuji, je tohle: Domácí jméno jejího předka je Lam, všichni mu říkali, Lam samaan, Laa samaan. Divím se, jakto, že jeho *ongoni* jsou tak silní. Sečingoa je jeho vnučkou ve čtvrtém pokolení. Že se tihle *ongoni* po tolika letech objevili u Sečingoy, to mi připadá hodně zajímavé. Laa samaan prý v Chölönbujru až tak slavný nebyl. Ale že mají jeho *ongoni* takovou sílu.. Linie našich mannských šamanů se přerušila. Po roce 1931 byl v Mecheertu O *samaan*, jmenoval se

¹⁴ HUMPHREY, tamtéž s 30-37

¹⁵ HUMPHREY, tamtéž s 351

Orgiebu. Byl z generace méoh dědečka. Po něm linie skončila. Linie šamanů rodu Govol a rodiny Mann skončila s Orgiebem.”

2.3. Hlavní momenty celočínského politického vývoje v období Republiky 1912-1949

V této podkapitole uvádím velice stručný přehled politického vývoje v Číně v době Merseho aktivního života. Jde mi zde pouze o připomenutí rámce, v němž se odehrávaly boje mongolských nacionalistů za sebeurčení, autonomii či nezávislost.

Po rozpadu císařství 1912 byla Sunjatsenem nastolena prozatímní vláda v Nankingu, skutečnou moc ovšem držela v rukou tzv. Pej-jangská armáda v čele s velitelem Jüan Š'-kchajem.¹⁶ Sunjatsen proto učinil pragmatické rozhodnutí, sám rezignoval a prezidentem nově vzniklé republiky se stal Jüan Š'-kchaj. Pej-jangské vládě, jak se nazývala podle Pej-jangské armády, se dostalo mezinárodního uznání a lze konstatovat, že byla považována za legitimní pokračování po rozpadu Mandžuské dynastie. Nejvýraznější politickou formací byl zpočátku Kuomintang založený roku 1911 Sunjatsenem a Sung Ťiao-ženem. Stál především na Sunjatsenem dříve vypracovaných principech nacionalismu, demokracie a konzervatismu z pozdního 19. století. Jüan Š'-kchajovy autoritářské tendence se brzy začaly projevovat, nejdříve eliminací Sung Ťiao-žena a rozpuštěním parlamentu (1913).¹⁷ Navenek oslabená Čína byla nucená přijmout 21 požadavků Japonska, což mělo za následek neustálé zvětšování vlivu Japonska na Čínském území. Roku 1915 se Jüan Š'-kchaj neúspěšně pokusil o znovunastolení monarchie, avšak rok na to zemřel. Po jeho smrti roku 1916 se rozpadla Pej-jangská armáda, která byla postavená na schématu lokálních milicí. Došlo k fragmentaci těchto skupin na různé vojenské kliky vedené bývalými důstojníky – generály¹⁸. Tyto kliky mezi sebou vedly neustálé konflikty, uzavíraly mezi sebou vzájemné aliance a v průběhu let buď vzrůstal či slábnul jejich vliv a mocenský rozsah. To se týkalo prakticky celého území Číny. Na severovýchodě byly prominentní kliky Zhili, Anhui a Fengtian. Fengtianská klika měla své mocenské těžiště v industrializovaném Mandžusku, jejím velitelem byli Čang Cuo-lin a po jeho zavraždění roku 1928 jeho syn Čang Süe-liang. Čang (někdy též Maršál Čang) byl tradicionalista a otevřeně se hlásil k Japonsku.¹⁹ Tato éra

¹⁶ FAIRBANK, John King a GOLDMAN, Merle, *China, A History*. Cambridge; Massachusetts; London, The Belknap Press of Harvard University Press, 2006 s 250

¹⁷ Tamtéž s 251

¹⁸ V anglicky psané literatuře je vžitý termín *warlords*, v česky psané literatuře se spíše setkáváme s termínem *militaristi*.

¹⁹ LEE, Chong-Sik, *Revolutionary Struggle in Manchuria: Chinese Communism and Soviet Interest, 1922-1945*, Berkeley; Los Angeles; London, University of California Press, 1983 s 7-9

oficiálně skončila tzv. Severním pochodem 1926-1928 a sjednocením Číny Kuomintangem pod vedením Čankajška, který se po Sunjatsenově smrti roku 1925 stal stranickým nástupcem. Tím začíná Nankingská éra. I dlouho poté si však bývalí „generálové“ dokázali udržet významná postavení. Bylo tomu tak, jak v případě Čang Süe-lianga v Mandžusku. Územní roztržičnost pak přetrvávala především v odlehlých oblastech Čchinghaie (rod Ma), či Xinjiangu. Kuomintang, v němž soupeřily středové a levicové frakce, samozřejmě nebyl jedinou stranou na politické scéně Číny, která by reprezentovala či sjednocovala veškeré názory. Vedle Kuomintangu se ve 20. letech začala brzy formovat další významná politická uskupení. Na začátku 20. století získalo mnoho mladých Číňanů vzdělání v zahraničí a seznámilo se s levicovými ideály marxismu leninismu. Během období hnutí Nové kultury/4. května (1919-1921) začala krystalizovat nová, především levicová hnutí. Roku 1921 Čchen Tu-siou a Li Ta-čao založili Komunistickou stranu Číny, která se začala rychle rozvíjet a získávat širší podporu. Nacionalisté i komunisti spolu během 20. let částečně kooperovali a zároveň mezi nimi přetrvávalo silné mocenské napětí. Roku 1927 vyústila vzájemná rivalita do občanské války, která trvala navzdory dočasnému sjednocení obou táborů během Japonské okupace až do roku 1949. Kdy byli nacionalisté vytlačeni na Taiwan a Mao Ce-tung se chopil moci.²⁰

2.4 Chölönbujr

Dnešní Chölönbujr nese název po jezerech Chölön a Buir. Zjednodušeně řečeno se však jedná o oblast tradičně chápanou jako území rozložené mezi rozvodím Chinganu a východní hranicí Chalchy. To souvisí s další významnou skutečností, a sice že Chölönbujr je utvořen ze dvou podnebně odlišných celků. Západní část je převážně rovinná step, východní od údolí Nonni směrem k Chinganskému pohoří je převážně lesnatou a celkově vlhčí oblastí. Tato specifika měla pochopitelně zásadní dopad na formování způsobu života a obživy zdejších populací. Zatímco západní oblast umožňovala v podstatě „mongolský“ tj. stěhovavý a kočovný způsob života, obyvatelé lesnatého východního areálu se zabývali rybolovem, lovem či zemědělstvím.

²⁰ FAIRBANK, John King a GOLDMAN, Merle, *China, A History*. Cambridge; Massachusetts; London, The Belknap Press of Harvard University Press, 2006 s 277-279

Nejstarší zprávy o dějinách Chölönbujru

Jedněmi z významných severních sousedů Číny byli Kitanové a jimi založená říše Liao (907-1125), která pod sebou zahrnovala území od Korejského poloostrova až po stepi na západě.²¹ Následovala říše Džürčenů (1115-1234), za jejíž vlády (to především v pozdním 12. století) se např. z informací v Tajné kronice Mongolů dozvídáme o Tatarech, jejichž pastvinami bylo okolí jezera Chölön a Buir, dalšími obyvateli těchto východních oblastí byli Chonggirati.²² Později, již v Mongolské éře, získal toto území (východní ulus) Čingischánův mladší bratr Chasar, Chasarovi poddaní se stali základem kmene Chorčínů.²³ Ti setrvali v této oblasti do poloviny 15. století, poté však začali migrovat na jihovýchod. Do 16. století následovalo období, kdy je z pramenů zřejmé, že vliv Chalchy mohl střídavě zasahovat až dál na východ. Například v 15. století, kdy se nacházela říše ojratského Togon-tajše ve svém největším územním rozmachu, pod sebou zahrnovala území od Hami v Tarimské pánvi až po Koreu. Za vlády Bodi Alaga (1504-47) se dovídáme, že Ar (severní) Chorčínové byli zahrnuti pod Chalchu. V druhé polovině 16. století se z čínských kronik dovídáme, že do oblasti východně od Chinganu expandoval lokální čacharský vládce Tümen dzasagt chán a podmanil si místní obyvatelé (mezi nimi i Dagury, Džürčeny a Iliguty) a uložil jim povinnost odvádět daně.²⁴

Chölönbujr pod vládou Mandžů

Koncem 16. století se však na scéně objevil další významný aktér. Byli jím Džürčeni, sjednocení Nurhačim, kteří postupně ovládli Čínu a nastolili vládu dynastie Čching.²⁵

²¹ SINOR, Dennis (editor), *The Cambridge History of Early Inner Asia*. Cambridge, Cambridge University Press, 1994 s 402

²² POUCHA, Pavel (přeložil), *Tajná kronika Mongolů*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2011 s 224

²³ DI COSMO, Nicola; FRANK, Allen J. a GOLDEN, Peter B. (editoři), *The Cambridge History of Inner Asia: The Chinggisid Age*. Cambridge, Cambridge University Press, 2009 s 33

²⁴ Tamtéž 168-169

²⁵ Je obecně komplikované se snažit jednoduše postihnout, způsob jakým korouhve přesně vypadaly a fungovaly. Zaprvé jsme v našem dosavadním porozumění omezení neúplnými a jen pomalu se rozšiřujícími se informacemi z mandžusky psaných archivních materiálů. Zadruhé je důležité si uvědomit, že v průběhu času tato instituce procházela změnami. A že tudíž teorie a praxe mohou být dvě odlišné věci. Taktéž je patrné, že ačkoliv se struktura korouhví v různých oblastech zdála být nominálně velmi podobná, realita mohla skýtat mnohem rozdílnější obraz. Systém „korouhví – mandžusky gūsa – vznikl postupně v počátcích mandžuské expanze koncem 16. století. Původně šlo o uspořádání mandžuské dobytelské armády, k níž byly postupně přičleňovány oddíly složené z vojáků spojeneckých či poražených etnických skupin. V průběhu 17. a části 18. století byly takto zorganizovány oddíly různých tunguzských, mongolských i čínských skupin. Hlavním smyslem této organizace bylo udržování velké, pohyblivé, snadno ovladatelné a zcela profesionální armády, jejíž kterákoli část mohla být prakticky ze dne na den císařským rozkazem převelena do kterékoli části země. Vojáci měli buď úplný zákaz nebo částečné omezení obchodních a jiných „nevojenských“ aktivit, byli vydržováni státem a jejich hlavní „mírovou“ náplní mělo být neustálé cvičení vojenských dovedností. Tento systém, přestože jeho uspořádání s přidáváním dalších oddílů začalo působit chaoticky, byl do 18. století efektivním

Mandžuoové se již v počátcích svého rozmachu organizovali do tzv. korouhví, stejně tak území, která dobývali.²⁶

Vnitřní Mongolsko vzniklo v 17. století rovněž jako důsledek první fáze mandžuské expanze do mongolských oblastí a obsáhlo tehdy zhruba dnešní teritorium stejnojmenné provincie (bez Chölönbujru). V průběhu vlády dynastie Čching bylo Vnitřní Mongolsko „připraveno“ o několik významných území, která byla vyňata z tradiční mongolské samosprávy a umístěna pod přímou správu císařského dvora. To umožnilo především příliv čínských rolníků, sedentarizaci a rychlé počínštění těchto oblastí. Jednalo se o Čachar, Suej-juan a Džehol. Tyto tři provincie obsáhly velké části území na sever, severovýchod a severozápad od Pekingů.

Stejně tak v Chölönbujru mělo přijetí mandžuské nadvlády zásadní dopad na administrativní strukturu a chod společnosti. Kromě toho byly už v počátcích mandžuské vlády některé části mongolského obyvatelstva – konkrétně Mongolové v Chölönbujru, část Čacharů a část Tumedů – organizováni do mandžuského vojenského systému Osmi korouhví.²⁷ Osm korouhví císařských posádek a autonomní mongolské korouhve/chošúny „severního“ Mongolska se mezi sebou z hlediska společenské organizace a postavení vůči státu lišily.

V Čacharu a Chölönbujru se jednalo semiautonomii, přičemž byly součástí 8 mandžuských korouhví, jinými slovy do nich byly integrovány jen částečně.²⁸ Oblast Chölönbujru byla umístěna pod správu Heilonjiangského generála, přičemž nejvyšším úředníkem byl Fu tu-tchung²⁹ (*meiren-i janggin*).³⁰

V dobách císařství byla v Chölönbujru pozice Fu tu-tchunga téměř výhradně v rukou Mandžůů nejčastěji z Pekingů, výjimečně tuto pozici zastávali Daguři z Čičikaru. Ve dvacátých letech, ve většině těchto území – tzv. „zvláštní oblasti“ zůstala tato funkce zachována a i nadále platilo, že spravující úředníci byli dosazováni centrální vládou (zatímco

„válečným strojem“, který snadno dobýval nová území a udržoval klid v již dobytých krajích. (Začátkem 20. století pak již byl spíše těžkopádným, technicky zastaralým břemenem, které viselo na krku císařské vládě.), zatímco v ostatních oblastech se správní jednotku také nazývaly „korouhve“, ale nebyly součástí této vlastně permanentní záložní armády.

²⁶ ELLIOTT, Mark C., *The Manchu Way: The Eight Banners and Ethnic Identity in Late Imperial China*. Stanford, Stanford University Press, 2001 s 72-3, 85

²⁷ Čchen Šu přikládá význam specifickému počtu 8 (korouhví) a hledá souvislost na základě zkoumání mandžuských tradic, kdy se opakovaně setkáváme právě s tímto číslem a je tudíž možné se domnívat, že mělo jakousi významnou symboliku (8 shiweiských kmenů, 8 kitanských kmenů, 8 mandžuských korouhví. (XU, Elina-Qian, tamtéž s 103)

²⁸ ELLIOTT, tamtéž s 85

²⁹ CROSSLEY, Pamela Kyle, *Orphan Warriors: three Manchu generations and the end of Čching world*. Princeton; New Jersey, Princeton University Press s 50

³⁰ instituce Fu tu-tchunga se vyvinula v dobách mandžuské expanze z hodnosti velitele křídla (korouhve), podléhajícímu veliteli korouhve (*gūsa i ejen*).

zbytek Vnitřního Mongolska si uchovával původní systém, tedy vládu dědičné mongolské šlechty).³¹

Oproti předchozímu období však tyto posty zastávali téměř výhradně sami místní Daguři. Tím Daguři získali přístup k důležitým pozicím, především pak kontrolu nad místním soudním systémem. Což jim v republikánské éře propůjčilo zásadní důležité postavení v regionu.

V důledku I. Čínsko-Japonské války (1894-1895) století byla Rusům udělena koncese na stavbu úseku železnice přes Mandžusko. Roku 1900 byla uvedena do provozu a Rusové byli zároveň odpovědní za její obsluhu. Na severní část, kterou měli pod správou Rusové, jižní část měli pod správou Číňané a nejzazší jižní část měli pod kontrolou Japonci. V průběhu let se s neustále se proměňující mocenskou rovnováhou měnilo i to, kdo má kontrolu nad železnicí a tím pádem i strategicky významnými místy (jako například Port Artur). V Chölönbujru si nad železnicí nejprve usurpovali moc bělogvardějci a později Fengtianská klika. Skutečnost, že Chölönbujru procházela železnice, měla za následek rapidní rozvoj původně méně vytížených měst. Jednalo se především o dnešní Manzhouli a Chajlaar, kam se začalo stěhovat množství Číňanů a Rusů jak kvůli pracovním příležitostem, tak kvůli obchodu. Nově „otevřené“ území Chölönbujru (resp. města v této oblasti) tak začalo zažívat značný příliv a cirkulaci cizinců. Díky relativně snadné dostupnosti se z Chölönbujru stal jeden z nejvýznamnějších vývozců komodit typických pro stepní oblasti (zásadní byl především export vlny do USA). Chölönbujr se také stal jedinou mongolskou oblastí v Číně, která měla Japonský a Ruský konzulát. Zároveň jako po celé Číně, byli i v Mandžusku přítomni misionáři a křesťanské organizace.

Roku 1908 se začaly projevovat dopady mandžuské Nové politiky. To obnášelo zvýšenou míru kolonizace Číňany z jižních oblastí. Ačkoliv se vzhledem ke klimatickým podmínkám nedařilo plánům na zemědělství, tak jako v jiných oblastech Vnitřního Mongolska, podařilo se do jisté míry uskutečňovat plány rozvíjení těžebního průmyslu. Dalším dopadem bylo omezení autonomie Chölönbujr personálními obměnami na vedoucích administrativních pozicích a přechodem od „vojenských“ korouhví k civilním úřadům. Personální změny pak obnášely hlavně dosazení čínských úředníků, což mělo za následek omezení autonomie. Především to vyprovokovalo velkou vlnu nevole ze strany představitelů Chölönbujru.

³¹ ATWOOD, tamtéž s 60

Chölönbujr v prvních letech Čínské republiky (1912-1917)

Roku 1912 bylo pod vedením öölödského předáka Šeng-fua obsazeno sídlo sub-prefekturálního úřadu v Chajlaaru a byla vyhlášena nezávislost na Čínské republice a sjednocení s nově nezávislým Mongolskem. Toto období sjednocení s Mongolskem mělo pouze krátké trvání, a sice do roku 1915, kdy vstoupila platnost dohoda v Kjachťe se vším, co implikovala pro Vnitřní Mongolsko. Tím pádem byl Chölönbujr oddělen od Chalchy, byla mu ovšem nadále garantována určitá míra autonomie. Zároveň se za několik let tohoto sjednocení vytvořila vrstva chölönbujrských politiků (např. Cend, který byl rovněž klíčovou postavou celého povstání z roku 1912), kteří získali v Ich Chüre³² politické funkce a důvěrně se s Vnějším Mongolskem obeznámili.³³ Naděje těchto politiků se zpočátku upínaly k Rusku.

Období po Říjnové revoluci a panmongolská vláda v Daurii

Po Říjnové revoluci, v době ruské občanské války a ekonomického kolapsu (1917-18) ztratilo Rusko pro dagurské předáky korouhví přitažlivost. Představitelé Chajlaaru vyjednávají návrat pod Čínu pod podmínkou autonomie. Chölönbujr byl tak opět začleněn pod správu Číny jako „zvláštní oblast“.

Daurie - S nástupem bolševiků k moci v Rusku Japonsko začalo jevit zájem o kozáckého atamana a polovičního Burjata Grigorije M. Semjonova. Tokio začalo podporovat nejen jeho činnost proti bolševikům, ale také proti bělogvardějcům. Od roku 1918 měl Semjonov kontrolu nad úsekem železnice východně od Bajkalu, přes Chölönbujr až do Mandžuska. Kromě své armády získal ještě další sympatizanty, zejména z řad Burjatů.³⁴ V té době přišel s velice ambiciózním plánem na vytvoření obrovského územního celku postaveném na panmongolské ideji. Téhož roku oslovil se svým návrhem představitele Vnějšího Mongolska, ovšem bez kladné odpovědi. Na začátku roku 1919 svolal za asistence japonských poradců delegáty Chölönbujru, Vnitřního Mongolska, Číny a především z Burjatska do Daurie,³⁵ Byli mezi nimi například Chölönbujrský Dagur Lingšeng, nebo chöchchotský převtělenec Neiči Gegén. Brzy na to vyhlásil vznik „Velké Mongolské říše“ a sám se rozhodl si udělit šlechtický titul. Tato nová vláda vyslala tři delegáty na Pařížskou mírovou konferenci, přes Tokio. Mezitím ovšem došlo k obměně ve vládním kabinetu

³² Viz 3.4

³³ ATWOOD, tamtéž s 119-121

³⁴ ATWOOD, s 136

³⁵ železniční stanice nedaleko od hranic s Čínou

Japonska a tito noví představitelé odmítli delegaci odeslat do Paříže a zároveň stáhli své poradce zpět. Po tomto diplomatickém fiasku Semjonova jeho příznivci opustili.

Chölönbujr se tak podobně jako zbytek Číny octnul v situaci, kdy si jeho území nárokovaly různé „warlordské“ kliky (v případě Mandžuska a přilehlých území Fengtian pod vedením Čang Cuo-lina), které byly zároveň v konfliktu se zájmy Ruska.³⁶

Mimo to se během 20. let díky své poloze v blízkosti hranic a železnice stalo z Chölönbujru jedno z hlavních center obchodu s vlnou. Na trhu dominovaly americké a britské společnosti, a Chölönbujr se stal dominantním exportérem vlny do USA.

Události, které následovaly po přelomu desátých a dvacátých let v Chölönbujru jsou rozebrány v následující kapitole.

Chölönbuir za japonské okupace

1931 Mukdenský incident, po vytvoření Mančukua Chölönbujr prochází administrativními změnami přesunut pod provincii Severního Chinganu (guvernérem se stal Lingšeng).

Za japonské okupace stoupala jak prominence mongolštiny, tak částečně i mandžuštiny

Odongoa popisuje život jejich rodiny za japonské okupace takto:

„Japonci dobře znali jméno Merse, proto jsme si museli dávat velký pozor na ústa, kdybychom něco řekli, kdyby se rozzlobili na našeho dšdečka, jak bychom žili... (...) Neměli jsme těžký život, měli jsme dobytek – koně, nějaké ovce, v jídle a pití jsme vůbec neměli nedostatek, ale politicky, přestože jsme necítili žádný přímý tlak, žili jsme ve velikém strachu, těch čtrnáct let. Přestože my jsme pak studovaly v Japonsku, vzdckz jsme měly od Japonců odstup, necítily jsme k nim duševní blízkost. Těch čtrnáct let, ačkoli jsme v praktickém životě ničím netrpěli, jsme byli pod velkým politickým tlakem. Se živobytím jsme starosti neměli, pěstovali jsme zeleninu a masa a obilí a všeho jídla bylo dost. Náš dědeček postavil čtyři školy.“

Na dotaz, jaký měla sama Odongoa vztah k Japoncům, vyprávěla následující příběhy:

„My jsme to odmalička věděli, že Japonci obsadili naše území, všichni Daguři to věděli. Ale v té době se nedalo žít, pokud se člověk neučil japonsky. Zezačátku byla populární jedna japonská píseň : *Kokowa okuni*.. naše maminky se ptaly, co

³⁶ LEE, Chong-Sik, *Revolutionary Struggle in Manchuria: Chinese Communism and Soviet Interest, 1922-1945*, Berkeley; Los Angeles; London, University of California Press, 1983 s 10-11

to znamená, , a překládali jsme jim to: Toto místo je tak daleko od naší vlasti a japonští hrdinové teď spí v téhle zemi. A druhá sloka je strašně smutná – druzi, kteří o včerejška běhali a pobíjeli nepřitele bodáky dnes spí pod kameny v divočině dalekého pohraničí.

No a naše maminky říkaly: Proč ti Japonci poslali cizí děti do naší země a nechali je tu zabít, jak je teď asi jejich rodičům? Proč ti Japonci posílají mladé lidi sem na smrt, vždyť jsou to taky lidské děti, tak zbytečně sem přijeli a teď leží pod kamením...“

„Dagu a Džalgu zavraždili Japonci jako první. Proč je zabili? Jednou tak šli – byli pastevcí – a viděli tři Japonce, jak něco kreslí. Věděli, že jsou to zvědové, kreslí si mapu našeho území, no a v Chajlaaru sídlil vojenský velitel, tak ohlásili vojákům, že tři japonští špióni tam kreslí mapu. Vojáci dorazili a dva z nich zabili, jeden utekl. Bylo to v noci, schoval se v seně u jedné rodiny. Ta rodina mu dala napít vody a nechali ho jít - co s živým Japoncem?(..). To bylo v roce 1933, a v roce 34 nás Japonci obsadili. Dagu a Džalgu popravili.“

„Těm, kteří zachránili třetího zvěda, Japonci připisovali velkou zásluhu, mluvili o nich jako o poporovatelích Japonska. Ale jejich syna, jmenoval se Utei, odvezli a nikdo neví, co mu udělali. Vrátil se nemocný, měl tuberkulózu nebo nějakou jinou infekci – nejspíš na něm dělali pokusy. Vím to – jednou, bylo mi osm nebo devět, jsem kdovíproč vběhla do jejich domu a Utei seděl na kchangu přikrytý přikrývkou, byl úplně bílý a nemohl se ani hýbat. Zanedlouho umřel. Určitě mu píchli nějaké bakterie. Ve skutečnosti, přestože pomohli Japonci zachránit si život, nakonec byli potrestaní. Tohle Daguři všechno vědí.“

1945 Invaze sovětských vojsk do Mančukua v Chölönbujru opět roznítla panmongolské ideje. Jakmile se Japonsko vzdalo, Merseho bývalý student Hafenga se svými přáteli ihned obnovil Lidovou revoluční stranu Vnitřního Mongolska a došlo k vyhlášení autonomní vlády východního Mongolska. Možnost odtržení však zcela znemožňovaly diplomatické vztahy mezi Čínou a Sovětským svazem. Panmongolské revoluční strany zůstaly v Chölönbujru aktivní do roku 1947. Roku 1949 byl Chölönbujr kvůli tlaku čínských komunistů přičleněn k Autonomní oblasti Vnitřního Mongolska. Následují další úpravy v podobě přičlenění východních území v povodí Nonni a severu Charčinské oblasti k Vnitřnímu Mongolsku.

V létě 1958 se začala uskutečňovat kolektivizace stád dobytka. V období kulturní revoluce (1966-1976) probíhaly rozsáhlé perzekuce bývalých movitých pastevců, osob s vazbami na Mongolskou lidovou republiku. Roku 1969 byl Chölönbujr odtržen od AOVM a přiřazen k Heilonjiangské provincii. Roku 1979, v období ustupování Číny od politiky KR byl Chölönbujr opět zahrnut do AOMV a zároveň byl zbaven o Chorčinské oblasti. V 80. letech začíná v Chölönbujru Peking opatrně provádět ekonomické pokusy (částečná privatizace, turistický ruch z Ruska)

3. MERSEHO ŽIVOTOPIS

Úvod

Cílem této kapitoly je podat přehled Merseho života a hlavních událostí v něm – od dětství a doby studií přes obobí jeho veřejných a politických aktivit až po jeho zmizení. Následně bude diskutována otázka náboženství a toho, jakou roli hrálo v jeho životě. Rovněž bude zmíněna Merseho rodina a její významnější členové. V závěčné podkapitole uvádím příklady různých hodnocení Merseho osobnosti a významu, s nimiž jsem se během své práce setkala. Stejně jako v ostatních částech práce i pro tuto kapitolu platí, že vycházím ze dvou typů zdrojů. Významným sekundárním literárním pramenem byly monografie Christopher Atwooda, *Young Mongols and Vigilantes in Inner Mongolia's Interregnum Decades, 1911-1931*, Uradyna E. Bulaga, *The Mongols at China's Edge*, Caroline Humphrey s Urgungem Ononem, *Shamans and Elders*, Xiaoyuan Liu, *Reins of Liberation*, rovněž články Christophera Atwooda a Uradyna E. Bulaga. Vedle sekundárních pramenů pak pracuji s informacemi získanými v rozhovorech s paní Odongoou a panem Damdinsürenem, které se prostupují celou kapitolou.

3.1 Rodina, dětství a mládí

Merse (Domácím jménem Mersentei, dalšími jmény Guo Moxi, Guo Junhuang) se narodil roku 1894³⁷ jako nejstarší syn do respektovaného a zámožného dagurského rodu Gobulo (dagurská výslovnost *Govol*), linie Manna v Bajancagánu v Evenckém chošúnu v Chölönbujru. Jeho otec Ronglu, byl úspěšným obchodníkem a majitelem prosperujícího hospodářství. Merseho matkou byla starší sestra Cend güna z rodu Aola.

Na začátku 20. století se rodina přestěhovala do vesnice Mecheert, v níž sídlili příbuzní Cend güna. Merseho dcera Odongoa vypráví o okolnostech jež ke stěhování vedly, následující příběh:

„Naše rodina původně bydlela v Džarantaji, to je stanice vlaku, měli jsme v té vesnici dům. Náš dům byl bílý, stejný jako později v Mecheertu. Při stěhování totiž dědeček vzal plány domu a postavil podle nich nový, úplně stejně jako ten původní. Sloupy a podpěry byly ze dřeva, zdi byly cihlové. Tehdy Daguři chovali dobytek stejně jako Mongolové, takže se v létě muselo na letní pastviny.

³⁷ BULAG, tamtéž s 144

Na jihozápad od Džarantaje je místo jménem Čont – asi to bylo mongolské jméno, „místo, kde jsou vlci“, tam naši bývali na letní pastvině, bydleli tam v jurtě. Když bylo mému otci čtyři-pět let, moje babička, otcova matka, se čtyřpětiletou dcerou a ročním synem byli na té pastvině sami. Měli tam několik pomocníků – pastevců. Tatínkovi byly tehdy čtyři nebo pět, tak na letní kočoviště nejel, se strýčkem a babičkou zůstali v bílém domě.

Jednou v noci na pastvinu přišli Rusové a povraždili všechny, co byli v té mongolské jurtě. Babičce rozbili hlavu, malého strýčka rozsekli, ta 4-5 letá teta sice neumřela hned, ale hlavu jí rozbili, takže umřela později, nemohla s tím žít (...) Pastevci umřeli všichni až na jednoho chlapce, který spal na voze. Když svítalo – ti útočníci pobili lidi a odešli – vyrazil domů do vesnice. Když doběhl, tak než stihl promluvit, omdlel. Vzkřísili ho, ale zase nedokázal říct, že se tam něco stalo, tak se tam šli podívat a našli je všechny zavražděné v té jurtě. Nevíme, proč je zabili, někdo si myslí, že se dědeček s nimi pohádal o obchodních záležitostech, někdo myslel – byli to kozáci, pravoslavní křesťané - že se rozhněvali, že jim dali k jídlu koňské maso. Ale to jsou jen dohady, důvod nevíme. Merseho matka byla sestra Cend gūna. Cend gūn se zlobil, že jsme bydleli v Džarantaji a nechali zabít jeho sestru, tak se nedalo nic dělat a dědeček rozhodl, že se přestěhuje k jejím příbuzným. Postavili dům na západní straně Mecheertu. Na východní straně bydlela rodina Cend gunga, všichni byli z rodu Aola a linie Tenteke. S námi se přestěhovalo několik dalších rodin, tři nebo čtyři, sami lidé z rodu Govol. Naši se stěhovali kolem roku 1905. Někteří lidé tam pak našemu domu říkali Džarantaj. To jsou dějiny naší rodiny...

Zachránili se můj otec a strýc, v roce 1919 vypukl v Chajlaaru mor. Strýc, kterému bylo 23-24, při něm zemřel. Zůstala po něm dcerka Ajin, budoucí Hadova manželka, tehdy jí byly 3-4 měsíce. Její matka, bylo jí tehdy 23-24, zůstala na celý život sama s jedinou dcerou.“

Merse se začal profilovat jako svérázná povaha poměrně záhy. Jednou z „výstředností“ bylo to, že si po návratu z 1. provinční školy v Čičikaru domů – jako první v Chölönbujru - ustříhнул cop a začal nosit vlasy upravené podle moderního způsobu. Podle Damdinsürena byla touto novotou nadšena Chölönbujrská mládež a začala si po jeho vzoru stříhat copy. Rovněž se zachovala zmínka o tom, že se v té samé době pokoušel přesvědčit svého otce ohledně chodu domácnosti a hospodářství. Konkrétně otci předložil v deseti bodech způsob,

jakým by se měl při řízení domácnosti řídit. Především se jej snažil nabádat k šetrnosti a k tomu, aby se děлил s chudšími sousedy o svá hospodářská zvířata. Nejprve navštěvoval školu v Chajlaaru, kde se učil mandžusky a mongolsky a poté 1. Heilonjiangskou provinční střední školu v Čičikaru, kde získal vzdělání v čínském jazyce. Čínštinu si přes velmi nesnadné začátky osvojil natolik dobře, že roku 1914 absolvoval s nejlepším prospěchem ve třídě. Je důležité poznamenat, že po povstání v Chölönbujru roku 1912 a odtržení od Čínské republiky byla spousta škol ve špatné finanční situaci, v důsledku čehož si spousta studentů nemohla dovolit zakončit svá studia. To samozřejmě nebyl případ dětí ze zámožných vládnoucích rodin, jako byl Merse. Ve věku 20 let také přijal čínské jméno Guo Daofu.³⁸ Poté odešel studovat do Pekingu na Institut ruského jazyka náležícímu k ministerstvu zahraničí, kde se seznámil s řadou svých pozdějších politických spojenců a členů Lidové revoluční strany Vnitřního Mongolska. Mezi nimi byli například Fumintaj (znám též pod mongolským jménem Bujangerel), Paj Jün-tchi a Altan Očir. Fumintaj pocházel z dagurského rodu Aula. Spolu se svým bratrem Hualintaiem se doma od dětství učili mongolštině, čínštině a mandžuštině. Hualintai rovněž hovořil anglicky a japonsky a počátkem 20. let nastoupil na Univerzitu Waseda v Tokiu.

Později během roku 1917 musel Merse přerušit svá studia na jazykovém institutu a navrátit se do Chölönbujru. Bylo to kvůli nepokojům, které se tehdy přehnaly přes Chajlaar a Chölönbujr³⁹ a zanechali jeho domácnost zdecimovanou. Svá studia v Pekingu si tak nemohl dovolit dokončit.

3.2. Veřejná činnost

Místo toho, se na jaře roku 1918 rozhodl spolu s Fumintajem založit v Chajlaaru školu. Roku 1919 byla tato škola oficiálně uznána úřady jako Veřejná škola Mongolských korouhví (*Mengqi guanli xuexiao*).⁴⁰ Sám Merse se stal jejím ředitelem a Fumintaj jeho zástupcem. Financování jejího chodu se ovšem ukázalo být velmi náročné.

Když se snažil obstarat peníze na nákup učebnic a uniforem pro žáky, tak se na schůzích s bohatými ruskými obchodníky podle vlastních slov ze zdoluhavého přesvědčování „div

³⁸ „Guo“ odvozeno od rodového jména Gobulo. Pod tímto jménem je také nejvíce znám ve své publikační činnosti i jako veřejný činitel.

³⁹ jednalo se o nájezd tzv. Charčinských zbojníků, vojáků Sebdžingeho

⁴⁰ ATWOOD, tamtéž s 132

neumluvil k smrti.⁴¹ Osobně cestoval do vzdálených oblastí, aby pro svou školu sehnal vyučující. Studijní program se snažil přizpůsobit moderní době, jednak vyučoványi předměty a také tím, že studium bylo umožněno i dívkám.⁴² Plány na další rozvoj této školy mu však překazila epidemie moru, která se přehnala přes Chölönbujr a dokonce si vyžádala oběti na životech v Merseho vlastní rodině – zemřel Merseho jediný bratr, který byl v době jeho nepřítomnosti jediným mladým mužem v širší rodině – Odongoa). Tak se musel Merse vrátit do Mecheertu, aby se postaral o svou rodinu.

V zimě roku 1918 to byli právě Merse a Fumintaj, kteří u založení Strany mládeže v Chölönbujru, možná první politické strany ve Vnitřním Mongolsku.⁴³ (*Hulun Beir xuesheng hui, Oyutnii nam* nebo *Zaluuchuudiin nam*), Merse s Fumintajem tehdy velmi často tuto organizaci a její smysl představovali jako vzdělávací a osvětovou.⁴⁴ Stejně tomu tak bylo v prosinci 1918, když byl Merse přizván ještě s dalším krajanem na zasedání dumy ve Verchněudinsku svolané atamanem Semjonovem. Reprezentovali právě Studentskou organizaci. O co na tomto zasedání ve skutečnosti šlo, však bylo vyjednávání o podobě budoucího státního celku (založeným na ideji panmongolismu). Při této debatě Merse navrhnul, aby byl nově vzniklý státní celek, který měl zahrnovat Vnější i Vnitřní Mongolsko, Burjatsko, území Bargů uzpůsoben podle podle principů Wilsonových 14 bodů⁴⁵, tedy se souhlasem a uznáním mezinárodního společenství. Jednání pokračovala schůzí dumy v Čitě, později přesunuté do Daurie. Jelikož se objevil návrh, aby administrativní centrum nového panmongolského státu byl Chajlaar, vyslal Chölönbujr několik delegátů. Mezi nimi Fumintaj a Lingšeng. Bylo také schváleno, aby byla vyslána diplomatická mise na konferenci do Paříže, jak ve Verchněudinsku navrhoval Merse.⁴⁶ Elbegdordž Rinčino byl proti. K vyslání diplomatů nedošlo vzhledem ke klesajícímu zájmu Japonska nadále sponzorovat tyto aktivity na Sibiři.

V roce 1919, když se Merse na nějakou dobu vrátil do Mecheertu, začal se intenzivně věnovat tamní škole. Několik z jeho studentů se o několik let později v létě 1928 účastnilo bargského povstání v Chajlaaru. Roku 1922 také založil v Mecheertu první dívčí školu a přizval si ze Sovětského svazu svého burjatského známého spolu s jeho manželkou a švagrovou. Merse je požádal, aby s žáky diskutovali o bolševické revoluci a především vyučovali ruštinu. Pět

⁴¹ Tamtéž 132

⁴² HUMPHREY, tamtéž, s 344

⁴³ BULAG, tamtéž s 144

⁴⁴ ATWOOD, tamtéž s 134

⁴⁵ Tak to Merse popsal ve své *Menggu wenti*

⁴⁶ ATWOOD, tamtéž s 136-137

žákyně se nakonec naučilo ruskému jazyku natolik dobře, že byly roku 1925 vyslány na studia do Ulan-Ude (na což jim Merseho otec přispěl částkou tisíc stříbrných tugriků.⁴⁷

Když v roce 1920 ustoupila morová epidemie, Merse se vrátil do Chajlaaru, kde založil další školu. Právě v tomto období také vytvořil způsob zápisu dagurštiny v latince, konkrétně se jednalo o 25 znaků, které vyučoval, a to nejen své žáky, nýbrž všechny, kteří měli zájem.⁴⁸ Sám jej také používal a prosazoval především vzhledem k jeho nadnárodní povaze. Vzdělanější Dagurové do té doby používali pro zápis dagurštiny systém vytvořený z mandžuského písma.

Počátek 20. let byl rovněž obdobím, kdy začal intenzivně uskutečňovat své představy o rozvoji života v regionu. Zprv se snažil položit základy pro lokální obchodní infrastrukturu. V praxi tato snaha obnášela jakousi síť obchodů, která by usnadňovala nákup a prodej místním hospodářům, především pokud šlo o hospodářská zvířata. Zadruhé byl z jeho iniciativy započat program na šlechtění dobytka, zejména koní, ovcí a skotu.

V létě roku 1922 byl na Merseho vydán zatykač Heilongjiangskou provinční vládou. Údajně proto, že jeho činnost vzbuzovala obavy z toho, aby oblast příliš „nezrudla“. Odongoa vzpomíná, jak v dětství slýchala humorný příběh z této doby:

„Když z ambanátu vydali na tatínka zatykač a chtěli ho popravit, jeden vojenský velitel z ambanátu měl titul džalan a jmenoval se Huvitai a byl Dagur – řekl, že mého otce nedokáže zabít. Tak postavil na stůl jeho fotografii a střílel do ní z pušky s tím, že doopravdy ho zabít nemůže. Tohle jsem slýchala od dětství, ten příběh o Huu džalanovi, jak nedokázal zabít Merseho – to bylo moc vtipné - postavil si na stůl fotku a střílel do ní“.

Merse se tudíž musel na nějakou dobu odebrat pryč z Chölönbujru. Nejprve zamířil do Pekingu, kde získal díky svým známostem ještě z dob studií pozici tlumočnicka na čínském ministerstvu zahraničí. V rámci své práce cestoval v zimě roku 1923 odcestoval do Mongolska, poté do Moskvy, kde pobyl několik měsíců. Při zpáteční cestě se nějaký čas zdržel v Ulan-Ude. Během své cesty také složil kratičkou ódu (machtaal) na jezero Bajkal⁴⁹.

⁴⁷ HUMPHREY, tamtéž s 354

⁴⁸ Podle Odongoy se jednalo o 26 znaků

⁴⁹ Viz příloha 5.2.1

Kromě toho se čas, který trávil v Rusku a v Mongolsku, snažil využít především k navazování styků s co nejvíce předstvateli lidové revoluční strany v Burjatsku, Moskvě i v Mongolsku. Zdá se, že se snažil shromažďovat co nejvíce informací a především kontaktů využitelných pro Vnitřní Mongolsko. V Mongolsku se například se sblížil s předsedou Mongolské lidové revoluční strany Dambadordžem. Hovořil s ním o záležitostech Vnitřního Mongolska a žádal o pomoc ze strany Mongolského státu. Také si zjišťoval informace o chodu země v porevolučních letech. Podobně v Ulan Ude a v Moskvě. V této době také vydal svou první knihu (Mongolská otázka - *Menggu wenti*, jedná se o soubor přednášek zapsaných Merseho posluchači, nejčastěji studenty, ve kterých reflektoval svoje politické postoje). Poté se vrátil zpět do Mecheertu. Publikace *Mongolské otázky* jej však pravděpodobně stála jeho místo tlumočnicka v Pekingu, protože ještě téhož roku o něj jako "rudý element" přišel (taktéž mu byl vytknut laxní přístup k zaměstnání).⁵⁰ Podle Damdinsürena to bylo právě tehdy, kdy začal Merse naplno propagovat komunistické myšlenky. Zároveň je však patrné, že zaujímal poměrně rezervovaný postoj k záměrům samotného Sovětského svazu, jak poznamenává sám Merse při jedné ze svých přednášek již na začátku 20. let:⁵¹

„Jakou politiku teď bude uskutečňovat rudé Rusko vzhledem k otázce Mongolska, zda-li umožní jiným, aby se také angažovali, nebo jestli se dívá na Mongolsko jen jako na dárek, který s někým za určitých podmínek vymění, je skutečně tajemstvím... Mongolské hnutí za nezávislost začalo před deseti lety, jak to (Mongolové) udělali, že se umlčeli a ostatními jsou viděni jen jako zoufalci?“⁵²

Okolo roku 1922-23 nejspíš po dobu Merseho nepřítomnosti došlo k přejmenování Studentské strany - z původní *Oyutnii nam/Zaluučuudiin nam* na *Doronadu Kijagar-un arad-un nam* – Lidová strana východních chošúnů a jejímu částečné reorganizaci, v tom smyslu, že se z méně formálního uskupení stala strana.⁵³ Nyní považuji za důležité se u ní pozastavit. O této straně a její činnosti se toho ví poměrně málo, její členská základna byla téměř výhradně složená z chölönbujrské mládeže a jejím hlavním stanovištěm byla Merseho škola v Mecheertu. Díky tomu měli její členové nejspíš dostatek příležitostí k vzájemné

⁵⁰ ATWOOD, tamtéž s 160

⁵¹ ATWOOD, tamtéž

⁵² Jedná se o úsek z *Mongolské otázky*

⁵³ Vyskytuje se mnoho variant názvu této strany, ostatně během 20. let několikrát změnila název. Lze se setkat i s názvem Chölönbujrská lidová strana, sám Merse tuto stranu neformálně označoval jako Lidovou revoluční stranu Bargů. Příčinou těchto nejasností může být i skutečnost, že pravidla legitimace byla poměrně volná. (atwood-835-6)

komunikaci, což je jedním z důvodů nedostatku archivních materiálů o ní. Fumintaj a Merse byli u založení studentské strany a nadále tak hráli i zde důležitou roli. Toto uskupení mělo významné vazby na Lidovou stranu Mongolska a mělo jistým způsobem i status její (chölönbujrské) odnože (jak ostatně reflektuje její název). Pokud jde o politické směřování strany, sdílela principy a hodnoty Lidové mongolské strany. Významnými spojenci strany byli rovněž Burjati - Rinčino a Ceden-Iši, angažoval se rovněž Cend gүн. Předáci strany byli tedy ponmongolisté a účastníci konference v Daurii. Zdá se, že získávání nových členů bylo propojeno s výukou v Merseho škole v Mecheertu. Lze tak říct, že se stala významným nástrojem organizování v Chölönbujru, po celá 20. léta.⁵⁴

V březnu 1924 se Merse vydal nejprve do Nankingu, kde se účastnil konference a poté do Kantonu, kde se sešel se Sunjatsenem. Diskutovali spolu o mongolské kultuře a o vzdělání. Sunjatsenovy názory a jeho Tři lidové principy na Merseho velmi zapůsobily. Toto setkání bylo zprostředkováno Ma Po-jüanem, členem Kuomintangu a tajemníkem Asociace mladých čínských křesťanských studentů v Japonsku. Stalo se tak již roku 1923, když se Sunjatsen a Ma Po-jüan setkali v Šanghaji. Sunjatsen tehdy hledal způsoby, jak se vypořádat s Čang Cuo-linem, který měl severovýchod pod kontrolou a zvažoval spolupráci s Mongoly. Ovšem v roce 1924 byl již Sunjatsen ve styku přímo s Mongolskou lidovou stranou a spojence v Chölönbujru již nehledal.⁵⁵

Tou dobou byl Merse zároveň ve styku se svými přáteli z doby, kdy studoval v Pekingu - s Paj Jün-tchim, Altan Očirem, Murunggou. Byli to právě tito politicky aktivní Mongolové, kteří stáli u vzniku Lidové revoluční strany Vnitřního Mongolska roku 1925.

Plány na to založit stranu měli údajně již v roce 1923. Všichni sdíleli odpor ke starým feudeálním pořádkům. Zároveň Merse ani ostatní již tehdy veřejně nezastávali názor, že tou nejlepší cestou pro Mongolsko by bylo odtržení od Číny. Jako nejtíživější problém Mongolů viděli to, že Mongolové nemají v rámci Čínské republiky rovné postavení a stejné příležitosti k naplnění vlastního života. V tom jim především bránila jejich neorganizovanost a nedostatek sebeuvědomění, což se přirozeně odvíjelo z nedostatku vzdělání.⁵⁶ Takto vypadaly v hrubých rysech myšlenky zakladatelů strany. Ovšem proces, který vedl k založení strany, byl nesmírně zdlouhavý a komplikovaný. Za prvé bylo nutné provést sjednocení

⁵⁴ ATWOOD , tamtéž s 160-168

⁵⁵ tamtéž s 170-172

⁵⁶ tamtéž s 158-159

menších politických uskupení (*duguilangů*) i menších politických stran. Po mnoha měsících intenzivních jednání, schůzí a setkání s nejrůznějšími představiteli Mongolské revoluční strany, Kuomintangu, Kominterny byla strana založena na ustavujícím sjezdu v říjnu 1925 v Kalganu (Čang-tia-kchou). Předsedou strany se stal Paj Jün-tchi. Merse se stal generálním tajemníkem strany. Měl na starosti přípravu programových prohlášení a dokonce napsal text k hymně⁵⁷. Zároveň měla strana vazby na Sovětský svaz i Mongolskou lidovou revoluční stranu, podle níž byla také vymodelována. Na rozdíl od svého mongolského protějšku musela fungovat ve zcela jiném prostředí. Pomineme-li fakt, že Mongolská lidová revoluční strana měla v Mongolsku monopol na vládnutí, šlo především o to, že se Vnitřní Mongolsko nacházelo ve velmi komplexní územní a politické situaci. Čínská republika měla záměr získat kontrolu nad severem ovládaným klikami. Zároveň bylo fungování politické strany ztížené existencí korouhví, které území fragmentovaly a byly na sobě nezávislé. A z toho vyplýval další problém, a sice zájmy dědičných vládců, kteří se ze svých malých držav snažili především co nejvíce profitovat. Vzhledem k malému dosahu své moci, museli tito často neoblíbení představitelé k udržení pořádku spoléhat na zejména pomoc „warlordů.“⁵⁸ Významná politická strana, která chtěla reprezentovat zájmy tak velkého území, tak musela být velice stabilní a dobře etablovaná a připravená v takovém prostředí fungovat.⁵⁹ Komplikovanost situace reflektoval i název strany. Zatímco mongolský název strany signalizoval blízkost k vládoucí straně Mongolska – *Öbör monggol-un arad-un qubisqaltu nam*, čínsky se nazývala *Neimenggu quomindang*.

Paralelně s průběhem sjezdu se ovšem začalo schylovat k válce mezi Čang Cuo-linem a Sovětskému svazu nakloněným Feng Jü-siangem. Strana zvažovala, zda se do konfliktu vložit a se svou milicí podpořit Feng Jü-siangovu stranu.⁶⁰ Merse se v tomto bodě s Paj Jün-tchim neshodl, Jeho představou bylo se vzpírat aristokracii a snažit se zbavit „warlordů“ a nikoliv se zapojovat do ozbrojených konfliktů mezi různými bojujícími frakcemi. Strana se nakonec rozhodla Fenga Jü-sianga podpořit. To se však ukázalo jako ne příliš šťastné rozhodnutí, protože po téměř ročním konfliktu zvítězil Čang Cuo-lin. Čang Cuo-linova armáda i roztroušené skupinky banditů se nacházely po většině území Vnitřního Mongolska. Následky byly vidět ještě dlouho poté, jak zmapoval a popsal Owen Lattimore ve svých *Mongol Journeys*. Když došlo k rozkolu v koalici mezi Kuomintangem a Komunisty v roce

⁵⁷ Viz příloha 5.2.2

⁵⁸ ATWOOD, tamtéž s 471

⁵⁹ BULAG, tamtéž s 144

⁶⁰ ATWOOD, tamtéž s 503-504

1927, mělo to závažný dopad i na Lidovou revoluční stranu Vnitřního Mongolska. Ještě více se prohloubily rozdíly mezi různě orientovanými členy. Paj Jün-tchi představoval pravicový proud inklinující ke Kuomintangu. Merse byl naproti tomu vždy nasměrovaný silně levicově a spoléhal na podporu Sovětského svazu a Kominterny.⁶¹ Po další eskalaci sporů s Paj Jün-tchim byl Merse také na nějakou dobu odvolán z vedení strany.

Merse se stáhnul do Ruska a později do Mongolska, kde jej zastihla zpráva o japonském atentátu na Čanga Zuolin v létě 1928. Tato událost vyvolala obrovský rozruch v celé Číně, na severovýchodě tím pak především vzniklo jakési mocenské vakuum. Mladí radikální političtí aktivisté z východních oblastí Vnitřního Mongolska, kteří byli štědře dotováni a podporováni Kominternou, tuto situaci viděli jako velkou příležitost pro uskutečnění povstání. Merse byl po návratu z Moskvy do Mongolska v Ulánbátaru kontaktován A. Klimovem z velvyslanectví Sovětského svazu, který mu předal instrukce vytvořené Kominternou.⁶² Merse spolu s Fumintajem zároveň obnovil Lidovou stranu východních pohraničních chošúnů, která byla neaktivní od roku 1925, a použil ji jako základ pro účely organizace povstání. V červnu proběhla v Ulánbátaru schůze, které se účastnilo zhruba 40 lidí, především v Mongolsku žijící Bargové, ale také Daguři a Mongolové. Na organizaci se také podílel Ivan P. Stepanov, bulharský představitel Kominterny. Kominternu mimo jiné přislíbila dodat zbraně a jinou materiální podporu. Bylo v plánu rychle zmobilizovat další účastníky, zajistit železnici a obsadit Chajlaar resp. tamní úřady a pokud možno úředníky donutit, aby opustili své pozice. Cílem byla podle Merseho slov “úplná autonomie”.⁶³ Kominternu měla původně v plánu Chölönbujr odtrhnout od Číny a spojit jej s Mongolskem. Ovšem již v srpnu 1928 se od plánované podpory začala distancovat. Merse ani Fumintaj o tom však nebyli informováni.⁶⁴ A tak byla celá “Bargská revoluce” v srpnu 1928 předem odsouzená k nezdaru. Povstání bylo přes dílčí počáteční úspěchy téměř ihned krvavě potlačeno čínskou armádou (Humphrey). Ti, kteří povstání přežili, se uchýlili přes hranice do Mongolska, kde později ovšem čelili další perzekuci. Sám Merse byl na krátkou dobu uvězněn. Poté, co se mu podařilo urovnat vztahy s chölönbujrskou vládou, se v září 1928 v Mukdenu sešel Čang Süe-liangem, synem zavražděného Čang Cuo-lina, který po otcově

⁶¹ Tamtéž s 666

⁶² Tamtéž s 830-831

⁶³ Tamtéž s 837

⁶⁴ Důvody, proč Kominternu vůdce povstání neinformovala o změně svých plánů, dodnes nejsou zcela jasné. Možnou hypotézu vyslovuje Atwood, když se domnívá, že ze strany Kominterny mohlo jít o snahu Mongolsku zamezit v jeho vlastní příliš otevřeně zahraniční politice ohledně svých sousedů a tím jej dále izolovat od ostatních států ATWOOD vigilantes s 855

smrti vládl v Mandžusku a dostal pracovní nabídku stát se jeho tajemníkem. Takto hovořil o setkání Merseho s Čang Süe-liangem Damdinsüren:

„.... Nato navštívil Merseho v Handgaji čínský „warlord“, byl to jeho bývalý učitel, v té době měl velkou moc v centrální vládě, Čang Süe-liang, Merseho učitel. A co mu řekl – tenhle mocnár mu říká – jestli chceš zachránit Mongoly, vojenskou silou to nepůjde, založ školu, tak pozvedneš kulturu mongolského lidu, jedině tak pomůžeš Mongolům k pokroku a pan Merse s tím souhlasil. Založ školu, dám ti peníze. Ten čínský vojenský mocnár chtěl uklidnit politickou situaci, tak mu říká – ty chceš s vojskem a zabíjením osmostatnit Chölönbujr, ale to nedokážeš, vždyť Čína má silnou armádu, ale jestli chceš pomoci Mongolům, dělej to vzděláním. Guodaofu s tím souhlasil, - no a jestli souhlasíš, dám ti peníze – to je čínská inteligence, nehledět na peníze, jen když se udrží politická stabilita. Za ty peníze můžeš učit studenty, zajistit jim jídlo a pití, učební prostory, to vše je v pořádku.“

Místo tajemníka sice přijal, výměnou za slib, že Čang provede reformu vzdělávacího systému.⁶⁵ Funkci ale de facto nikdy nezačal vykonávat. Owen Lattimore, který se s Mersem osobně setkal, byl přesvědčen, že to byl od Merseho diplomatický krok, který učinil, aby zklidněním situace pomohl ostatním Mongolům.⁶⁶ Opět se však začal věnovat svým vzdělávacím aktivitám. Brzy poté, co se usmířil s chölönbujrskými úřady, založil roku 1929 další školu pro Mongoly, tentokrát v Mukdenu. V této škole kladl důraz na výuku jazyků, vyučovala se zde čínština i angličtina, zároveň dbal na to, aby byly studentům vštěpovány levicové ideály. Také se v této době intenzivně věnoval své přednáškové činnosti pro veřejnost.⁶⁷ Roku 1929 přednesl v Ústavu pro vztahy v Tichooceánském regionu (Institute of Pacific Relations) v Mukdenu přednášku zvanou Mongolská otázka, jejíž přeložená a zkrácená verze byla vydána v Pacific Affairs roku 1930. V této přednášce vyslovil Merse velmi ostrou kritiku na adresu Sovětského svazu. Především se negativně postavil k sovětské zahraniční politice vůči Vnějšímu Mongolsku a Číně, která podle něj měla v budoucnu

⁶⁵ Humphrey 346

⁶⁶ LATTIMORE, Owen, *The Mongols of Manchuria*, London, George Allen & Unwin Ltd., 1935 s 132

⁶⁷ Lattimore také dodává, že Merse své působení v této škole chápal jako příležitost vychovat novou generaci mongolských politických vůdců. (*Mongols of Manchuria* s 133), totéž tvrdila i Merseho dcera Odongoa a Damdinsüren

dlouhodobě poškodit vzájemné vztahy Ruska a Číny. A v posledku zdiskreditovat levicové ideály, které Sovětský svaz reprezentoval na globálním měřítku.⁶⁸

Také založil organizaci pro samostatné vzdělávání v rámci Lidové revoluční strany východních chošúnů. Pravděpodobně někdy v tomto období se rovněž podílel na transliteraci Tajné kroniky Mongolů, spolu se svým strýcem Cendm.⁶⁹ Zároveň Merse a ostatní Daguri v Ulanbátaru v roce 1927 asistovali Nikolaji Poppemu s jeho výzkumem dagurštiny.⁷⁰

Výuka na Merseho nově založené škole byla ovšem již na začátku roku 1931 Čang Süeliangem pozastavena a sám Merse byl sesazen z pozice jejího ředitele – kvůli propagaci komunismu. O to více se však začal angažovat v přednášení a šíření svých myšlenek.⁷¹ Zároveň byl tehdy Čang Süeliangem dosazen na administrativní post v Pekingu, což překazila počínající invaze Japonců do Číny. Nato v září téhož roku poslal Čang Süeliangovi telegram, ve kterém říká, že raději zemře, než aby se podřídil japonské nadvládě. Následně se odebral zpět do Chölönbujru a údajně se chystal začít s organizováním odboje za pomoci svých známých ze škol stejně jako členů své Lidové revoluční strany. Různé dokumenty mu prý obstarával rodinný přítel, Dagur Nairaltu.⁷² Nairaltu zřejmě působil jako spojka pro sovětské zvědy a agenty.⁷³

3.3. Zmizení

Okolnosti Merseho zmizení nejsou zcela vyjasněny. Poslední útržkovité informace, které o jeho posledních dnech v Chölönbujru máme k dispozici, pocházejí od jeho rodiny, známých a nakonec z jednoho odtajněného dokumentu. Jednoho prosincového večera se odebral na návštěvu nejprve k Lingšengovi a poté za jedním ze svých starých ruských přátel a nakonec v doprovodu na sovětský konzulát v Mandžurii. Od té doby byl nezvěstný. Až na konci 80. let se v Sovětském svazu objevil dokument obsahující informace o jeho případu.⁷⁴ Vyplývá z něj, že 10. prosince 1931 byl Merse skutečně na sovětském konzulátu zadržen Sjednocenou státní politickou správou (OGPU) a nařčen ze špionáže pro Japonsko, které se měl dopustit o tři roky dříve během Bargské revoluce. Byl souzen nejprve Dálnévýchodní divizí OGPU a později byl jeho případ předán její mezinárodní divizi. Byl odsouzen

⁶⁸ Viz. Příloha 5.3

⁶⁹ Džamcarano specificky zmiňuje Merseho (Bulag 151-2)

⁷⁰ Bulag 176

⁷¹ Tamtéž s 145

⁷² Odongoa hovoří o jeho spolupráci se šamankou Huangge (viz 3.3)

⁷³ ATWOOD s 1031

⁷⁴ Viz obrazová příloha příloha

k 10 letům vězení. Předpokládá se, že zemřel v pracovním táboře po roce 1934, není ovšem známo, kde a kdy.⁷⁵⁷⁶ Damdinsüren i Odongoa se domnívají, že se možná chystal kvůli příchodu Japonců odejít do Sovětského svazu. (osobní selení). Následující úryvek z rozhovoru naznačuje, že se před odjezdem snažil připravit rodinu na svou delší nepřítomnost:

“Moje teta říkala, že když (otec) přijel domů před odjezdem do Mandžurie, půl dne s dědečkem rozmlouval. My děti jsme tam nesměly, nevíme, o čem si povídali – půl dne, potichu spolu mluvili. Možná mu říkal, aby po jeho odjezdu podporoval školy a vzdělávání. Myslím si, že otec věděl, že odjíždí (nadlouho), věděl, proč odjíždí, tak mu nejspíš říkal, jakým způsobem by měla rodina žít, až tu nebude. Kdyby tomu nebylo tak, proč by dědeček tolik podporoval školy? Postavil školní budovu v Nantunu, nechal jim tam za své peníze zřídit věci na hraní, jako houpačku a klouzačku...”

Na otázku, zda rodina tušila něco o Merseho osudu, říká:

“Vždyť přišli Japonci – v té době se stejně vrátit nemohl. Člověk, který utekl na Západ, se nemohl jen tak vrátit, zavřeli by ho, to jsme věděli i my. Ale že ho zavřeli hned v Mandžurii, to jsme netušili. V té době jsme nevěděli, co se stalo, když tam odjel. Říkali jsme si, že jednou, až Liihunci odjedou, se zase objeví. Že ho zabili, to jsme se dověděli až potom.. Napřed ho chtěli popravit, nevíme, za co ho odsoudili, pak ho poslali do gulagu. Nevím, ve kterém pracovním táboře z těch dvanácti byl, ani jakým způsobem zemřel.”

3.4. Rodina a pohledy na náboženství

V Merseho osobním životě i v jeho kariéře zastupovalo náboženství vždy relativně důležitou roli. Ze zdrojů, které máme k dispozici, ovšem vyplývá, že jeho postoje k tomu, co v Evropě nazýváme náboženstvím, byly nejednoznačné.

Jeho rodina i prostředí, ve kterém vyrůstal a které nikdy neopustil, vyznávala staré dagurské tradice, jejichž dodržování a praktikování bylo nedílnou součástí každodenního života.

⁷⁵ HUMPHREY, tamtéž s 347

⁷⁶ Merseho dcera Odongoa se domnívala, že důvod, proč jejího otce Rusové perzekuovali, byla jeho kritika na adresu politiky Sovětského svazu vůči Mongolsku, tak jak jí vyjádřil v Mongolské otázce.

Již z doby jeho mládí je poměrně zřejmé, že měl odpor k „pověřám“⁷⁷ a různým aspektům „starého řádu“. Lze říct, že svou vzdělávací činností se i do jisté míry zasazoval i o její vymýcení. Například tím, že trval na výuce moderních předmětů (cizí jazyky, hygiena a další), či založením dívčí školy v Mecheertu.- Na druhé straně jeho sestřenice z otcovské strany Huangge, byla jednou z nejvýznamnějších šamanek mezi chölönbujrskými Dagury.⁷⁸ V době svých studií v Pekingu se Merse také začal zajímat o křesťanskou víru a začal studovat bibli pod vedením Sü Pao-čhiena, tajemníka Pekingské YMCA. Roku 1917 byl pokřtěn. Jeho přátelé si toto nadšení pro křesťanství vysvětlovali jako formu revolty vůči hodnotám jeho rodiny. Sám jeho učitel Sü Pao-čchien prohlásil, že: „Poté, co (Merse) přijal víru, okamžitě si vzal vykoupení mongolského lidu za osobní povinnost.“ Křesťanská víra, jak ji poznal od svých učitelů v Pekingu, se mu zdála být liberální a otevřená, nabízející každému jedinci možnost osvobození. Křesťanství zkrátka viděl jako vhodný prostředek k reformě společenského uspořádání.⁷⁹

Zde se zdá být evidentní, že Merseho pohled na záležitosti náboženství měl silně sociálně kritický podtext. Zde je úryvek z přepisu pořizený Čangem Ťia-fan z Merseho projevu ke křesťanským organizacím při příležitosti sbírky:⁸⁰

„Křesťanství funguje jako univerzální světové náboženství. Všichni křesťané a vzdělaní lidé si uvědomují jeho sílu reformovat svět a proměnit společnost... (mladí lidé) mají možnost vydat se cestou pokroku a jsou velmi frustrováni lamaismem. O křesťanství mluví pochvalně, o jeho schopnosti sloužit společnosti a transformovat povahu.“

Po Merseho návratu do Chölönbujru 1917 je ovšem zřejmé, že se jednak křesťanskou víru nesnažil dále šířit a nejspíš od ní postupně zcela upustil.

Ve svých starších přednáškách se Merse rovněž ohrazoval proti tibetskému buddhismu. Avšak o mnoho let později v roce 1930 řekl slavnému čacharskému vůdci De Wangovi (Demčigdongrovovi) při osobním setkání, že důvodem proč se Mongolsko dokázalo osamostatnit, mohlo být to, že osobnost převtělence a uctívaného náboženského vůdce –

8. Bogdgegéna – měla sílu chalchské Mongoly sjednotit, zatímco Mongolové ve Vnitřním Mongolsku takového vůdce nemají a proto nedokáží překonatvzájemné spory. Merse

⁷⁷ HUMPHREY, tamtéž 344

⁷⁸ HUMPHREY, tamtéž s 344

⁷⁹ ATWOOD, tamtéž s 129

De Wangovi poradil, že by se takovou osobností mohl stát 9. pančhenlama (tou dobou pobývajícím v exilu mimo Tibet). De Wang na to urychleně nechal postavit pro pančhenlamu chrámy. Podle Humphrey se domníval, že by to jinak mohl Merse mohl udělat dříve než on sám.

Pokud jde o Merseho vztah k šamanským tradicím, zajímavým a relevantním zdrojem jsou vzpomínky a názory příslušníků jeho rodiny.

Sám Merse ve své rodině plnil roli obřadníka (*bagčiho*) a měl také své vlastní ochranné božstvo (*ongon*). Podle Humphrey, když jej posedl jeho *ongon*, ocitl se ve stavu, kdy nemohl učit na své škole v Mukdenu, ale zato předpovídal budoucnost. Používal inkantace (*tarni*), spomocí kterých dokázal léčit lidi. Také měl schopnost uklidňovat ženy v porodních bolestech a laskavými slovy dokázal těšit ty, kdo k němu přišli se svým trápením. Lidé v okolí si jej za to velmi vážili. Rovněž se účastnil veřejných rituálů, jako bylo uctívání rodového *ovó*.

Podle jeho dcery Odongoy

„Když mluvil, říkal že náboženství nevyznává, ale šamanům že věří. Takhle to říkal, neurčitě.“

Ze zkušenosti z evropských dějin se může zdát překvapivé, že by levicový revolucionář a člověk, který si tolik zakládal na pokroku a šíření vzdělání mezi Mongoly, mohl mít blízko k šamanským tradicím a dokonce být jejich součástí. Nebo jeho postoj k Bogdžegenovi a pančhenlamovi v politickém kontextu Mongolska.

Merse především respektoval princip fungující ve správné mongolské rodině, a sice rozložení schopností a rolí, kdy se každý člen vydává směrem, pro který se hodí. Sám pro sebe chtěl politickou moc, své sestřenci umožnil, aby měla svůj náboženský vliv jako šamanka.⁸¹

Odpovědí tedy může být spíše Merseho vlastní pragmatismus. Merse dělal to, co se po něm jako po hlavě rodiny chtělo a je jisté, že si byl velmi dobře vědom významné role, kterou mezi Dagury hrají náboženské hodnoty a tradice. A zároveň si byl pravděpodobně vědom i toho, že mohou jemu samotnému (popřípadě jeho rodině) propůjčit větší vliv.

⁸¹ HUMPHREY, tamtéž s 346-8

Rodina

Roku 1918 se Merse oženil se svou první a hlavní manželkou, měli spolu tři dcery (Sanrangoa, Narangoa a Odongoa) a syna jménem Adija. Později si vzal ještě jednu ženu, byla to „malá“ - vedlejší manželka. S tou měl dceru a syna (Tumurgoa a Tumurbat). Zde uvádím několik pasáží z rozhovoru s Odongoou o jejím dětství a rodině, které podle mého názoru dobře ilustrují některé povahové zvláštnosti Merseho

„To, za co jsem mu vděčná, je, že mě, když mi byly čtyři roky, naučil čínsky. A než zmizel, naučil mě mongolsky. Tyhle dvě věci, čínštinu a mongolštinu, jsem se naučila od něj. Ve čtyřech letech jsem četla všechny ty dětské učebnice, co vydávali v Šanghaji, a překládala jsem je matce do dagurštiny. Nepamatuju si ani, jak jsem se ty znaky naučila, jen vím, že zpočátku mě to učil tatínek. A já jsem to četla a rozuměla tomu a vysvětlovala to mamince. Tatínek, když to viděl, měl radost: Hele, ona tomu rozumí a umí to překládat! Radoval se a radoval a nakoupil mi spoustu knih. Když jsme se vraceli z Mukdenu, měla jsem je zabalené v tlustém papíře a ve vlaku jsem je měla pořád u sebe, pamatuju si ještě jak jsem si je sama nesla z vlaku domů. Ty knihy jsme měli doma ještě v roce 45, malovala jsem k nim vlastní obrázky, pozvala jsem domů děti od sousedů a ty obrázky jsem jim ukazovala a vykládala jim to, ve čtyřech – pěti letech... Za to jsem mu vděčná, že mě naučil čínsky.”

“Mongolské písmo mi taky vykládal – jak se dělí písmena na horní, střední a dolní a jak se používají, a každý den mě nutil psát, předtím než (navždy) odjel, ve dvanáctém měsíci.

Četl mi a já jsem psala a psala, a jednou, to si vzpomínám, řekl “suvd” a já jsem napsala “d”, které se dává na konec slova. Tatínek hned: Jak víš, že tam patří tohle? Já říkám: Vždyť jste mi to říkal, na konci slabiky se píše břicho a stolička - zubu říkal stolička – a na konci slova se to píše s ocasem. Moc mě chválil, že jsem na to přišla. – A jak jsi přišla na to, že je to „bez duše“ – že to končí na souhlásku? – Vždyť jste říkal „suvd“ a ne „suvde“, tak to musí být bez duše. Tak za tohle mě moc pochválil, že jsem to pochopila“.

„Před odjezdem byl asi měsíc na odpočinku v Meheertu, v té době mě to učil. Řekl: Naučím tě mongolské písmo. Ale moje dvě starší sestry nic neučil, byla jsem na tom lépe. Asi proto, že jsem tehdy mamince překládala do dagurštiny ty

čínské knihy, tak si myslel, že se hodím ke studiu, sestry se ani nepokoušel něco učit. Myslím, že jsem pro otce byla něčím jiná než moje sestry. Těm se tolik nevěnoval, mě si ve věci studia považoval. Myslím si, že to bylo proto, že ho nadchlo, jak jsem mamince překládala a vysvětlovala čínské texty, když mě naučil písmena. Že tomu rozumím, i když jsem malá..."

„Ve skutečnosti jsem byla vždycky za sestrami, Sarangoa byla krasavice, už jako malá byla hezká, šikovná, uměla pěkně mluvit, byla vždycky na výsluní, já jsem byla ve stínu. (::)

Když jsme jeli někam vozem, Sarangoa seděla otcí na klíně. Já jsem si vždycky přála být u tatínka, ale pokaždé mi to zasedla Sarangoa. Závíděla jsem jí: Proč nemůžu já? Řekl mi: Ty jsi lehká, běž k mamince! Xuehong – dětské jméno Sarangoy bylo Xuehong - je těžší než ty, ať sedí u mě. Ty běž k mamince, protože jsi lehká. Tak jsem jí záviděla a říkala si: Copak je Xuehon tolik těžší než já?...“

„Moje matka byla krásná a bystrá, rozuměla věcem. Když se nepovedlo to hnutí v roce 28 – skončilo to porážkou – tak maminka říkala: Tvůj otec je příliš lehkomyšlný, když se pro něco nadchne, klidně by dal druhým vlastní kalhoty.

Tak nakonec naletěl Karachánovi. Sice nestudovala, ale všímala si věcí a rozuměla jim.“

Merseho otec Ronglu byl úspěšným obchodníkem. Zbohatl nejprve díky prodeji dobytka a později díky svým investicím v CCharbinu. Rung-lu byl rovněž aktivní v politickém životě. V roce 1919 doprovázel Lingšenga na konferenci do Daurie.⁸² Údajně měl velice pedantskou povahu a důsledně dbal na pořádek, nejen na svém hospodářství, ale i v širokém okolí.⁸³ Podle Odongoy za Mandžukua zastával necelé dva roky poměrně významnou administrativní pozici velitere korouhve, na kterou byl jmenován místo Lingšengova bratrance En Minga poté, co japonská vláda popravila Lingšenga.⁸⁴ Odongoa v rozhovoru opakovaně zdůrazňovala důležitou roli dědečka v životě Merseho i celé rodiny, zejména po otcově zmizení:

„Do roku 1945, dokud byl naživu dědeček, jsme neměli doma žádného mladého (muže). Všichni zemřeli. Náš dědeček do svých pětasedmdesáti řídil rodinu, živil nás a podporoval na studiích“

⁸² Tamtéž s 354

⁸³ ATWOOD, tamtéž s 128

⁸⁴ Viz rozhovor s Odongoou (5.1.1)

Na otázku, zda to byl Merseho otec, kdo financoval nově zakládané školy, odpověděla:

„Otec byl vzdělanec. Kde by vzal peníze? Já proto říkám lidem, že skutečně veliký byl můj dědeček. Na takové věci peněz nelitoval. Ale nikdy nenosil hedvábné oblečení, kvůli tomu jsem jako malá nerada chodila k ambanovi. Amban byl v rodu starší než my, proto jsme k nim chodili pozdravit na Nový rok. Vždycky říkal: Odongoo, proč tvůj dědeček nenosí hedvábné šaty a celý život chodí v plátěných? Já jsem to nerada poslouchala: Pokaždé, když přijdu, pomlouvá našeho dědečka. Přestože v takových věcech šetřil a skrbilil, na úřední věci peněz nelitoval. Když jelo těch pět dívek (do Ruska), psal Fumintaj z Chajlaaru do Pekingu otci, posílal mu buď dopis nebo telegram – a otec zařídil s dědečkem, že jim dal pětset jenů stříbra. Přitom ve skutečnosti jsme se bohatstvím nemohli rovnat ambanovi, (dědeček) byl jen velitel korouhve. Postavil taky školní budovy - v Mecheertu, tam financoval stavbu školy dvakrát. Když přišli Japonci a stavěla se nová škola, dědeček také za své peníze postavil budovu, Když šlo o veřejný prospěch, penězi nešetřil.“

Následující příběh ovšem barvitě vykresluje jiný povahový rys Merseho otce:

„Náš dědeček byl velmi prudký člověk. Náš dědeček neuměl čínsky, neuměl říct „sluneční člověk“⁸⁵ – *riben*, říkal „liihun“. Náš dům byl bílý, největší dům v celé vesnici, a tak když někdo přijel do vsi, šel rovnou k nám. Tak přišel jeden Japonec a říká: Váš dům vypadá úplně jako chrám! Ten Japonec to říkal čínsky. Na to se náš dědeček rozkřičel: Zmizte zpátky do toho svého Liihunska, co u nás pohledáváte?! Vraťte se do té své liihunské země! Tohle je naše, čínská země, táhněte pryč! A bušil pěstí do stolu.

Člověk, co dělal tlumočníka – neslušelo se, aby se v přítomnosti našeho dědečka posadil, tak stál u dveří a překládal do japonštiny. V té chvíli naše maminky seděly se strachem v zadní místnosti a říkaly si: Jak asi ten člověk tatínkova slova přeložil? (..) A tak uvařily jídlo a pozvaly hosty, ten mladík se přišel najíst do zadní místnosti a naše maminky se ptají: Erentaji, jak jsi přeložil ta dědečkova slova? Erentai na to: Copak to jde, přeložit to, co říkal? Řekl jsem, že se ten stařec rozčiluje, protože se mu zmenšuje počet dobytka a bojí se, že o všechn přijde. Proto se zlobí a křičí.“

⁸⁵ -Japonec, doslova „sluneční člověk“ – tímto termínem jsou nazýváni Japonci v mnoha jazycích

Huangge, Merseho sestřenice, se narodila roku 1900 a vyrůstala v Mecheertu. Šamankou se stala krátce po své svatbě. Byla velice vážená. Odongoa, se kterou si byly blízké, o ní řekla, že se stala šamankou skrze *ongony* vnější cesty (to znamená, že její božstva nepocházela přímo od jejích předků), a tak byla šamankou vnější cesty (dagursky *bodi tergul*). Přejala *ongony* tří zemřelých šamanů. Jedním z jejích *ongonů* byla také liška. Huangge pokračovala ve svých šamanských činnostech i za dob, kdy to bylo oficiálně zakázané. Huangge si prý byla velmi blízká jak s Mersem, tak s jeho dětmi. Merseho nejmladšího syna Adiju, který přišel na svět, až po jeho zmizení, si vzala k sobě pod ochranu. Zemřela roku 1973⁸⁶

Následující úryvek s rozhovoru s Odongoou ilustruje to, co ve své knize zmiňuje Humphrey, totiž že šamani hráli u Dagurů významnou roli i v mocenských a politických záležitostech:

“Huangge na jedné straně věštila, ale ve skutečnosti se taky dobře vyznala ve společnosti. Mluvila také ze zkušenosti. Co se týče politiky, to nebyli dávní *ongoni*, ona byla žena v domácnosti, neuměla se vyjadřovat oficiální řečí, ale svým rozumem se ve všem vyznala. Byla opravdu skvělá. Ze Západu přicházeli špióni, to měl na starosti Nairalt. Strýček Nairalt vždycky přicházel za šamankou Huangge a ona mu říkala, kdo sem pronikl, kde se teď schovává, kam má namířeno a jaká bude cesta, všechno mu pověděla. Huangge to neříkala jen na základě věštění, znala všechny místní cesty, takže věděla, na které cestě je nebezpečno, kterou se jet dá, to všechno Nairaltovi povídala. Věděla všechno – kdo přišel od Západu, kdy, kolik lidí, kudy šli dál... musela si s sebou odnést spoustu tajemství. Nairalt se na to vždycky ptal. Já toho moc nevím, byla jsem malá a nám toho moc neříkala, ale Nairaltu to věděl dobře. Nairaltu přicházel večer, kolem sedmé-osmé. Ptala se ho: Odkud jdeš, Nairaltu? Říkal: Byl jsem se podívat na krávy. Já si myslím: Vždyť Nairaltu není zas tak bohatý, jakto že má tolik krav, že pořád chodí kontrolovat stáda? Tak sedí a pak se mě zeptá “Odongoo, nejsi ospalá? Určitě ráno brzy vstáváš? No a já jsem věděla, že mě vyhání, tak říkám: Dobře, jdu spát, a šla jsem. Nairaltu odcházel ve dvanáct, o čem si s Huangge povídali, nevím. Kolik asi tajemství si odnesla, netuším”.

Cend gūn zastával před obdobím *Nové politiky* pozdní éry administrativy říše Čching několik úřednických funkcí. V období sloučení Chölönbujru s Vnějším Mongolskem přesídlil do Níslel chüre a sloužil ve vysoké funkci na ministerstvu zahraničních věcí ve vládě

⁸⁶ HUMPHREY, tamtéž s 348

8. Dževdzundamby chutagta, kde mu byl také udělen šlechtický titul.⁸⁷ V roce 1915 byl také jedním z reprezentantů mongolské strany při vyjednávání trilaterální dohody v Kjachtě. Bratr jeho dagurské manželky Huangšaul z klanu Gobulo byl Ronglu, Merseho otec. Roku 1917 se narychlo vrátil do Chajlaru, když se dozvěděl o nepokojích, které vznikly v důsledku aktivit Sebdžingeho banditů. Byl ovšem sám unesen. Jeho rodina sice zaplatila únoscům výkupné, ale ze zajetí byl propuštěn až po dvou měsících, kdy byl mučen tím, že byl pověšen za palce. Z následků svého pobytu v zajetí se musel dlouho zotavovat a bolest v rukou mu ještě dlouhou dobu poté znemožňovala psaní. Po svém návratu do Chölönbujru byl nadále činný ve veřejném životě. Zasazoval se o dobré vztahy s Chalchy a Ruskem, především po Říjnové revoluci. Za zmínku stojí, že byl velmi dobře etablován v diplomatických kruzích, například měl své kontakty na konzulátu Spojených států v Charbinu. Cend vytrvale podporoval progresivní myšlenky a byl jedním ze štědrých sponzorů revolučních aktivit v Chölönbujru.⁸⁸ Ovládal mnoho jazyků (čínštinu, mandžuštinu, mongolštinu, evenčtinu, oročenštinu a ruštinu).

3.5. Paměť o Mersem

Účelem této kapitoly je rozšířit obraz o Merseho osobě a jeho činnosti zaprvé o vzpomínky a úvahy jeho dcery Odongoy, jak mi je sdělila při našem rozhovoru. A doplnit tak informace, které jsou uvedeny v předchozích kapitolách práce. K jednotlivým úsekům za účelem zasazení do kontextu doplňuji stručný komentář.

Odongoa mluví o své matce ve vztahu k Mersemu:

„Jaképak podporovat! Jen v životě s ním trpěla. Žít s takovým člověkem znamená mít materiální dostatek, ale žít pořád ve strachu.“

Zde je řeč o Merseho později souborně vydaných přednáškách pod tituly – Mongolská otázka (*Menggu wenti*) a Chölönbujrská otázka (*Hulun Beir wenti*):

„Pokud jde o Jianwenlu, prý to nemá žádný psaný originál, vykládal to studentům na přednáškách, psal na tabuli a oni to takhle zapsali. Psl to rovnou na tabuli, aby to opisovali. Myslím že Jianwenlu a Chölönbujrská otázka vznikly takhle.“

⁸⁷ Bodolgatu Bagatur Güng – doslova hrabě přemýšlivý hrdina

⁸⁸ ATWOOD, Christopher P., *Young Mongols and Vigilantes in Inner Mongolia's Interregnum Decades, 1911 – 1931*. Leiden ; Boston ; Köln: Brill, 2002 s 126.

Studenti ho za to obdivovali, že přednáší rovnou, bez poznámek. Ze svých opisů pak udělali originál a vydali to. Říkal to i Ojunt bagš. Ojunt bagš byl z Čičihar, jeho čínština byla jiná než našich z Chölönbujru. Ojunt bagš to říkal, učitel psal na tabuli rovnou, neměl to napsané, my jsme si to opisovali.“

Zde se mluví o výuce na Merseho školách:

„Nový typ školy – já si myslím, podle toho, čím se otec zabýval, že se zaměřil na šíření národně svobozeneckých idejí. Určitě se zabýval revoluční agitací. Myslím, že ta agitace se hodně týkala Říjnové revoluce, (...) můj otec byl v zajetí tohoto myšlení, o Říjnové revoluci si myslel, že to byl největší světový výkon, vás se to taky tak říká? Já jsem si to tehdy myslela.“

Sojolma, která z Chölönbujru sama pochází sděluje svůj postřeh:

Sojolma – „to stavění škol bylo obdivuhodně prozíravé, dnes jsou to v Chölönbujru hlavní mongolské školy, všechny mongolské děti chodí do nich, za ty roky z nich vyšla spousta důležitých Mongolů. Ve srovnání s jinými tehdy významnými lidmi ... amban atd. – dělal věci, které mají daleký dosah, a to všechno na vlastní pěst, sama jste říkala že z dědečkových soukromých peněz. Kdyby šlo jen o rodnou vesnici, tam šlo samozřejmě o jeho vlastní národnost, ale o školách v Chajláru se dá bez přehánění říct, že díky nim jsou lidé v Chölönbujru vzdělaní. Jenom z téhle školy se děti dostanou na zkoušky na vysoké školy, pokud do téhle školy nechodí, nemají šanci pokračovat ve studiu. Dnes ja Chajlárská první střední škola poslední kvalitní střední školou, jen přes ni se dá dostat na vysokou školu.“

Odongoa vyjadřuje svůj názor nad Merseho rozhodnutím jít v prosinci 1931 na ruský konzulát:

“Kdyby tehdy nebyl jel do Mandžurie, ale do Hongkongu a tak, myslím, že by situace byla jiná. Protože zdejší lidé by spíš využili toho, že byl v té době známý, než aby ho rovnou zabíjeli, dokázali by ho nějak využít. Tam (v SSSR) ho nemohli nezavřít, když je v tom Jianwenlu tak napadl.”

Odongoa zdůvodňuje své rozhodnutí nepublikovat své vzpomínky o otci:

„Původně jsem chtěla napsat, co (o otci) vím. Nakonec jsem to nenapsala... protože když něco napíšu, lidé toho zneužijí. Je mi otce líto. Mluví o něm na všechny způsoby. A kdyby měli v ruce, co říká jeho dcera.. raději ne. Tak jsem se rozhodla nic nepsat. Ve skutečnosti jsem ty věci z dětství nezapomněla, jak jsme byli v Mukdenu a podobně, pamatuju si to. Můžu to napsat i dagursky. Ale nenapíšu, kdybych něco napsala (řeknou že) Merseho dcera... nevěřím jim. Chytnou se toho, že to napsala Merseho dcera. Taky svou osobu nerada (veřejně) spojuji s otcem. Ale co dělat – když jsem se mu narodila...”

Zpětná reflexe na otce:

„Já v duchu svého otce neuctívám. Ale obdivuji ho. Od tak raného mládí měl v úmyslu pozvednout vzdělanost jednoho národa, za tohle odhodlání ho obdivuji. Ale to, že se mu nakonec nepodařilo své plány uskutečnit, to asi nebyla věc jeho osobní odpovědnosti – v té době byly ve světové politice velké zmatky, SSSR, Čína, Japonsko, Mongolové byli také uvnitř rozdělení na skupiny. Východní, Západní..“

Odongoa parafrázuje svou matku:

„Když se nepovedlo to hnutí v roce 28 – skončilo to porážkou – tak maminka říkala: Tvůj otec je příliš lehkomyšlný, když se pro něco nadchne, klidně by dal druhým vlastní kalhoty. Tak nakonec naletěl? Karachánovi.“

Odongoa se zamýšlí nad tím, co podle ní bylo důvodem otcova zmizení:

„Myslím, že jeho poslední dílo, Jianwenlu, byl (hlavní) problém. Nechválil tam Rusko, naopak je kritizoval. Pokud se Mongolsko nevrátí do Číny, stane se ruskou kolonií – copak tohle si mohla kominternu a SSSR nechat líbit?“

4. ZÁVĚR

23. července 1947 přednesl předseda vlády autonomní oblasti Vnitřního Mongolska Ulánchú projev k vysokým představitelům strany, ve kterém uceleně shrnul svoje názory na vývoj politiky a revolučních snah Vnitřního Mongolska. Vedle pochvaly a uznání na adresu takových antiimperialistických „mučedníků“ jako například Gadamejren, se také ostře

vymezil proti „zrádcům“ jako Paj Jün-tchi a mimo jiné i Merse. Podle Ulánchú bylo Merseho povstání v Chölönbujru „kontrarevoluční, jelikož byl využit Dambadordžem (Předsedou MLRS mezi léty 1924-28), rovněž kvůli propojení s Japonskem, následkem svého neúspěchu pak odešel do služeb Čang Süe-lianga.“⁸⁹

Ulánchú tak započal způsob, jakým byla v oficiálních pramenech interpretována postava Merseho na dlouhá desetiletí. Byl společně s Paj Jün-tchim zhrnut do kategorie představitelů vyšších vrstev a nepřátel proletariátu. V kontextu samostatné dagurské národnosti (ustanovené v 50. letech) se potom v oficiální historii jako předobrazy boje za „dagurskost“ staly postavy jako Shaolang a Daifu (dva chudí daguři z Čičikaru, kteří vedli menší lokální povstání mezi lety 1913-1916).⁹⁰ Na tento proslov později navázal o dvacet let později, při příležitosti 20. výročí založení Autonomní oblasti Vnitřního Mongolska, kdy opět Merseho spolu s Paj Jün-tchim označil za „aristokraty“ a „zrádce“. V pozdějších letech zejména po konci Kulturní revoluce a po Ulánchúově smrti (1988), se narativa ohledně Merseho relativně zjemnila. Již nebyl zrádcem, ale zároveň se stále nacházel v okruhu „pravícově orientovaných“ politiků.⁹¹

Tyto interpretace však zcela opomíjely fakt, že Merse byl ve své generaci jeden z nejlevicovějších politiků vůbec, chtěl jít přímo ve stopách Říjnové revoluce. Domnívám se, že se na Sovětský svaz a Kominternu, se kterými tolik spolupracoval, se přeci jen díval především jako na prostředek k dosažení svých představ o svém okolí a o spravedlivém uspořádání společnosti. A to již v počátcích své kariéry. Podobně tak panmongolismus a myšlenka sjednocení všech mongolských oblastí. Je ovšem zřejmé, že významnou proměnou prošel jeho pohled na vztah mezi Čínou a jejími mongolskými oblastmi. Zprvu zastával vcelku radikální postoj, a sice úplnou separaci, v posledních letech se pak jeho přístup poněkud zmírnil a z materiálů, které jsou nám k dispozici, vidíme jeho příklon k autonomii, která by podle něj mohla být pro Mongoly přínosná.

Západní nebo na Západě působící autoři pak Merseho hodnotí především jako významného intelektuála a odvážného politika. Bulag jde ještě o něco dál, když rozebírá důvod, proč se Merseho odkaz v oficiálním historicko-politickém diskurzu odsunul do pozadí. Takto to podle mého názoru brilantně shrnuje: „Odstranění sofistických dagurských revolucionářů bylo rovněž usnadněno skrze zřeknutí se Merseho v oficiální verzi historie revolučního období Vnitřního Mongolska. Nicméně absolutní popření tohoto úseku dějin neodvratně směřuje k tomu, že Daguři byli vykreslováni jako bezvýznamní a zaostalí lidé, kteří si zasluzovali a

⁸⁹ Bulag 146

⁹⁰ Tamtéž s 157, 158

⁹¹ Tamtéž s 147

také potřebovali laskavý dohled strany a státu. Není bez zajímavosti, že tento nově produkovaná marginalizace způsobila, že se z Dagurů, kteří kdysi tvořili předvoj vnitromongolské revoluce stali jacísi neschopní rebelové dožadující se spravedlnosti. A osvobození nedosáhli oni sami nýbrž jim bylo zprostředkováno Čínskou komunistickou stranou.⁹²

Nyní se však pozastavím nad faktem, že Merse je znám především jako intelektuál a edukátor. Toto se jeví jako jedna z nejdůležitějších součástí jeho odkazu, který přetrvává do dnešní doby. Merse zakládal školy, jejichž výuka měla podle jeho záměrů vychovávat vrstvu budoucích mongolských vzdělanců a politiků.⁹³ Jedním takovým byl bezesporu Hafenga, populární levicový politik chorčinského původu, představitel „východních Mongolů“ a bezesporu jasný pokračovatel Merseho linie.⁹⁴

Cílem této práce bylo zmapování života a veřejné činnosti Merseho. Pro získání komplexnějšího obrazu o Mersem bylo podstatné jej nejprve zasadit do kontextu historického vývoje Chölönbujru na pozadí mezinárodního dění v bouřlivé době zejména desátých až třicátých let 20. století. Stejně tak jako představit procesy a snahy ústící v hnutí za nezávislost mongolských oblastí v Číně. Rovněž byla v práci rozvedena tematika dagurského etnika, jeho kulturních specifik a tradic. V samostatném uddílu věnujícím se specificky Merseho životu, jsem se snažila co nejdetailněji popsat jak Merseho politický vzestup a pád spolu s veřejnými aktivitami tak i jeho osobní a rodinný život. Na konci této kapitoly se rovněž snažím podat jakési shrnutí vybraných názorů na Merseho. V přílohách poté uvádím ukázky z Merseho díla, k nimž se vyjadřuji v oddílu Merseho života. Využitá sekundární literatura spolu s primárními prameny (rozhovory) vytvořily vzájemně se doplňující zdroj informací, ačkoliv se zpočátku kloubení obou typů pramenů zdálo poměrně náročné. Dále zbývá si položit otázku, zda-li toto téma skýtá prostor pro rozšíření. Předmětem zlepšování by mohlo být především další studium dostupných materiálů především těch archivních a složitěji dostupných publikací psaných především v čínském jazyce.

⁹² BULAG, tamtéž s 158

⁹³ BULAG, tamtéž 145

⁹⁴ Toto téma se vynořuje v obou rozhovorech.

5. PŘÍLOHY

5.1. rozhovory

V přílohách se nachází plné znění obou rozhovorů s Odongoou a s Damdinsürenem. Vzhledem k náročnosti přepisu a úplného překladu, dané skutečností, že oba dva mluvčí nebyli rodilými mluvčími mongolštiny a používali navíc vnitromongolský dialekt s množstvím dagurských a čínských výrazů, mi s přepisem a překladem pomohla Mgr. Veronika Zikmundová Ph.D.

Rovněž příkládám dva Merseho kratší poetické útvary (ódy), mnou transliterované z mongolského písma a opatřené překladem.

5.1.1 rozhovor s Odongoou

Rozhovor s dcerou Merseho, Odongoou

Paní Odongou (1925-2017) jsem navštívila dne 19.srpna 2015 v doprovodu p. mongolistky původem z Chölönbujru p. Sojolmy, která kontakt zprostředkovala a pomáhala mi i v průběhu rozhovoru.

Paní Odongoa pracovala většinu života v orgánech státní správy, které měly na starosti otázky národností. Účastnila se i procesu, jímž byla čínskou vládou uznána dagurská národnost. Po odchodu do důchodu se věnovala sběru materiálů dagurské slovesnosti, především záznamům pohádek, písní a dalších folklorních žánrů, které zapisovala latinkou nebo cyrilicí. Svého otce viděla naposledy v šesti letech, v 70. letech se dozvěděla o jeho smrti. Hlavním cílem mého setkání s ní bylo dozvědět se co nejvíce o Mersem. Ukázalo se však, že paní Odongoa o otci nemluví ráda, protože vnímá jako křivdu jeho politické angažmá, které vedlo k jeho smrti. Během rozhovoru často přecházela k jiným tématům, která pro ni byla aktuální, především ta, které souvisela se zachováním dagurské kultury.

Setkání trvalo přes tři hodiny, zde však uvádím pouze pasáže relevantní k tématu mé práce. Spíše, než nové informace, které by nějak významně doplnily to, co již bylo publikováno, poskytuje rozhovor představu o málo zohledňovaném úhlu pohledu na Merseho – pohledu jeho vlastní rodiny.

Rozhovor probíhal v mongolštině. Rodným a prvním jazykem paní Odongoy je dagurština, většinu života se však pohybovala v čínsky mluvícím prostředí. I když . jako většina Dagurů starší generace – mluví dobře standardní vnitromongolskou mongolštinou, její výslovnost je

ovlivněná dagurštinou. Často si nevzpomínala na mongolské výrazy a používala čínské, někdy dagurské.

Části rozhovoru uvádím v přepisu do latinky se zachováním některých typických prvků výslovnosti.

<p>Manii aav Merse gedeg hun ih yaršigtii hun gej bodojiena. Hitad nerin yum bol <i>Guo Daofu</i>, unendeen gerteen heljeesen, ug nerin bol Mersentei.</p>	<p>Myslím si, že náš otec, člověk jménem Merse, byl problematický člověk. Jeho čínské jméno bylo Guo Daofu. Ve skutečnosti jeho původní jméno, kterým ho nazývali doma, bylo Mersentei.</p>
<p>Mersenteigiin багаас ni бол одоо ... Ingeed ene niigem deer hereglesen ner yum бол <i>Daofu</i>., <i>Guo</i> бол овог ni <i>Guo</i>, daguuraar helvel Govol овог ni бол Govol.</p>	<p>Od Mersentejova dětství... prostě jméno, které používal na veřejnosti, bylo Daofu. Guo bylo rodové jméno, rod Guo, dagursky Govol, jeho rod byl Govol.</p>
<p>Ter ail bolood <i>bulogii</i> yuu gej heldeg bilee, yastnii, bulgeriin helvel Man, Govol ovogtoniii Man ail gej helevč bolno, ter ailaar ni helvel, tendeen hyatadaar ovgoor Guo, teren deer guo gej buulgaaj avjee. Nerin Daofu.</p>	<p>Jak se říká těm rodinným jménům... jméno jeho (širší) rodiny bylo Man, takže rodina Man rodu Govol – pokud budeme mluvit o rodinných jménech. K tomu rodové jméno Guo – jeho rodové jméno se čínsky přepisuje jako Guo.</p>
<p>Jinkini nerin бол <i>Jinhuang</i>, <i>Guo Jinhuang</i>, getel ene <i>Jinhuangan</i> demii jarj hergelsengui, Daofugen бол <i>zi</i>. <i>Zigii</i> yuu gej helne? –ner –ugui, neriin бол <i>mingzi</i>, <i>zi</i> .</p>	<p>Jeho skutečné jméno bylo Jinhuang. Guo Jinhuang. “Jinhuanga” ale příliš nepoužíval. Daofu bylo <i>zi</i>. Jak se řekne <i>zi</i>? (vlastní) jméno je “mingzi”, “zi” je..?</p>
<p>S. tegej heldegui baih.</p>	<p>S. to se asi neříká.</p>
<p>Yamar ner gej helne terii? Nerin бол <i>Junhuang</i>, <i>Daofu</i> бол <i>zi</i>. <i>zi</i> gesen čini одоо hergeldeg nerin. Bičgiin nerin, <i>Daofu</i>. tendeen nern deer бол <i>Guodaofu</i>, <i>Jinhuang</i> gej hun medevč <i>Guo Jinhuang</i> gedeg hun čööhön baij.</p>	<p>jakže se tomu jménu říká? Jeho mingzi bylo Jinhuang, Daofu bylo <i>zi</i>, <i>zi</i> znamená jméno které (sám) používal. Oficiální/literární jméno. Proto (byl známý) jako Guo Daofu, a přestože lidé věděli, že se jmenuje Junhuang, jen málo lidí mu říkalo Guo Junhuang.</p>
<p>Manii aav yuugeer helvel бага наснаасаа одоо ном биçиг уееd, yamar negen (...) hergiig buteeya iim neg jorilttei baisan, huuhed наснаасаа tiim neg jorilttei baisan gej bodjeena.</p>	<p>Co se týče našeho otce, od studoval, a myslím si, že chtěl udělat nějaký (..) čin, že už od dětství byl měl takový nějaký cíl.</p>
<p>Tiim bolohooron surguliasaa garsnii suleer orosiin Oktjabriin huvisgal garsan šdee. Čadval mongol undestniig bas neg humuujuulj devshuulye gesen iim neg</p>	<p>Proto - poté, co vychodil školu, přišla ruská Říjnová revoluce. A on započal národní revoluci s úmyslem – pokud to půjde – vychovat a přivést k pokroku mongolskou</p>

<p>bodolor undestnii huvsgaliig ehelsen, iim neg hun baisan. Gevč suuleer oo očij taarsan hereg ni bugdii ter hunii uuriihn sanaagaar ni bolj čadsngue. Hamag suul deer ami nasaan barsan.</p> <p>Manii aaviin ene huvsgaiin hödölgöön hiisen bolvol arven guruvhen jil, ene arven gurvan jiliin dotr, neg <i>alčim</i> yavaad neg yavsnd ene bugdiig dugnej bičij gargaaj gej bodojieena. Ter johiooludiin bi neg бага čugluulsnaa gargaasan neg nom baidg. Bi ternii ujuulie aa. ... Heden jiliin, jurgaan doloon jiliin ömnö ba.</p> <p><i>1930-s hoish tanii ger bul yuu hiideg baisan be?</i></p> <p>Minii aaviin aav övgön aav šdee 1945 ond nas barjee. 75tei baj. manii yeeyee. tereeseen ömnö bol 1936 on boltol ter ?? Solon hošoo bolood baijee, manjiin uls bolood. Ter uisud Solon hošood neg hoyor jiltii hošoon darga baijee.</p> <p><i>Lingsheng</i> gej medne ba. <i>Lingsheng</i> Yapon hund alagdsnii suuleer, <i>Lingshenii</i> neg uelid ah ni En Ming gej hošoon darga baijee. Tegeed <i>Ling shenii</i> edniii alagdheer ni ter hošoon dargii ene ajil ni buulgaagaad manii övgön aaviig hošoon darga bolgoogood neg jil iluu, hoirhon, dungej neg hoyir jil baijee, neg jil iluuhun dungej hošoon darga baijee. Tereeseen ömnö bol huvuut šar hošoo baiuist ni hošoon darga baijee, manii övgön aav. tegeed suuleer ni tendeseen buuj. Tegeed odoo <i>Lingshenii</i> alagdsnii suuleer neg jil iluu hošoon darga baigaad buuj irlee, manii övgön aav ih togšin hun baijee. Yafooni, Daguur hun tereese Yapoon gej helehgui Narin hun, riben, Narnii hun gej helne, manii yeeyee enii bas helehgui dee, manii uvgun aav bol hitadaar helj</p>	<p>národnost. Ale nakonec, ouvej, věci, které se mu děly, nebyly všechny tak, jak by si byl sám přál. Nakonec ho to stálo život.</p> <p>Náš otec se revolucí zabýval všehovšudy třináct let. Všechno, co během těch třinácti let dělal a prožil, pak shrnul ve svých dílech. Já jsem něco z těch jeho spisů sebrala a vydala v knize, ukážu vám ji.</p> <p>před několika, šesti-sedmi lety.</p> <p><i>Co dělala vaše rodina po roce 1930?</i></p> <p>Otec mého otce, můj dědeček, zemřel v roce 1945. Bylo mu 75. Náš dědeček. Předtím, v roce 1936, existovala Solonská korouhev. V době mandžuského státu. V té době byl rok nebo dva velitelem korouhve.</p> <p>Lingshenga znáte, ne? Když byl Lingsheng zabit Japonci, byl velitelem korouhve jeden Lingshengův bratranec, En Ming. Když Lingshenga zabili, odvolali ho z pozice velitele korouhve a velitelem udělali našeho dědečka. Přes rok, nebo dva roky, jen něco přes rok byl velitelem korouhve.</p> <p>Předtím, když existovala Žlutá lemovaná korouhev, náš dědeček byl velitelem. Časem z té pozice odešel. No a když zabili Lingshenga, tak byl takhle přes rok velitelem korouhve a pak odstoupil.</p> <p>Náš dědeček byl velmi prudký člověk. Japonci –Daguři něříkají Japonci, ale “narin hun”, riben, sluneční lidé. Náš dědeček to neříkal ani takhle, náš dědeček neuměl čínsky, neuměl říct “sluneční člověk” – riben, říkal “liihun”.</p>
---	--

<p>čadahgue, nariin hun, riiben gej helj čadahgui, liihun gej helne.</p> <p>Ene bol 13 jilin yavciin door neg alčim yavaad tereen bugdiin dugnesen šig bodogdno naad bas. ene deeren bi aavaan biširne gesen ni ene deer baina. <i>ta mei bai zou, zou jie yi bu zong jie yi xia.</i> bičeed uldeejee. Im hun coohon šig bodogdno.</p> <p>-</p> <p><i>S: tanii aaviin zohiol dotor tanii hamgiin setgel hödlögsön ni ali ve?</i></p> <p>Jiang yan lun.</p> <p>S :ali tal ni?</p> <p>ali tali ne, bi bolood yu, mongol uls bolood SSSRiin bolood dund gurban ulsiin haricaa todorhoi helj baina <i>jiang yan lun.</i></p> <p>S: Ter bol maš uridčilsan haraad haricaa todorhoilson...</p> <p>Mongol uls hervee Dund usad ergej harij irehgui bolvol ečes suuldee SSSRiin kolon gajir yum bolno gesen. Ene deereen SSSR durgui bolson šdee, hen bas tiim, hun tegej haraadag, haraasan šdee huniig. Taiwanii neg erdemten asuusanden bi heljee, <i>Ta nai wenzhang shi mieding, jiu zai</i> enenee dereen amiee geejee. <i>hamag suuld ni, zui hou de, menggu wenti jiang yan lun.</i></p> <p>Minii nain negedgeer ond hamag turuun unšsan johiol <i>jiu</i> ene. Eneniigiin uzeed, manii aav SSSRii engej ujjii dee ged. Aijee bi. Tendeen amian geejee ged uhaaniin ollj ne. bi SSSriin yuu baisan bol eniig bas durguicne. hund muulagdah hen durtai ? bodoj uj.</p> <p>Nain doloo onii uised hošoon dargaasaa boojirjee, manii uvug aav. Gerteen jugeer bajj jugeer baihdan yapoonii, Yapoon gej bas helehgui, hidadaar riven gej bas čadahgui, <i>liihun, liihun ku, lihun kooo,</i></p>	<p>Mám dojem, že v tomhle shrnul a zhodnotil všechno, co udělal a prožil za těch třináct let. To je to, za co svého otce obdivuji. Nedělal nic nadarmo, když ušel jeden krok, hned ho vyhodnotil a popsal. Zdá se mi, že takových lidí je málo.</p> <p><i>S: Které z děl vašeho otce vás nejvíc zaujalo/dojalo?</i></p> <p>“přednáška”.</p> <p>S: Po jaké stránce?”</p> <p>No, po jaké stránce – (myslím si, že) ta přednáška jasně charakterizuje vztahy tří států – Mongolska, Ruska a Číny.</p> <p><i>Dokázal to rozpoznat dlouho dopředu...</i></p> <p>Říká, že jestli se Mongolsko nevrátí pod čínskou vládu, nakonec se stane ruskou kolonií. Za tohle ho pak Rusové přestali mít rádi. Kdokoli by takového člověka.. takhle někomu nadávat, vždyť on jim tam nadával. Když se mě na to ptal jeden mongolský badatel, řekla jsem mu – tenhle jeho článek ho utopil. Přesně kvůli tomu přišel o život. Je úplně na konci, Přednáška o mongolské otázce.</p> <p>Tohle dílo jsem četla v roce 1981 jako první. Když jsem to přečetla.. polekala jsem se: Tak takhle náš otec viděl Sovětský svaz. Pochopila jsem, že za tohle přišel o život. Kdybych já byla tento... Sovětského svazu, taky bych se naštvála. Kdo si rád nechá nadávat od jiných? Jen se zamyslete...</p> <p>V roce 87 (asi ale myslela 37) náš dědeček odstoupil z postu velitele korouhve. Pak už jen byl doma a nic nedělal. Jak tak doma nic nedělal, Japonci – on neuměl říct Japonec, ani čínsky Riben, (řikal) Liihun, Liihun ku, Liuhun kooo (pozn. ku dagursky člověk)</p> <p>Když přišli Japonci - náš dům byl bílý, největší dům v celé vesnici, když někdo</p>
---	---

<p>Yapon hun orj ireed, manii ger ingeed čagaan ger, ter aildaan bol hamgiin tom ger šdee, hun irvel tegeed orj irne tegeed neg yapon hun ireed <i>ni de fangzi miaodi yige yang</i> ger šin yag sum šige, ter yapon hun bas hyatadaar heljijee.</p> <p>Ter bur manii yeeyee: Liihun gajraa hariaa, Liihun gajraa hariaa, maanii end yuund irsen, ta maanii end yuund irjee. Ta ter liihun ooriin gajraa hari gej baigaad hašgarč garaad , šireegee šaaj..</p> <p>Engeed orčuulga bolson hun engeed manii uvgun aaviin ömnö sooh yosgue šdee, uudend jogsood orčuulj ugnoo. Yapoonaar.</p> <p>Engeed odoo manii eejner čaačii ger dor odoo aij suuna. Ene odoo manii aaviin ene helsnii ter hu yaa yaa Yapoonaar yuu gej orčuulj baih yum aa geed odoo jovoj suuje. Engeed odoo yaričaad čei yum uulgaana ba, hool iduuleed. Hool ged ih dugumhun <i>guamien</i> čanj ugnoo, mahtei <i>guamian</i>. enged <i>guamian</i> čanaad iduuleh čadsan odoo en jaluu čaatii gert očood hool idne ba, tegvel odoo manii eej ner asuuna: Erentai, ter orčuulsan hun ner ni erentai, Erentaai, či ter yeeyeegn ug ni yaaj orčuulj ugjeelee? Hoi, taitai, ter r ugeer ni orčuulj ogood boloh yum uu? Yuu gej heljii doo? Bi heljee, aduus malaan čööhön bolj hayagdana geed ene deer odoo bačimdaad ene uvgun uur hurč baina gesen, Unendee haraajee, hariaa yuund irsen, ene čini manai gajraa, niahaan gurnii gajraa, yuund irsen ta Liihun ku, gej haraajee, šireegee šaaj baigaad, tegeed maliin too coon bolj baina ingej bačimdaad barhirj baina geed orčuuljee, Bi mednee, bi ter uised gertee baisan, Erentai ter orčuulsan hun...yapon hun medehgui, saihan orčuulaad ogvol garaad yavna.</p>	<p>přijel šel rovnou k nám - tak přišel jeden Japonec a říká: Váš dům vypadá úplně jako chrám. Ten Japonec to (dokonce) říkal čínsky.</p> <p>Na to se náš dědeček rozkřičel: Jděte zpátky do toho vašeho Liihunska, zmizte do svého Liihunska, co u tu u nás chcete,co u nás pohledáváte, vraťte se do té své liihunské země! A bušil pěstí do stolu.</p> <p>Člověk, co dělal tlumočnicka – neslušelo se, aby se v přítomnosti našeho dědečka posadil, tak stál u dveří a překládal. Do japonštiny.</p> <p>V té chvíli naše maminky seděly se strachem v zadní místnosti. Ve obavách si říkaly: Jak asi ten člověk překládal to, co náš tatínek řekl? A tak si s ním povídala, nabídla mu čaj, uvařila jídlo – jídlo bylo jednoduché, čínské nudle s masem – uvařila je a pozvala hosty, ten mladík se přišel najíst do zadní místnosti a naše maminka se ptají: Erentaji – ten tlumočnick se jmenoval Erentaj, Erentaji, jak jsi přeložil ta dědečkova slova? Ale paní, copak jsem mohl přeložit to, co říkal? A co jsi řekl? Řekl jsem, že se ten stařec rozčiluje, protože se mu zmenšuje počet dobytka a bojí se, že o všechny přijde. Ve skutečnosti mu nadával – vraťte se, co tu chcete, tohle je naše země, čínská země, co tu vy liihunci děláte, bušil do stolu. Přeložil to tak, že křičí a zlobí se, že je málo dobytka.</p> <p>Vím to, byla jsem tehdy doma,ten tlumočnick byl Erentai, Japonci nerozuměli – když jim to člověk dobře přeložil odešli.</p>
<p>Ene ongodini bolvol – uneg. Daguuriin samaan bol iimee – ovgoon bögööd ailiin samaan gej baina, ailiin bulgiig bol daguuraar mohoon gej helne, mohoonii samaan bol deedeeseen ulamjiltii. End neg</p>	<p>Jejím božstvem je liška. Daguřtí šmani to mají tak: jsou rodoví šamani a šamani rodinných linií. Skupinám uvnitř rodu se říká <i>mohoon</i>, (pozice) šaman <i>mohoonu</i> se dědí po předcích. Když se objeví jeden</p>

<p>samaan garsan bol ene samaan nas barsnii suuleer odoo ene ongodini dahiad öör hun deer garj irne. enii bol mohonii samaan gej helne. ter bulgii ni mohoon gej helne.</p>	<p>šaman, tak po jeho smrti přejde jeho ongon zase na dalšího člověka. Tomu se říká mohoonii samaan. Té skupině se říká mohoon.</p>
<p>Ene Huangge samaanii bol ondoo zamiin ongod ba. Mohonii samaan bisii. bodi tergul, terguul gedegšin jam, boodii gesenini gadna, gadna jamiin ongodoor samaan boljee, Huangge. Ene Govol bolood Man mohoonii samaan biš šii. Samaan dator yih arvin durem, arvin yos baina šig. Gevč neg ongodini bol unege. Myangan jiliin cagaan unege, tumen jiliin har unege.</p>	<p>Ongoni šamanky Huangge byli ongony jiné cesty. Nebyla šamankou <i>mohoonu</i>, <i>boodii terguul</i>, <i>terguul</i> je cesla, <i>boodii</i> znamená venkovní, tedy stala se šamankou skrye božstva “vnější cesty”, Huangge, Nejí šamankou ani rodu govool ani linie Mann. Šamanských pravidel a zvyků je mnoho, Ale jeden z jejích ongonů je liška. Tisíciletá bílá liška, desetitisíciletá černá liška.</p>
<p>Tendeen ene negiin iroogini boloo, harhaljin, borhaljin. Ingeed hun sonosvol, o, ene ongodini orj irje. Tegeed olon hun dagaad Hhrhaljin, borhaljin gej dagaad duulna ba, tegeed samaan odoo yeridag ugeen helj baraad dagadag olon hun, durtei hun bugdii daganaa, bas harhaljin borhaljin gej daganaa, ter hoorond samaan odoo duutii ugeen bodnoo. ter šuleg ugeen. Duulj baraad bas ter hoitiin yaridagaan yarinaa. Yarj baraad ene dagadag ulsuud bas ene ayasaar ni dagan ba, ene hoorondoni bas bodood duuliin ugeen yerij. eniig bol – daguuraar yadgan šdee, ene yadganiin hödölgöoniig bol daguraar yadgalj baina gej helne. Ene dator bas olon yos durem baina.</p>	<p>Její <i>iroo</i> je <i>harhaljin borhaljin</i>, tohle když lidé uslyšeli, věděli, že do ní vstoupil liščí <i>ongon</i>. Lidé opakovali ten refrén, <i>harhaljin, borhaljin</i>, a když šamanka skončila svou řeč, všichni lidé kterým se chtělo opakovali <i>harhaljin borhaljin</i>, mezitím šamanka vymýšlela další slova, ta písňová, veršovaná. Když dozpívala, zase obvykle mluvila, když domluvila, lidé zase opakovali ten refrén. mezitím ona zas přemýšlela. Tomuhle – dagursky je šaman yadgan – téhle šamanově činnosti se říká “yadgalj baina”. Má to taky spoustu pravidel a zvyků.</p>
<p>Gadna jamiin ongodoor samaan boljee. Gadna zamiin gesen cini ni bas udamšiltee. Maanii ailiin neg bulgiin ter Fukang gedeg samaan gej baisan, ene Fukang nas barsnii suuleer ter ongolii ni huleej avsan. Huangge bol gurven samaanii ongodiig avjee, neg ni bol Buthaagaas irsen, nerii ni medeghui, Yin samaan gej heldeg, emegtei, Yin samaanii ongodiig avjee. Ene bol odoo huučín yuugeen, yiroo deeree yuu gej helne,</p>	<p>Stala se šamankou skrze ongony vnější cesty. I vnější cestou je to dědičné. V naší venici byl šaman jménem Fukang, ten když zemřel, přijala jeho ongony. Huangge měla ongony tří šamanů jedna byla šamanka z Buthy, nevím jak se jmenovala, říkalo se jí Yin samaan, její ongony přijala. Její refrén byl starý, zpívalo se tam</p>
<p>yilgaarii, čičihaarii, čing čing huar, čing čing huar. Aigun Mergen udgeeree, čing čing huar, čing čing huar.</p>	<p>yilgaarii, čičihaarii, čing čing huar, čing čing huar. Aigun Mergen udgeeree, čing čing huar, čing čing huar.</p>
<p>Ene Yilgari gesen bolvol Nehe gesen urtoo baigaa, munoo Nehenii ar taldin neg urtoo baina. Yilaha gej baina, ter bol huochezhan, Daguur hun Yilgaartii hot, huaartii čecegtii hoton gej heldeg baijee. Čičhaar bol čičhaar hot ba. Aigun šini munoonii Aihui, Heihe</p>	<p>Yilgari je – existuje stanice jménem Nehe, na sever od ní je stanice, které dnes říkají Yilaha, je to stanice vlaku, dagursky se jmenuje Yilgaartii hot – květinové město. Čičihar je Čičikar, Aigun je dnešní Aihui, v městském okruhu Heihe. Mergen je dnešní</p>

<p>shi, Aigun, Mergen šini munoonii Nenjiang shi. Ene durven gajraas udeej garj irje. Tendee ilgaarii čičiharii, čingčing huar gesen ongodinh ni ter ezenin baisan, emegtei, emegtei huuhnii ner, čing čing hua, Aigun Mergeneesee udeej garj irjee. ter bol Yin samaaniii iroo baina. Huangge samaan ternii ongodiiin huleej avsan bolhooro, enen odoe ene iroogaan duulj gargaaval, oo, munoo ene Yin samaanii ongodin orj irjee gej medne.</p>	<p>Nenjiang. Z těchto míst pocházejí ti ongoni, čingčinghuar je ženské – dívčí jméno, to byla paní těch ongonů, pochází z Aigun a Mergenu. To je píseň té šamanky – Yin samaan. Huangge přijala její ongony a tak když začala zpívat tenhle refrén, vědělo se, že přišla božstva Yin samaan.</p>
<p>Ene Yin samaanii huugin, Sendembuku gej baisan, ter bas samaan baisan, tegeed Harčín orj ter jilee, 1917 ond Harčín Hulunbuirt orj irjee, ter uised ene Sendembuk gesen samaan tedend alagdejee. Tegeed enenii iroogn ih uidhartai. Bi negii ni l medne, yagiii, yagee, (...) ene ugee yarihdaa wailjagaad yarina, ene odoe yarijah šini ni Huang samaan yarijah biš ene odoe bugdeeree Se samaanii.</p>	<p>Syn Yin samaan, Sendembuku, byl taky šaman, když přišli Charčínové – do Hulunbuiuru přišli v roce 17 Charčínové – tak zabili toho šamana Sendembuka. Jeho iroo je velice smutné, umím jen kousek: <i>yagii yagee (...)</i> Zpívala tahle slova a plakala, všichni věděli že to nemluví Huangge, ale Se samaan.</p>
<p>Tanii aav –</p>	<p>Váš otec..</p>
<p>itgenee, itgejeesn. tegeed bas marsaadj baisan, terniig yapoon ugeer (S: Masaad hiičadaj baisan)</p>	<p>Věří, věřil. Taky uměl dělat marsaad, to je japonsky (!)</p>
<p>Burhan šašin – bičsenin – minii gart ugei, hitadaar bičsen nei baina, unendee bol šašin itgeh ni bol neg bas taarahgui, unendee bol haiš itgene gesen tiim hoyiriin hoorond bičsnen neg baina, Mizutanii neg udaa nad uzuuleed. Helehdeen unendeen bol šašini itegdeggui baidgaa gej heljee, gevč ene samaaniig bol bi itgenee inged helje, hoyiriin hoorond helnee unendee itgenee neg huvisgalč hun šašiniig ih itgene gej helvel bas muuhai šdee, gevč setgel deeree bas itgejen.</p>	<p>Buddhismus – to, co psal – je jeden čínský text, který nemám, v tom říkal, že se sice nehodí věřit náboženství, ale že mu přece jen věří, napsal to tak polovičatě. Ukazoval mi to Mizutani. Když mluvil, říkal že náboženství nevyznává, ale šamanům že věří. Takhle to říkal, neurčitě. Ve skutečnosti věřil, ale ono je hloupé když revolucionář bude tvrdit že velmi vyznává náboženství. V duchu věřil.</p>
<p>Pančenlamiig jaljee, Mukdend jalj avj irsen učir. Hen jalsnii medehgui, manii huugšin aav, aavin aaviin jalsan yim uu ter uised manii hugšin aav Mukdend očsniig ceejilj baina bi бага baisan bolovč čeejiljena.</p>	<p>Pančenlamu pozval do Mukdenu, Nevím, kdo ho pozval, možná to byl jeho otec, můj dědeček, pamatuju si, že tehdy můj dědeček jel do Mukdenu. Pamatuju si to, i když jsem byla malá.</p>
<p>„Daguur hun samaanii itgevč ene yuugii bas, šar šašin, lamajiao bas gaduučilahgui, nantunnd evenk hošood –. sumtii baisan šdee ter huh sumeen unagaaj avaad orondini namiin komisaan baiguulsan, Tumenbair, buthanii evenk, tend evenk hošoo garč ired</p>	<p>Daguři sice věří šamanům, ale buddhismu se také nevyhýbají, měli klášter v Nantunu – evenckém chošúnu. Chöch süm. Ten zbořili a místo něj postavili stranický výbor. Tümenbajar, Evenk z Buthy. Když vytvořili evencký chošún, nahnulo se sem plno</p>

<p>buthan gajiriin eveknčuudeer duureed irsen,tegeed evenk hošuunii ešgni.bol bugdii ter gadnaas irsen evenkii gduur..irhed bucaj irhed.. tegeed ard heldegee, tumenbair yamar saina Olson ter sumiin unagaaj baraad namiin komisaa baiguulaad soyiliin huvisgald alah ööriin amian hayčijee—ter čini ardiin yaria, tumenbair yamar saina Olson ter sumeen unagaaj baraad ööriin bas amian geesen bišii yuu.</p>	<p>Evenků z Buthy. (.....) Lidé říkají: Co měl Tumenbajar z toho, že zbořil klášter a postavil tam výbor strany, když v Kulturní revoluci sám přišel o život. To se říká mezi lidmi – jakou výhodu měl Tumenbajar z toho, že ten klášter zbořil, když ztratil vlastní život.</p>
<p>Suuleer ni bol ter hen bilee, Uniimandaa bolvol ene Huangge samaanii ih hundetgej baisan baidaltai, Unii samaani hatan ni bas Huangge samaand bas irjee, ter hatniig ni bas tarimdjee, caigaa avč ireed umšuulaad heluuleed uur amisgaliig ni amsdag avaačaad helj ugnoo, doloon ayagiig tavan ayag bolgoo, tavan ayagiig gurban ayag bolgoo, ingeed čanuulaad uulgan, tegeed Uniimandaa hošoon darga hatniin ireed avahdaa guin genee</p>	<p>Potom ten - jak se jmenoval, Uniimandaa, šamanku Huangge velmi ctíl, žena Unii samaana přišla za Huangge a nechala si udělat <i>tarni</i>, přinesla čaj, nechala si ho posvětit a dýchnout na něj, (Huangge jí řekla:) ze sedmi šálků udělej pět, z pěti tři, tak to připrav a uživej. Předseda chošuunu Uniimandaa si přijel pro manželku a prosil:</p>
<p>yadgan edeebuu, yadgan hugšin, hund buu helee gej guijee, nadiig irj gej buu helee, nuuj bai gej guije. Huangge samaan nad heljijee, ei, Uniimandaa ireed uhrii ni ideed čei avaad bas hund buu helee gej bas guidag šuu.</p>	<p>Babičko šamanko, neříkejte to lidem, neříkejte, že jsem tu byl. Utajte to. Huangge mi řekla: Ach jo, Uniimandaa přišel, krávu snědl, čaj si odnesl a pak po mě chtěl, ať to nikomu neříkám.</p>
<p>Hun ih itgedeg Huang samand, ujehed.</p>	<p>Lidé podle všeho Huangge hodně věřili.</p>
<p></p>	<p></p>
<p>Uzuuldeh hun arvin hun očij guijijee, Huang samand. nainai bi yuu yuu hiinee,bolnuu uguí yuu, engeed odoo helj ugnoo, ali ali sard ali ali zugt ni garč bolohgui ged, yuu yuu hiivel ceertei, yuu gej, arvin heldeg.</p>	<p>Hodně lidí přicházelo, aby se nechali prohlédnout - Babičko, já chci dělat to nebo to, je to v pořádku? a tak jim říkala – v ten a ten měsíc nevycházejte tím a tím směrem, tohohle se střežte a tak, hodně věcí.</p>
<p>Ter – tagnuul orj irne baruun talaas, Nairalt eniig hamaarč baisan šdee, Nairalt ah hejeedee hun orood irvel Huang samaanii tendin očood helj ugnoo, hen hen orj irjee, munoo haa haa nuugdjenaa, munoo haašaa yavbal jam ni yamar ve, bugdiin helj ugnoo. Huangge samaan hooson teren ujheer bisie, ter gajar ornii jam .. bugdin medne. tiim bolhoroon ali jamaar yavbal ayultei, ali jamar yavbal bolno bugdiig Nairalted helj</p>	<p>Ze západu přicházeli špióni, to měl na starosti Nairalt. Strýček Nairalt vždycky přicházel za šamankou Huangge a ona mu říkala, kdo sem pronikl, kde se teď schovává, když půjde nějakým směrem, jaká bude cesta, všechno mu pověděla. Huangge to neříkala jen na základě věštění, znala všechny místní cesty, takže věděla, na které cestě je nebezpečno, kterou se jet dá, všechno Nairaltovi povídala. Věděla</p>

<p>ugne. Ene baruun talaas hen orj irj hejee orj heden hun, haaguur yavsni Huangge samaan bugdii medejej, en hedii arvin nuuc yimiig avaad yavsiim Huangge samaan, Nairalt hejeedeen eniig asuuh...</p>	<p>všechno – kdo přišel od západu, kdy, kolik lidí, kudy šli dál... musela si s sebou odnést spoustu tajemství. Nairalt se na to vždycky ptal..</p>
<p>Ter hund itgeltei samaan baije, odoo gengjien mixing ged dugmoor helne šdee.</p>	<p>Lidé jí věřili, dnes se tomu jednouše říká pověry.</p>
<p>Ugei ene Huangge neg ni bol bodood ujne ba, too yimeer. Unen deereen ter niigmiin baidliig sain medne, ter turšij mederheree helj baina. Ter yamar huušin ter samaanii ongodiin bisi ter uls turiin talaar, jiating funü ma, tiim ba, ter yos jurmiin ter heleer garahgui bolvoč sii, ööriin ter yugeree uzej diilhiim. Ta tai weida la. Bid medhgue, arvin medhgue. Bi бага baisan šdee. Mand tiim olon yum helehgue, Nairaltu sain medej baij. Oroidaan irnee, Nairaltu. Doloo, naiman čagt orj irne, oroi. Orj ireed tegvel asuuna, Nairaltu haanaas yavj baina? Oo, uhriin wopen deer očjee gel helne. Tegeed bi bodno, Nairalt ah bayin hun bas bišie, hedii arvin malaan yamar woonon deer talbiad..</p>	<p>Huangge na jedné straně věštila, ale ve skutečnosti se taky dobře vyznala ve společnosti. Mluvila také ze zkušenosti. Co se týče politiky, to nebyli dávní ongoni, ona byla žena v domácnosti, neuměla se vyjadřovat oficiální řečí, ale svým rozumem se ve všem vyznala. Byla opravdu skvělá. Já toho moc nevím, byla jsem malá a nám toho moc neříkala, ale Nairaltu to věděl dobře. Nairaltu přicházel večer, kolem sedmé-osmé. Ptala se ho : Odkud jdeš, Nairaltu ? Říkal : Byl jsem u kravského (...) Já si říkám : Vždyť Nairaltu není zas tak bohatý, jakto že má toli krav, které vyhání k (...)</p>
<p>Engej sooj soogaad asoon nadiig: Odongoa, noir čini hurčugui yuu, gej, margaad ert bosn ba, nadiig tegeed, bi mednee, hööj baina, bi: Bolnoo, bi amrya, orood hončhin ba. Nairaltu arvan hoir cag bolh bol yavhe. Huangge samaantii yuu yuu yarijiesnii medehgue. Tagnuul orji irheni haaguur yavj baisniig Huang samaan bugdiig medej baij. Hedii arvin nooc yumiig avaad yavsniihn medehgui. Tai lihaj le. Bi čamd yuu yarijahn...</p>	<p>Tak sedí a pak se měl zeptá » Odongoo, nejsi ospalá ? Asi ráno brzy vstáváš ? No a já jsem věděla že mě vyhání, tak říkám, dobře, jdu spát, a šla jsem spát. Nairaltu odcházel ve dvanáct, o čem si s Huangge povídali, nevím. Kolik asi tajemství si odnesla, netuším. Byla skvělá. Ale co ti to povídám...</p>
<p>Neg sonirholtoi yum helie. Bi yumaa eereed olohgui baihaar ermelzej sujgelne: Nainai – bi nainai gej helne – uher jiltii nainai bi yuu yuu olhgue baij baina, ta nadaa neg meduulj ugnuu. Teged sujgleed untna. Ogloo bosood ayaa haa haa neg urvuulj uzie, urevval garaad irdeg. Uneer negelhen udaa biš šii, Soilmaa, neg l udaa bol bi enii setgeldee uldeehgue. Arvin udaa, yum ni olohgue bolvol sujgelen ba. Engeed sanamsargue urevval garaad irne. Ter gazraar hedii urevval olohgue baisan. Sujgleed yuu hivel urevval garaad irne. Bi bol uneer itgene, yum olohgue bolvol... goy šu. Medhgue hun bol ineene, ene högšin</p>	<p>Povím vám jednu zajímavost. Když nemůžu něco najít, pomodlím se: Babičko – říkám jí babičko – babičko z roku Býka, nemůžu najít to a to, neporadila byste mi? Tak se pomodlím a jdu spát. Ráno vstanu a rovnou se někam podívám – a objeví se to. A to se nestalo jednou, kdyby to bylo jednou, nebudu z toho nic dělat. Mnohokrát, když něco hledám, pomodlím se, pak bez zamýšlení hrábnu na nějaké místo a je to tam. Předtím jsem na tom samém místě hledala několikrát, a když poprosím, hned se to objeví. Opravdu tomu věřím, když něco ztratím... je to pěkné. Kdo tomu nerozumí, bude se smát, co si ta babka vymýšlí.</p>

yuu yuu yarijen.	
Ta hervee sujgelvel: Uher jiltii ehten gej helee, amaaraa. Eh šdee, eji ni bolj čadhaa. Uher jiltii ehten mini, yamar yamar jiltii huuhen čini – nere helehguid č bolno – yamar jiltii, jileen helee – huuhen šini yamar yamar ušir guijjenaa, ternd neg demjeed ugnuu havsraad ugnuu. Amaaraan бага duutei bolovč yarinaa.	Kdybyste se modlily vy, říkejte – Matko z roku Býka. Může být vaší maminkou. Matko z roku Býka, tvoje dcera z toho a toho roku – nemusíte říkat jméno, jenom rok narození – tvoje dcera prosí o to a to, nepomohla byste mi? Vyslovte to, i když třeba potichu.
Manii egšid helj genee, huuhen ta nar nadiig yamar yamar yumand guih čagd bolvola, amaaraan yarij gargaarai. Amid hunii uurtei niicehgui bol bi yuu č hiič čadahgui. Či bas eniig čeejil. Hamaague, či „uher jiltii ehten“ gej guival uneheer havsarč uguh boltol havsarč ugno.	Říkala to takhle mé sestře, děvčata, když mě budete o něco prosit, vyslovte to nahlas, když to nebude spojeno s dechem živého člověka, nemůžu nic udělat. I ty si to zapamatuj, je to v pořádku, když budeš prosit: „Matko z roku Býka“, pomůže, jak to jen půjde.
Munoo odoo Nantund Sečingoa samaan garč irsen šdee, bi neg bas uulzsangue, gevč bi neg ih biširdeg ni bolvol ternii čini uvugd geriin ner bol Lam šdee, tegeed hun bugdeeree Lam samaan, Laa samaan gej heldeg. Ene Laa samaanii ongod ni yaagaad iim hicuu baisan ged bi ih gaihaltei. Ene Sečingoa bol Laa samaanii durvdugeer uyiin ombol huuhen, ingeed edii jiliin hoino ene ongod ni Sečingoad garč irhed bi ih sonirholtoi baina. Hulunbuirt Laa samaan tiim nertii samaan biš baij gene. Gevč enenii ongod ni yaagaad iim čadvartei. Manii Mannin samaan taserčihjee. 1931 jilees suuld Meheerted O samaan gej baijee, Orgiebu gesen. Nad odoo övög aav boloh uyiin hun, tend hureed duusagčij. Ene Govol ovgiin Mann ailiin samaan bol Orgiebud hureed jogsočij. Dahiad garuudii. Ulam ni Huangge samaanii ongod ter čin odoo gadna jamiin ongod. Gevč ednii deediin Fukang samaanii ur huuhedini Meheerted baidag daa, ih muuhai baina. Ene Fukang samaanii omboliinh ni uyisin ulsuudaa, manii ter fengdi yu gej hel ne, uheer ba, uheeriig urvulj. Arvan gurvun ongodiin, manii geriin, nuheeree baij baina. Arvan gurav, nuh. Tendee munoo Meheert gej helvel, ter uranhai bolson yuu č gue bolson čagaan ger minii tolgoi dottor, arven gurven uheeriin nuh, yumgue. Odoo yaan daa, soyiliin huvisgaliin hudulgooniig yamar tedn gargaaj baidag tiim ba... .. ulsiin dayaar ... olon tumnii hudulgoon..	Teď je v Nantunu šamanka Sečingoa, nikdy jsem se s ní nepotkala. Co u ní ale nejvíc obdivuji je tohle: Domácí jméno jejího předka je Lam, všichni mu říkali Lam samaan, Laa samaan. Divím se, jakto, že jeho ongoni jsou tak silní, Sečingoa je jeho vnučkou ve čtvrtém pokolení, po tolika letech se tihle ongoni objevili u Sečingoy, to mi připadá hodně zajímavé. Laa samaan prý v Hulunbuiru až tak slavný nebyl. Ale že mají jeho ongoni takovou sílu.. Linie našich mannských šamanů se přerušila. Po roce 1931 byl v Mecheertu O samaan, jmenoval se Orgiebu. Byl z generace mého dědečka. Po něm linie skončila. Linie šamanů rodu Govol a rodiny Mann skončila s Orgiebem. Další se už neobjevil. Ongoni šamanky Huangge jsou z vnější cesty. Potomci jejího předka šamana Fukanga jsou v Mecheertu, jsou špatní. Vnukové šamana Fukanga rozkopali naše pohřebiště, třináct hrobů vybrali, naši rodině, dodnes jsou tam díry, třináct děr. A tak když se dnes řekne Meheert, představím si ten prázdný a zničený bílý dům a třináct děr místo hrobů. Co s tím teď, oni si Kulturní revoluci nevymysleli, dělo se to po celé zemi, bylo to hnutí spousty lidí..

<p>Setgel dotroon bi aavaa šutej bodohgue. Gevč bi biširne. Tiim jaluugaasaa, čadvel neg undestnihee humuujil bosgooy gesen, ene neg jorilogton bi biširne. Gevč ene hereg yavdlaan šiidverlej čadsanguégiin bodvol, ter huvi hunii hariuclaga biši gej bodnoo, ter uised yuugeer, delhii dayaagaar baidal ih bodliantii baisan. SSSR genee, Dund uls genee, Japon genee, Mongolčuud dotor bas buleg buleg šdee. Baruun tal, zuun tal. Daguur bas ter uisud... Daguur haa orno doo, Mongold orno ba, tavan yuun dotr Hitad, Manj Huihui-Hoton, Mongol, Tuvd. Ene tavn undestnii Dagur alid ni orno doo, Mongold orno ba. Daguuriig Mongoloos – yag Mongol hun gej helhede, bas, dund ni yuu baina šdee, Qidan, gevč huučindaa Mongoltei yamar haricaatii baj gesniig odoo boltol hen č todorholj čadahgui. Gevč Daguuriin talaas Qidan houyi, Kitaanii hoičis gej heldeg daa. Gevč ter uised Mongoltei yamar haricaatii, či ugeer ni uji. Bi bodohdoon Mongoliin huučin ug bugd Daguurt baina gej boddog. Ter yum ni – bid odoo munoo idej baina ba, idej baina gesen ugii Daguurin ugeer helvel idejaawei. Ter huučin mongolor helvel idej amui. Mui bol munoonii daguur ugend wei boljee. Idnee gesniig idwei. idmui – huučin Mongol.</p> <p>Tiim biš vol Cend gun ene nuuc tovčiig , tiiim amarhan neg l udaadaa yi qi he cheng.</p>	<p>Já v duchu svého otce neuctívám. Ale obdivuji ho. Od tak raného mládí měl v úmyslu pozvednout vzdělanost jednoho národa, za tohle odhodlání ho obdivuji. Ale to, že se mu nakonec nepodařilo své plány uskutečnit, to asi nebyla věc jeho osobní odpovědnosti – v té době byly ve světové poitice velké zmatky, SSSR, Čína, Japonsko, Mongolové byli také uvnitř rozdělení na skupiny. Východní, západní... Kam v té době patřili Daguři – asi k Mongolům, mezi těmi pěti národnostmi, Číňany, Mandžuy, Muslimy, Mongoly a.. Tibeťany.. Do které z těch pěti skupin patřili Daguři, asi k Mongolům? Ale říct že Daguři jsou úplně Mongolové..mezi tím jsou Kitanové, ale jaký ti měli kdysi vztah k Mongolům, na to dodneška nikdo nepřišel. Ale dnes Daguři říkají, že jsou potomci Kitanů. Ale jaké měli v té době vztahy k Mongolům? Podívej se na jazyk. Já si myslím, že stará mongolština je dnes celá v dagurštině. Například – teď jíme, to se dagursky řekne „idejaawei“. Starou mongolštinou to bylo „idej amui“. Z „mui“ se v moderní dagurštině stalo wei. Mongolské „idne“ se řekne „idwei“, a staromongolsky to bylo „idmui“.</p> <p>Kdyby (dagurština nebyla tak blízká staré mongolštině), určitě by Cend gun Tajnou kroniku nebyl přeložil takhle rovnou a jednoduše.</p>
<p>Manii ač huu sonsood, Morindavaanii hun helj genee, Guodaofugii women zuo shenme la? Tegeed bi – ter Lingsheng yuu hiiig ogsiim, Morin davaand? Engeed neg hun heljee: Ayoo, Lingshengnii yinxiang ma, Yaponid alagdjee. Tegvel Merse barunšaa yavaad SSSRiin gulaged uhjee. Iim huniig, geming jianyid uhsen huniig či bosgonii daa. Lingsheng bolvol nuleetei hun, Yaponid alagdjee. tegeed Lingshengii bosgooj baina. Tegeed bi heljee. Morindavaanii tend Merseegiig bosgooh hereggue, Tongfu, hoyirhon dagur hiigeed Tongfud bosgoojee, tiim ba?</p>	<p>Můj vnuk slyšel někoho z Morindawa říkat: K čemu by nám byla socha Merseho? Já na to: A co udělal Lingsheng pro Morindawa? A na to někdo říká: Ayoo, Lingsheng má dobrý zvuk, zabili ho Japonci. Zatímco Merse odjel na západ a umřel v sovětském gulagu. Copak můžeme postavit pomník člověku, který umřel v revolučním vězení? Lingsheng je důležitý, protože ho zavraždili Japonci.</p> <p>Já na to říkám – jasně, v Morindawaa je lepší Mersemu pomník nestavět, tam jsou všehovšudy dva dagurské pomníky, jeden je Lingsheng a jeden Tongfu.</p>
<p>S: <i>Ulaanbaatart očod bas ajild orson, tanii</i></p>	<p>V Ulánbátaru váš otec taky pracoval, že?</p>

<i>avv, tiime?</i>	
<p>Tiim, bagšiin ajil. Hereggi, yuu hiisen, manai aav... gevč uls turd orvol tiim ba, ter uisiin baidald huvi hun zaaj č čadahgui.biden munoo geed oorii dee, dagaad l yavna.</p>	<p>Ano, jako učitel. Zbytečně. Proč to dělal..? Ale když se člověk zaplete do politiky, asi to tak je, v té době jeden člověk nic nezmohl. A ostatně dnes to není jiné, také jen jdeme s proudem.</p>
<p>Bi ugdaan minii ter uyid medej baisan yumaa bičii gej bodson. Suuld yaagad bičeegui, bi hervee yum bičvel minii ter bičsen yumiig hun ašiglana. Manai aav gou keliende la. yamar yanzaar yarij baih hun baidag, ulam l bol huuhnen ingej heljee gevel... hereggue. Engeed bičih geed bičsengue, unendeen bagdaa baisniin arvin yumiig ni martaague, Mukdend baisan yaasan hergee. Martsangue šuu. Manii bičgeer č bičij gargaač čadna, gevč bi bičihgue. Bi bičvel ene odoo Merseenii huuhnen – bi ithgue. Merseenii huhnii bičsen geed hun bariad avna. Bi bas ooriin bien demii aavteгаа holbogdoj urvuulah durgue. Gevč argague, huuhnen ni bolj garč irsen yum yaan daa.</p>	<p>Původně jsem chtěla napsat, co (o otci) vím. Nakonec jsem to nenapsala... protože když něco napíšu, lidé toho zneužijí. Je mi otce líto. Mluví o něm na všechny způsoby. A kdyby měli v ruce, co říká jeho dcera.. raději ne. Tak jsem se rozhodla nic nepsat. Ve skutečnosti jsem ty věci z dětství nezapomněla, jak jsme byli v Mukdenu a podobně, pamatuju si to. Můžu to napsat i naším dagurským písmem. Ale nenapíšu, kdybych něco napsala (řeknou že) Merseho dcera... nevěřím jim. Chytnou se toho, že to napsala Merseho dcera. Taky svou osobu nerada (veřejně) spojuji s otcem. Ale co dělat – když jsem se mu narodila...</p>
<i>S :Ta avdaa ih hairtai baisan baihaa?</i>	<i>S: Asi jste tatínka měla ráda?</i>
<p>Minii ih talarhadag učir bol minii barag durvun nastii uyid hitad heliig manii aav nadad jaaj ugjee. Yavhaasaa ömnö mongol ugiig nad surgaajee. Ene hoyir – hitad bolood mongol ugiig bi aavaasaa sursan. Durvun nastiidaa bi ter Er tong shu, huuhdin ter nomuudiig, Shangaid, Shangwu yinshuguan garsan ter nomuudiig bugdiig ujeed daguuraar eejee tailj ugjee. Eniig bi čeejilje. Durvun nastiidaa. Tegeed ter usgiig yaaj tanisniigaa bi bas medhgue, ehleed jaaj ugsun bol manii aav, eniig bi medejiena. Tegeed bi terniig ujeed uhaaniin olood eejee tailj ugen ba, eniig ujeed aav bayirlaad oo ene uhaaniin olood eejee orčuulj ugč čadj baaina geed bayarlaad bayarlaad arvin nom avč ugje, bi mun Mukdeneese Hailarluu harihdaan iih arvin niupizhi čaasand baglaad galt tergendeer bas bieese salgaasangue bariad galt tergees buugaad bas endeen egeed barij yavsnaa čeejiljiena. Ene nomuud 45 on hurtel manai gert baijee. terniig odoo jurg bolgaagaad ailiin huuhdiig čugluulaad jursan jurgaan ujuuleed tailbar hiij ogj baisan, si wu nianling... Terniig ih talarhna, minii ene</p>	<p>To, za co jsem mu vděčná, je, že mě, když mi byly čtyři roky, naučil čínsky. A než odjel/zmizel, naučil mě mongolsky. Tyhle dvě věci, čínštinu a mongolštinu, jsem se naučila od něj. Ve čtyřech letech jsem četla všechny ty dětské učebnice, co vydávali v Šanghaji, a překládala jsem je matce do dagurštiny, to si pamatuju, ve čtyřech letech. Nepamatuju si ani, jak jsem se ty znaky naučila, jen že zpočátku mě to učil tatínek, to vím. A já jsem to četla a rozuměla tomu a vysvětlovala to mamince. Tatínek, když to viděl, měl radost – hele, ona tomu rozumí a umí to překládat! Radoval se a radoval a nakoupil mi spoustu knih. když jsme se vraceli z Mukdenu, měla jsem je zabalené v tlustém papíře a ve vlaku jsem je měla pořád u sebe, pamatuju si ještě jak jsem si je sama nesla z vlaku domů. Ty knihy jsme měli doma ještě v roce 45, malovala jsem k nim vlastní obrázky, pozvala jsem domů děti od sousedů a ty obrázky jsem jim ukazovala a vykládala jim to, ve čtyřech – pěti letech...Za to jsem mu vděčná, že mě naučil čínsky.</p>

<p>hitad ugiid manii aav surgaasan. Mongol ugiig bol helj ugjiena, deer oroh ni dund oroh ni dor orhoor huvaaj yuu hine ba, inged nadaar udur udur bičuulj baina, yavasa umno, arven hoyir sard.(...)</p>	<p>Mongolské písmo mi taky vykládal – jak se dělí písmena na horní, střední a dolní a jak se používají, a každý den mě nutil psát, předtím než (navždy) odjel, ve dvanáctém měsíci.</p>
<p>Ug čini ungšin ba? ungšij odoo bi mongoloor bične bične. Tegeed neg udaa, eniig čeejiljiena, suvd gesen, bi tegeed ter doogur oroh deegi bičjee, manii aav – suvd gesen ene deegii či yaaj medsen yima? - Ta helsen šdee, door oroh ni ingej, ene čini door oroh de bišuu? Oo enii uhaaniin olson gej ih magtjee, enuunee čeejiljiena. Suvd gesnii, oo ene deegii či yaaj medsn yimee? Ta heljijee, dor oroh ni en deer neg gedestei ene deer neh šidtei araatai – šidiig araa gej helne, araatai, ene door oroh ni iim suultei gej ta helsen šdee. Enii yaaj ami ugui – fuyin - gej medsen? Ta helseende, „suvd“, „suvdee“ bišee, tegeed ene ami ugui šdee, tegeed ih magtjee, uhaaniin olje gej.</p>	<p>Četl mi a já jsem psala a psala, a jednou, to si vzpomínám, řekl „suvd“ a já jsem napsala „d“, které se dává na konec slova, a tatínek hned – jak víš, že tam patří tohle? Já říkám – vždyť jste říkal, že na konci se píše tohle. Moc mě chválil, že jsem na to přišla. To si pamatuju. Ve slově „suvd“ – jak jsi přišla na to, že se tam píše tohle „d“? Vždyť jste mi to říkal, na konci slabiky se píše břicho a stolička - zubu říkal stolička – a na konci slova se to píše s ocasem. – A jak jsi přišla na to, že to končí na souhlásku? – Vždyť jste říkal „suvd“ a ne „suvde“, tak to musí končit na souhlásku. Tak za tohle mě moc pochválil, že jsem to pochopila.</p>
<p>Yavhaasaa neg sar tertii ömnö Meheerted amarjee, ter uyid surgaajee. Bi čamd mongol usg jaaj ugio ged. Getel hoyir egčdeen jaaj ugsungue, bi ih sain. Golduu yuu ba, hitad ugiig eejidee orčuulj ugsin, eneneeheer iim surlagteen orj čadna gej bodson baih, hozor egčid iim yum hiiĵ oroldsongue. Bi bodhod, manai aaviin setgelgen dotor bi ter hoyir egčeesee neg бага ондоо байсан шиг, бие бие маajuulj baina, tedend demi oroldsongui yaagad nadad ene bičgiin talaar ih hundetgeesen. Tegej bodnoo, hitad usg tanisnii suuleer eejidee orčuulaad daguuraar tailbrlsan, enenii ujeed odoo ih setgeleesee biširsan magadaa. Baga bolvč ene oilgejienaa gej.(..)</p>	<p>Před odjezdem byl asi měsíc na odpočinku v Meheertu, v té době mě to učil. Řekl: Naučím tě mongolské písmo. Ale moje dvě starší sestry nic neučil, byla jsem na tom lépe. Asi proto, že jsem tehdy mamince překládala do dagurštiny ty čínské knihy, tak si myslel, že se hodím ke studiu, sestry se ani nepokoušel něco učít. Myslím, že jsem pro otce byla něčím jiná než moje sestry – to se ale neparuju! Těm se tolik nevěnoval, mě si ve věci studia považoval. Myslím si, že to bylo proto, že ho nadchlo, jak jsem mamince překládala a vysvětlovala čínské texty, když mě naučil písmena. Že tomu rozumím, i když jsem malá...</p>
<p>Unendee ih ušguljĵ baisan, Sarangoa šuu. Sarangoa bol piaoliang, nadaas goy šuu, bagdaan bas goy, uhaanin ug helendee sain, ta shi zui shou (zong) de, ih ošgologdoj baije. Bi bol ih hundetgeej baisan boovč amidraliin talaar. Tergendee suugaad baival hezeedeen Saranoa manai aaviin hulundeen suuna ba, bi bol hediĵ aviinha tend neg suuya gej bodovč hediĵnee Sarangua ezleed suuj baina. Bi tegeed ataarhaj bodoj bi yaaaad.. Ejinhee tendee, či hungen šdee, Saranguanii ner Xuehong bol čamaas</p>	<p>Ve skutečnosti jsem byla vždycky za sestrami, Sarangoa byla krasavice, už jako malá byla hezká, šikovná, uměla pěkně mluvit, byla vždycky na výsluní, já jsem byla ve stínu. (:) Když jsme jeli někam vozem, Sarangoa seděla otci na klíně, já jsem si vždycky přála být u tatínka, ale pokaždé už tam seděla Sarangoa. Závíděla jsem jí, proč nemůžu já? Řekl mi: Ty jsi lehká, běž k mamince, Sarangoa se jmenovala Xuehong, je těžší než ty, ať sedí u mě. Ty běž k mamince,</p>

<p>hundee, minii end suug, či hungeneereee eejinhee tend, bi tegeed ataarhaj Xuehung nadaas hedii hundee gejj..</p>	<p>protože jsi lehká. tak jsem jí záviděla, říká si, o kolik je Xuehong těžší než já...</p>
<p>Manii eej piaoliang, uhaan ni – Čchingming, yim oilgodog. Ter hudulguundeen aldaa garč baina šdee, 28r onii hudulguund, suuldee aldlaj ba. Tegeed manii eej helj baina, tanii aav čini hungemseg jantai, hōörōöd irvel hund umdeen tailaad ugmoor aašilj baigaa, tegeed hamag suultee Karahaand hadguuljee. Karaahan, neige sulian dashi, yuunii, SSSRiin elčin said. Tednii ugend orood tend hadguulje iim iim yimiig hedii nom bičig harsangui bolvš baragtii yimiig anhaaraad manii eej uhaaniin olj baijee. Tarihin ih sain. Nom bičig uysengui neg emegtei yaana daa. Gevč baragtei yumiig, ter hen, Elbegdorj gene, Očirof gene, olon hunii neruudiig bi bugdii eejeese sonsoj baj, ugui bol bi zaaj medne.</p>	<p>Moje matka byla krásná, a měla bzstrou mysl, rozuměla věcem. Když se nepovedlo to hnutí v roce 28 – skončilo to porážkou – tak maminka říkala: Tvůj otec je příliš lehkomyslný, když se pro něco nadchne, klidně by dal druhým vlastní kalhoty. Tak nakonec naletěl Karachánovovi. Karachanov, ten velvyslanec SSSR. I když nestudovala, poznala, že se nechal zlákat jejich řečmi a podobné věci. Všimla si věci a rozuměla jim. Byla moc chytrá. Nestudovala, co taková žena bez vzdělání může? Ale věci kolem sebe – jména jako Elbegdordž nebo Očirov jsem slýchala od ní, jk bych je jinak mohla znát.</p>
<p>Zohiliinhni hamag suuliin ten <i>Jiang yan lun</i> ene deer odoo asuudal boljee, minii uzhed. Sesessriig orosiig sain gejj helsengue, muuljee. Mongol hervee dundad uldad bucaj irehgui bol sssr orosiin kolonn bolno geg, enii čin komintern bolood SSSR huleeh yum uu?</p>	<p>Myslím, že jeho poslední dílo, <i>Jiang yan lun</i>, byl (hlavní) problém. Nechválil tam Rusko, naopak je kritizoval. Pokud se Mongolsko nevrátí do Číny, stane se ruskou kolonií – copak tohle si mohla Komintern a SSSR nechat líbit?</p>
<p>End Hulunburiin asuudal, hulunbeier wenti, end barag ooriin hiisen bugdiiig dugnej gejj bodno. ene Morindawaaanii ulsuud ehleed DaguuriigMongoloos salgaah gejj, Daguuriig tусgai undesten bolgoh uistee <i>Mo qi yi jian shu</i>, gejj baina, ter ni odoo nooč, bi olj uzeegue, ene deereen arvin helj ba huurmaar Mongol hun boljee yuuyuu gejj. Gevč unendee, ter uised, yag Daguurii mongooos salgaahad bas hučirtei gejj bodno. Ter uised neg materialaar ujhed čölöölhöös ömnö gurven tum gesen iim neg bas materialiiig olj uzjee, 4-5 tumees iluu ugui baijii daa, munoo čini 13 tum bolson činee, ene dotrin – Daguur undesten ööröo usčihsun, ene tavi jaran jild, gevč olonhin, arvin hun bas Daguur neriig avsan gejj bodno, hurimlasan yaasan, huuhed ni daguur nereer yavdag, tendee 13 gejj., yag udmaar ni helvel ter doktor neg heseg hun Daguur udam gejj helhed hučirtei magadaa.</p>	<p>Myslím, že v Hulunbuirské otázce shrnul všechno, co udělal. Když se Daguři z Morindawa rozhodli oddělit Dagury od Mongolů a vytvořit zvláštní dagurskou národnost, (někdo napsal) <i>Mo qi yi jian shu</i>, dnes je tajná a já jsem ji nečetla, tam se o tom hodně psalo, třeba že Daguři se stali Mongoly podvodem. Ale myslím si že ve skutečnosti bylo tehdy těžké oddělit Dagury od Mongolů úplně. V jednom z tehdejších materiálů jsem četla, že před Osvobozením bylo Dagurů dohromady jen 40-50 tisíc. Teď je jich 130 000, sice je možné, že se Daguři za těch 60 let sami rozrostli, ale spíš mám dojem, že mnoho lidí se stalo Dagury schválně – svatbou, skrze děti a tak. . Myslím, že o mnoha z těch 130 tisíc je těžké říct, že mají dagurský původ.</p>

Morindavaa bolood Čičhaariin aild bol bugdiig hergelj baigaa, gevč surguulii huuhtiig odoo medehgue. Daguur ug enenees hoiš neg tavin jil yavj čadval.. tavin jil yavj čadnuu ugueiuu gesnii bi sevgiljen.	V Moridawa a Čičkaru se (dagurština) používá na venkově, ale jak je to u školních dětí, nevím. Obávám se, že dagurština nepřežije ani padesát let.
--	--

Odongoa 3

<i>Tanii aaviig tanidah humuus tanii aaviin tuhai yuu gej boddog baisan be?</i>	<i>Co si o vašem otci mysleli ti. co ho znali?</i>
Bičsen yugeen odoo neg iim hun baijee gej medheese, Hailaariin daguurčuud ih arvin yarij ugui dee. Manii aav odoo baisan bol 121 nastii bain, juu nasnaas deešee hureh bol ter uyiin ulsud yuu bodoj baisaniig bi medehgui, bičij uldeesen yum baihgui, hen bične dee.	Vím jen o tom, že tohle napsali (Erhimbayar a Enchbat), hailarští Daguři o něm moc nemluvili. Tatínkovi by dnes bylo 121 let, pamětníkům by bylo přes sto, nevím, co si tehdy lidé mysleli, není ani nic zapsaného, kdo by to psal.
<i>Ta Japonii talaar yuu gej boddog baisan be?</i>	<i>Co jste si myslela o Japoncích?</i>
Bid багаасаа меднее, Япоон hun bol manii gajrii ejilj bainii bid багаасаа медне. Daguurčuud bugdii medejejee. Gevč ter uised bol Япоон bičig surahgue Япоон ug medhgue bol amidarč čadahgue. Enged saya ehleed neg Yapon doo delgerč baijee. „Koko wa o kuni“. Tegeed manii eej ner, ter <i>kokowa</i> ter ugin yuu yuu ve, ter <i>kokowa</i> , ter ni „ene gajir“ gesen ug šdee, tegeed bid orčuulj baina, ter bol odoo manii nutgaas tiim tiim gajar holoo, ene narin – biee odoo baatarčuud gejena, baatarčuud odoo iim gajar honjiena. Engeed bas hoyordugaar batag ni bodoj ujvel ih odoo uidhartee, očgedur boltol guij očood daisniig harvaj alj baisan nuhduud munoo ene yunii hudoonii ter hijgaarin čoloonii dor hevtejiena ter. Enii sonsood yapočuud yuu bodood hunii huhdiig ene gajir avč ireed end uhuuleed aav eejin yuu gej bodoj baina, ene čini bas hunii huuhed šuu ged, ene kokowa ni iim duu yum uu gej, kokowaagiin utgiig bid helj ugood, oo, end ireed uheed bas hunii huu šuu.. Japon gurun end yaagaad ene zaluučuudee avš ireed uhuulsiima, aav eejin yuu gej bodjienea.. manii eej heljejee. ter bas hunii huu šuu, heregui end ireed ene šoloonii dor hevtsnii yaan daa. Ter uisud bugdiig medne, Mongol	my jsme to odmalička věděli, že Japonci obsadili naše území, všichni Daguři to věděli. Ale v té době se nedalo žít, pokud se člověk neučil japonsky. Zezačátku se šířila jedna japonská píseň: Koko wa o kuni.. naše maminky se ptaly, co to znamená, to je tohle místo », a překládali jsme jim to, to je – toto místo je tak a tak daleko od naší vlasti a japonští – oni si říkají rdinové – hrdinové teď spí v téhle zemi. A druhá sloka je strašně smutná – druzi, kteří do včerejška běhali a pobíjeli nepřítel bodáky dnes spí pod kameny v divočině dalekého pohraničí. No a naše maminky říkaly – proč ti Japonci poslali cizí děti do naší země a nechali je tu zabít, co si teď myslí jejich rodiče, vždyť jsou to taky něčí děti, ta kokowa je takováhle píseň ? Proč ti Japonci posílají mladé lidi sem na smrt, vždyť jsou to taky lidské děti, co si myslí jejich rodiče, jak zbytečně sem přijeli a teď leží pod kamením... V té době jsme to všichni věděli, Daguři i Mongolové, že Japonci nás obsadili a teď

Daguurčuud hun bugdiig medne, Yapoon hun bol manii gajriig ejleed mani yumiig ades mal joos mungoo bugdii huraagaad ööriin ulsaan Yaponnaan avaad yavjena gesniig bugdiig medej baijee. Yapoonii sain gej heleh hun barag čuuhun baijee. Ter čagdaad orood yavj baisan hun, čagdaa bolovč, neg Tekembuu gesen hun baijee, nadaas neg tav jirgaa doloo neemaar ah ba, enii bol aav bolood avag ni hamag turuund yapoon hund alagdjee. Dagua, negen Dagua, neg ni Jalгаа, Jaggaanii huu bol Tekembuu, gej, ene hoitii čagdaa boljee. Ene čagdaa bolj baraad ene tagnuul orj irj baina, Suhbaatar ireed hen hen, ene čagdaanii nereer ni gurvun hunii hijgaariin bilet, ter uisud bol hijgaariin hun – arvan taven nasnaas dees hun bol hijgaariin bilet ugui bol hijgaart sooj čadahgui baijee, tengeed haašaan haašan yavahdaa bugdii čagdaa čin ter gajirt očood usug juruul.. haa haa yavna. Ene Nantunii ulsuud Hailaart orohdoo udur udur očij udur udur čagdaanii gajart očij gariin usug jurulj, tendee odoo Tekembuu čagdaa baisan bolhooroo gurvun iim bileii argaljagaad gargaaj ugeed gurban hund, negen Suhbaatart ugčee, negen odoo Maaniinii aavd Erdenbilig gesen, Dongbaod negen ugjee, negen hen bilee teršin – Eldenge.

Ene gurvun hund bolet olj ugj Tekembu čagdaa č bolhooroo. ene ajiliiin yuugere. Teden odoo šilgaj bilettei bolgood odoo haa očvel.. Yaagaad Tekembugeer hiilgeevel, Hailaar hoton bol hun bugdiii medne ba, Nantund bolovč hun bugdii medne, Tekembu ali neg somed čagdaa č baijee. Ter sumiin yamar yamar geriiin hen hen ni mongol geed hun medgue šdee. Nantunii hun, teden gučinheddugaar ond mongols ulsed yavsiim. Tegeed ergej ireed tagnaj yavjiesn šdee. Tendeen odoo bileet ugvul bolohgue ba... Tegeed odoo Tekembuu odoo door ajilj baisan bolhooroon ali sumiin odoo bilet gargaagaad neg hunii neg bilet ..Nantund gargaaj bolohgue, Nantunii hun hoo medej, ene Tekembuu bol aav ni Yapon hund alagdsan. Ene yaagaad alagdjee, neg udaa yuund, malšin šdee, yavj baital neg gurvun Yapon hun jurg jurj baina, Tegeed

odvázejí do Japonska naše věci, peníze a dobytek. Bylo málo těch, kteří o Japoncích mluvili dobře. Byl jeden policista, Tekembuu, byl o pár let starší než já, jeho otce i strýce zabili Japonci. Jeden byl Dagua, jeden Jalгаа, Tekembuu byl syn Jalgy, pak se stal policistou. Když se stal policistou, zařídil průjezdní listky Suchbaatarovi a dalším špiónům. V té době každý nad patnáct let, když bydlel v pohraničí, musel mít takový lístek a kdykoli někam jel, musel si to jít na policejní stanici nechat podepsat. Lidé z Nantunu, kteří prucaovali v Chajlaaru, museli na policii pro podpis každý den. No a Tekembuu, protože byl policista, takhle udělil tři povolení – jedno Suchbátarovi, jedno otci Maaniiho, Erdenbiligovi – Dongbao(mu), jeden tomu – Eldengemu.

Těmhle třem vyřídil Tekembuu povolení, protože byl policista, díky své práci. Tak dostali lístky, kterými se mohli prokazovat, když někam jeli. Proč si to nechali udělat od Tekembua – v Hailaru se všichni znali, v Nantunu taky, a Tekembu byl policistou ve všech sumech, nikdo nevěděl, kdo z které rodiny v kterém sumu je Mongol. Byli z Nantunu. Odešli do Mongolska a teď přišli jako špióni, těm nikdo (jiný) povolení dát nemohl.

A Tekembu pracoval jako policajt na venkově, tak jim dal lístky z různých sumů. V Nantunu to udělat nešlo. V Nantunu všichni věděli, že otec Tekembua byl zabit Japonci. Proč ho zabili – jednou tak šli – byli pastevcí – a viděli tři Japonce, jak něco kreslí. Věděli, že jsou to zvědové, kreslí si mapu našeho území, no a v Hailaru sídlil vojenský velitel Su bing wen jiangjun. Tak

<p>edn medjee, ene tagnuul, manii ene gajriin jurgii avč baina gej, ingej baraad ter uisud Su Bingwen gej jiangjun, čerģiin noyin šdee, Hailaart suuujjee. Engeed Su jiangjunii čeregin jaaldajee, gurvan Yapon hun ireed jurg jurj tagnaj baina. Engeed Su Bigwenii čerg ireed hoyir huniin alje, hoyir huniin alhaar negen dutaaj garj ireed, sunii, neg hunii ter bortooinii dotor nuuugdaaj baijee, ene ni odoo garaad alagdsangue, ene ni odoo barag gučin guravdugaar onii hergee, tegeed 34r jil, oo enenii tuhai bas neg jujig gargaaj šuu, ter bortoonoosoo nuugdsnii, odoo yaan daa, amid Yapoon hun, odoo us uulgaagaad gargaasan, odoo ene geriin ulsuud, odoo Yapoon hunii tetgesendee orčhin, gevč arduud ingej uzdeggui baijee, ter amit hunii yaan daa, end ireed dutaaj baigaa, us uulgaagaad yavuulsan. Yapoonii talaas tednii ih gaviatan gej boddog. Heleh deereen ih gaviatan gej getel ednii huugn neg Utei gesen jaluu baijee, ene Uteegii avaačaad yuu hiilgesnii medehgue, ovčintee bolood baj, feijieher yumuu xi jun yimeer turšsn yimuu, bi medne, yaagaad bi ter gert neg guij orson bol, naim yistidaa, Utei hunjilee hučaad hanjin deereen suujiena, čariagn čaav čagaan, hudelj bas čadahgue, udsangue uhjijee. yag ter ovčnii yim tarisan magadaa. unendeen bol ter yapon hunii amiig tetgesen bolhoor hamag suuldee horogdoje. Eniin Daguurčuud bugdiin medne, enii aav ni bol Nomgon, eej ni Lanyi, hun bugd medne ene Nomgon Langyi Yapon huniig tetgesen bolovč hun Uteigiiin avaačaad yamar em tariad tiiim uvčintee bolgood Uteign bas uhjee gej. Ene bugdii Daguurčuud todorhoi baijee dotren.</p>	<p>to ohlásili vojákům, že přijeli tři Japonci, špióni a kreslí mapu. vojáci dorazili a dva z nich zabili, jeden utekl. Bylo to v noci, schoval se v seně u jedné rodiny, tomu se tedy podařilo utéct, to bylo asi v roce 33. A v roce 34 – dávali o tom dokonce divadelní hru – co s tím, co se schoval v seně, co s živým Japoncem, tak mu dali napít vody a nechali ho jít.</p> <p>Potom se o nich mluvilo jako o podporovatelích Japonců – ale oni to tak nebrali, prostě to byl živý člověk na útěku, tak mu dali napít a nechali ho jít. Japonci jim pak připisovali velkou zásluhu, tak o tom mluvili, ale jejich syna, jmenoval se Utei, odvezli a nikdo neví co mu udělali, vrátil se nemocný, měl tuberkulózu nebo nějakou jinou infekci – nejspíš na něm dělali pokusy. Víím to – jednou, bylo mi osm nebo devět, jsem kdovíproč vběhla do jejich domu a Utei seděl na kchangu přikrytý přikrývkou, byl úplně bílý a nemohl se ani hýbat. Zanedlouho umřel. Určitě mu píchli nějaké bakterie. Ve skutečnosti, přestože pomohli Japonci zachránit si život, nakonec byli potrestaní. Tohle Daguři všechno vědí. Jeho rodiče se jmenovali Nomgon a Langyi, všichni vědí že Nomgon a Langyi pomohli Japonci a oni odvezli Uteje, píchli mu tam nějakou látku a způsobili mu tu nemoc, na kterou zemřel. V tomhle měli Daguři jasno.</p>
<p>Junguozhuyi ma... Ene Daga gesnii huu Orgil gej neg baijee, Munoo ter yuund, Evenk hošood hoitii jiaoyi jiyini zhuxi baisan Serenbat, munoo neg dal garčee nai hursen ba, Serenbatiin yeyegn Daga, ternii aavni Orgil gej baie. Baij baisaar Orgil shizong la. Alj ba. Dagaagi ni barij avaad alsnar ni barahgue huugn bas meile, shizong la. Iim iim bolhooroon Hailariin Daguurčiid medej baijee, Yapoon hund havsravč amii</p>	<p>Byli to militaristé... Daga měl syna, Orgila. Dnes je v Evenckém chošúnu bývalý předseda komise vzdělání, Serenbat, je mu přes sedmdesát nebo osmdesát, Daga byl jeho dědeček, jeho otec byl Orgil – najednou Orgil zmizel. Asi ho zabili. Nestačilo jim, že chytili a zabili Dagu, i jeho syn zmizel. O tomhle všem hailarští Daguři dobře věděli. Ani když Japoncům pomůžeš, nenechají tě naživu. Nikdo neví, kde Orgil</p>

<p>šin uldeehgue. Ter Orgil haa yavsni medehue. .. avaačaad alaad haa hayaad.. medhgue. Tegeed bas Serenbat munoo bas dal nai hurčagaa. Ter Japonii uisud Hailaariin daguurčuudiin amidral barag l iim baijee.</p>	<p>skončil, asi ho odvezli a zabili a někde pohodili, nevím. A Serenbatovi je dnes sedmdesát-osmdesát. Takový byl život hailarských Dagurů za Japonců.</p>
<p>Manii ger ulam odoo Yapončuud Merse gedeg huniig bugd medne šdee, tiim bolhoroon bid bas ih hičeej baijee. am heleen. Hervee yamar neg ug gargaagaad manii en uvgun aavd muu bolvol manii ger yaaj amidran da. Ter uised maniii avag aav jaluudaa ugui bolje. Suuleer, anhan neg Munkoo gesniih asuuj baisan šdee, Munkoo gesnii aav ni bas manai avag, bas jaluudaan ugue boljee. manii ter 45 jil boltor manii ter ovog aav baitl jaluu hun manii gert baihui baij. Ugui bolood. Manii hugšin aav 75 hurtleen ter geree erkjuuleed odoo maniig tejeegeed bičig nom ujuuleed 75 hurtleen baisan šdee. Barag iim baijee, manii geriin baidal. Amidraldaan bol hučirgue, maltei. Adootei, bas neg baga honitei, ideh uuh yuuger č duthui, gevč uls turiin talaar šuud daragdh ni medegdehgui bolovč ih bidn odoo ih aimšigtei amidarč baijijee, ter arvan durvun jild, barg bidn odoo Yapon očij Yapon nom bičig ujsen bolovč Yapon hund ih zaitei. Setgel deeree bas ih jeitei baij. Arven durvun jil amdral deereen jovsongue bolovč uls turin talaar ih daraastii baij. Amidral deer bol hamaague, nogoo yim tarij mah ideheer dutahue, am budaagaar duthue, enged manii hugšin aav bol durven surguuli baiguulj ugjee, Hailaart manii aav surguli baguulahdin manii hugšin aav bas havsarč mungeree, munonii ter Minzu xiaoxue ma, tegeed mani Hailar yizhong gevel 23 onoos bodoj baina, tegeed bi neg bagšin ireheer, horin gurvun onoos gevel manii aaviin baiguulsan surguuli bišee, tadn yaagaad 18 yumuu 19 jilees bodohgui yuu, bid ter minzu xiaoxuegees salgaahiin tuluu bodoj baina. Tegeed argague, 23 ond baiguulsan bol manii aaviin baiguulsan bišee.</p> <p>Ter fudutung fu, amban yaamend cergiin talaasaa manii aaviig barina geed tongbao la, delgeruuleed, alna gej baije. tengeed ter uised ter amban yaamnii čergiin noin, jalan</p>	<p>A naše rodina o to víc – Japonci dobře znali jméno Merse, proto jsme si museli dávat velký pozor na ústa, kdybychom něco řekli, kdyby se rozzlobili na našeho dědečka, jak bychom žili... Můj strýc zemřel mladý, ty ses předtím ptala na Munka, Munkův otec byl taky můj strýc, také zemřel mladý, do roku 45, dokud byl naživu dědeček, jsme neměli doma žádného mladého (muže). Všichni zemřeli. Náš dědeček do svých pětasedmdesáti řídil rodinu, živil nás a podporoval na studiích. Taková byla situace naší rodiny. Neměli jsme těžký život, měli jsme dobytek – koně, nějaké ovce, v jídle a pití jsme vůbec neměli nedostatek, ale politicky, přestože jsme necítili žádný přímý tlak, žili jsme ve velikém strachu, těch čtrnáct let. Přestože my jsme pak studovaly v Japonsku, vždycky jsme měly od Japonců odstup, necítily jsme k nim duševní blízkost. Těch čtrnáct let, ačkoli jsme v praktickém životě ničím netrpěli, jsme byli pod velkým politickým tlakem. Se životím jsme starosti neměli, pěstovali jsme zeleninu a masa a obilí a všeho jídla bylo dost. Náš dědeček postavil čtyři školy. Když tatínek zakládal školu v Hailaru, dědeček mu pomohl penězi. Dnes je to Národní základní škola. Hailarská První střední škola se počítá od roku 23, ptala jsem se jednoho učitele, když sem přišel, proč to nepočítají od roku 19 nebo 18, ta založená v roce 23 není škola, kterou založil můj otec. Řekl, že je to proto, aby se odlišili od Národnostní základní školy. Nedá se nic dělat, škola založená v roce 23 není ta, kterou zakládal můj otec.</p> <p>Když z ambanátu – Fu tu-tchung fu – vydali na tatínka zatykač, chtěli ho popravít – v té době jeden vojenský velitel z ambanátu – jaký titul je džalan? yinzhang? jaký zhang?</p>

<p>gesen yamar jergen, yinzhang ma shi?, zhang, Huvitai gesen neg hun mani aavin aj čadaghue, dagur hun šu, arggue alj čadahui ged manai aaviin jurgiig šireen der taviad pootad, eniin bi bagaasan mednee, Hoo jangin tani aaviig Merseeg alj čadahui, ih ineedtei šuu, šireen deer jurgiin talbiad pootaj baij, bagaasaan sonsoj baij.</p>	<p>– jmenoval se Huvitai, řekl že mého otce nedokáže zabít – byl to Dagur – a tak postavil na stůl jeho fotografii a střílel do ní z pušky, že ho nedoláže zabít. Tohle jsem slýchala od dětství, ten příběh o Huu janginovi, jak nedokázal zabít Merseho – to bylo moc vtipné -, tak si postavil na stůl fotku a střílel do ní.</p>
<p><i>S: Tegvel tanai aav ter heden surguuuiig baiguulj bur tani övög aav havsarj baisnuu?</i></p> <p>Ter mungiiig bugdig manii yooyoo gargaaj baisan, neg bičgiin hun, ter joosiig haanaas oloh yum, tegeed bi hund helj baina, zhenzhen weida de manai yooyoo.</p> <p>Iim iim yumandaan mungu hairlahgui bolovč manai yeeyee torgon huvčas neg bas umsuhgue, ternedee bi bagaan ter ambanii tenden očih durgue, amban bas manii deediin ui, jolgohoor očno ba, amar erne, tegvel helne, Odongoaa, yeye čini yuu hij baina, torgon huvčas bas umsuhue, bos huvčsaan neg nasaaraa umsno, terend bi sonsoh durgue, hejeedn ireed manii yeeyegii muulad baina. Gevč iim yumand gamtai narilig baisan bolovč alban hergend mungu gargaahdaa hairlahgue. Ene tavn huuhun yavhen bol ene Fumintaj Hailaraas Beejind baisan manii aavd jahidal yavuulsan, ter uisud dianbao yumuu jahidal nej yavuuljee, engheer ni Beejingeas manii aav manii yeeyeed heleed ter tavan joo tugrig gargaalgaasn šdee, unendee mungeree manii ger ambantii yaaj adiltgaaj čaddag, tiim ba, neg hošoonii darag. ter bas surguuliin geriig baiguulsan, Meheertiin surguulii geriinii, ... Meheertiin surguli hoir udaa baiguulahdaan manii yeeyee havsrjee. Yapon orj irsnii jileer šine surguuli baiuulahdaan geriin bas manii yooyoo barij ugjee. Nantunii surguuliin geriig bas manii yooyoo barij ugjee. Iim niitiin ašigt bolvol manii uvug aav mungu hairlahgui baidag.</p>	<p><i>Takže když váš otec zakládal ty školy, dědeček mu u toho pomáhal?</i></p> <p>Všechny ty peníze mu na to dávla dědeček. Otec byl učenec, kde by vzal peníze? Já proto žíkám lidem, skutečně veliký byl můj dědeček.</p> <p>Na takové věci peněly nelitoval. Ale nikdy nenosil hedvábné oblečení, kvůli tomu jsem jako malá nerada chodila k ambanovi, amban byl v rodu starší než my, proto jsme k nim chodili pozdravit (na Nový rok). Vždycky říkal: Odongoo, proč tvůj dědeček nenosí hedvábné šaty a celý život chodí v plátěných? Já jsem to nerada poslouchala, vždycky když přijdu, pomlouvá našeho dědečka... Přestože v takových věcech šetřil a skrblil, na úřední věci peněz nelitoval. Když jelo těch pět dívek, volal psal Fumintaj z Chajlaaru do Pekingu otci, posílal mu buď dopis nebo telegram – a otec zařídil s dědečkem, že jim dal pětset jenů stříbra. Přitom ve skutečnosti jsme se bohatstvím nemohli rovnat ambanovi, (dědeček) byl jen velitel korouhve. Postavil taky školní budovy – v Mecheertu. Tam financoval stavbu školy dvakrát. Když přišli Japonci a stavěla se nován škola, dědeček také za své peníze postavil budovu, Když šlo o veřejný prospěch, penězmi nešetřil.</p>
<p>Manai avga eejiin helsneer, ireed yavhasaa omno, manjuurt očhooso omno, manii yeeyetii hagas udur helelcsen. Huuhed bid orj bolohgue, yuu yarilcsniig medehgue, hagas udur, door duugaar. Helsen baij magadgue minii yavsni suuleer surguuli humuujiliin ajil demj l gej helsen baij</p>	<p>Moje teta říkala, že když (otec) přijel domů před odjezdem do Mandžurie, půl dne s dědečkem rozmlouval. My děti jsme tam nesměly, nevíme, o čem si povídali – půl dne, potichu spolu mluvili. Možná mu říkal, aby po jeho odjezdu podporoval školy a vzdělávání. Myslím si, že otec věděl, že</p>

<p>magadgue, minii bodhod. Tendee manai aaviig ugu bolhoorn, ter yavna gej medsen baij magadgue, yuunii učir yavj baigaa medne, minii yavsnii suuleer yamar yanzaar amidar gej helsen baij magadgue, tegeegue bol yaaj tiim olon surgaaliig. Nantunii surguul barij ugjee, Meheertiin surguuli barij ugjee.. engeed ter yuu, naadah yum baa, duujin daajin, huatii, gulguur, tiim tiim yuugiiig bur huvi hunii mongoor hiiljgej ugj..</p> <p><i>S: Tanii aav odoo yavah uidee, irehgue gej tadn hezee medsen be?</i></p> <p>Či mednuu medegue yuu, Yapon orood irsen, ergej irh araggui, baruunšaa yavsan hun ergej irj bolohgui, barigdna. Eniig bid bas medejej. Gevč Manjuurt hureed engej barigdna gej bodoj medseguue, tend ošood ter uist yuu bolsniig medseguue. Bas neg udur, Lihun garč yavsnii suuleer garč irne ba gej bodoj baisan. tegeed suuld medsen, horlogdoj gej....</p> <p>Ehlead alna gesen, yuund barisniig medehgue, suuld Gulaged yavj arven hoir laobanying alind ni baisniig, yamar baidlaar nas barsniig medehgui.</p> <p>Hervee ter uyid Manjuur ruu očsongui Xiangkang yum uu öör gajirt očvol baital čini bas ondoo bolno. Yaagaad ged ene taliin ulsuud manai aaviin ter uisiin neriig bdvol arai alhad hurehgui ba, gej bodno. Hunii nereer ni ašiglana ba. ene čini minii bodlogo. Ter barihgui geed araggui, ter <i>Jiang yan lun</i> doktor engej muulsan.</p>	<p>odjíždí (nadlouho), věděl proč odjíždí, ta mu nejspíš říkal, jakým způsobem má (rodina) žít, až tu nebude. Kdyby to nebylo tak, proč by dědeček tolik podporoval školy? Postavil školní budovu v Nantunu, nechal jim tam za své peníze zřídít věc na hraní, jako houpačku, klouzačku...</p> <p><i>Kdy jste se dozvěděli, že tatínek se už nevrátí?</i></p> <p>Víš to nebo ne, přišli Japonci – v té době se vrátit nemohl, člověk, který utekl na západ, se nemohl jen tak vrátit, zavřeli by ho, t jsme věděli. Ale že ho zavřeli hned v Mandžurii, to jsme netušili. V té době jsme nevěděli, co se stalo, když tam odjel. Říkali jsme si, že jedou, až Lihunci odjedou, se zase objeví. Že byl zabit, to jsme se dověděli až potom..</p> <p>Napřed ho chtěli popravit, nevíme, za co ho odsoudili, pak ho poslali do Gulagu. Nevím, ve kterém pracovním táboře z těch dvanácti byl, ani jakým způsobem zemřel.</p> <p>Kdyby tehdy nebyl jel do Mandžurie, ale do Hongkongu a tak, myslím, že by situace byla jiná. Protože zdejší lidé by spíš využili toho, že byl v té době známý, než aby ho rovnou zabíjeli, dokázali by ho nějak využít. Tam (v SSSR) ho nemohli nezavřít, když je v tom <i>Jian yan lun</i> tak napadl.</p>
<p>Enenees omno bas surguuli baisan, gevč ene ni anhnii šine mayagiin surguuli, ene šine surguuliin suuri tavisnan manii aav magada gej bodoj baina,</p>	<p>Předtím také byly nějaké školy, ale myslím, že můj otec postavil první školu nového typu, založil školství nového typu.</p>
<p>Manii ger Meheerted irsnees ömnö Jarantai geed neg tumur zamiin urtoo, ter Jarantai gesen aild baije maniiger. Engee manii aaviin duruv tavn nastii čin ba manii ger odoo čagaan geree, ter heveeree baijee, Nuuj ireed ter materialaar ni dahiad bosgooson, tend baisatiigee adilhan ger. Modon ger, bagana yuugn mod, herem ni toosgo. Ter uised hun, daguur hun mongol huntei taarh uised maltii baijee. Tegeed jun bol juslandaa garhgue bas bolohgue. Tegeed Jarantaini baruun ömnuur ni ter Čont gesen</p>	<p>Naše rodina před přestěhováním o Mecheertu bydlela v Džarantaji, je to stanice vlaku, měli jsme dům v té vesnici. Když bylo mému otci čtyři-pět let – náš dům byl taky bílý, když jsme se přestěhovali, postavili ten dům stejně podle původních plánů, úplně stejně jako ten původní dům. Sloupy a podpěry byly ze dřeva, zdi byly cihlové. Tehdy Daguři chovali dobytek stejně jako Mongolové, takže se v létě muselo na letní pastviny. Na jihozápad od Džarantaje je místo jménem</p>

gajir baijee, ene Mongol ner ba, Čontod juslan suuj baijee, mongol gereer, tegeed manii nainai, aaviin eej, neg duruv tavan huuhentii, neg nastei huuteigeren, neg havsarč baigaa heden malčin, ter mongol gert honj baijee. Mani av bolood mani avg—4.5 nastii bolson čini tedn dagasangue, hogšin eejiitee čgaan gert uldsen. juslandaa garsangue. Tegsen neg oroi orosuud ireed neg mongol ger hunii bugdii alj, manii nainainii tolgoigiini barag sugduuleed uldsen yum uu, neg nastii ter avg hotoriilaad, tegeed 4.5 nastii ter gugu arai uheegui bolovč tolgoigiin sugduuleed doošoon suučhaj, ..uhej ba, alčur en ter uglj uavaad, ter yaaj amidran da, yas ni doošoo orčhij, manii nainai..?

ter malčid bugdeeree uhčuhej, neg l zaluu uldsen, ter tergendeeree honj baisan haluun gert, hun alaad yavna ba, ter jaluu odoo guij harije. Tendee hureed ug yarisnas omno manaraad, tegeed sergene ba, sereed bas ug yarihgue, tend hereg garčee gej. Očij uzsen čini neg mongol geriig duruv tavan hun bugdiig čadsan. Yuund alagdsniig medehgue. Kazak hun. Jarim hun taamaglj helhed manii ovog aav tedentei maimai ihdee hereldsen, zaim bas, ene dongzhenjiao, morinii mah iduulsen gej uulraad, gevč ene bol taamag, učriig ni medehgue. Merseeegiin eej ni Cende gungiin egč, engeed Cende gung ih durgue, Jarantaid suugaad manii egčiig aluuljee, argagui turhumiin gajart geree nuuj meheertiin baruun tald ger barisan. Juun taliin bol Cende ednii ailiin, ovog ni bol Aola. Ailiinh ner ni Tenteke. Mantei hamt očsn heden ger, guruv duruv ger mantei hamt očjee. Ter šini ömnö heden Govol ovogtnii ulsuud. manai ger nuuj očson barag 1905 onii uised. Jarim hun manii geriig Jarantai gej nerledeg. Manii geriin tuuh barag iim baijee, manii aav bolood avag hoyulaa uldsen šdee. 1919 ond Hailaart uvčín garčee. Hulgán hijig (mor?). Har ovčín. 23-4 nastaidn manii avg nas barčijee, uldeesnen Ajin, Hadaanii yuu. Neg 3.4 sartaid ni manii avag aav hayaad yavčhij, enii eej horin gurav yum uu horin duruvtiidaa negeehen huuheneen tejeeheed

Čont – asi to bylo mongolské jméno, od vlků – tam naši bývali na letní pastvině, s mongolskou jurtou. Moje babička, otcova matka, se čtyř-pětiletou dcerou a ročním synem byli sami na zuslanu, měli tam několik pomocníků – pastevců. Tatínkovi bylo tehdy čtyři nebo pět, nejeli na zuslan, se strýčkem zůstali s babičkou v bílém domě. A jeden večer přišli Rusové a zabili všechny, co byli v té mongolské jurtě. (Babičce rozbili hlavu, malého strýčka rozsekli, ta 4-5 letá teta sice neumřela hned, ale hlavu jí rozbili umřela později, jak by s tím mohla žít...)

Pastevci zemřeli všichni až na jednoho chlapce, který spal na voze. Když svítalo, pobili lidi a odešli, tak běžel domů do vesnice, když doběhl, tak než stihl promluvit, omdlel, vzkřísili ho, ale zase nedokázal říct, že se tam něco stalo, tak se tam šli podívat a našli všechny pobité v té jurtě. Nevíme, proč je zabili, jsou o tom dohady, někdo si myslí, že se dědeček s nimi pohádal o obchodních záležitostech, někdo myslel – byli pravoslavní, že se rozhněvali, že jim dali k jídlu koňské maso. Ale to jsou jen dohady, důvod nevíme. Merseho matka byla sestra Cend-güna, Cend-gün se zlobil, že jsme bydleli v Džarantaji a nechali zabít jeho sestru, tak se nedalo nic dělat, dědeček rozhodl že se přestěhuje k jejím příbuzným. Postavili dům na západní straně Mecheertu, na východní straně bydlela rodina Cend-güna, všichni z rodu Aula a linie Tenteke. S námi se přestěhovalo několik rodin, tři nebo čtyři, sami lidé z rodu Govol. Naše rodina se přestěhovala kolem roku 1905. Někteří lidé tam našemu domu říkali Džarantaj. To jsou dějiny naší rodiny...

Zachránili se můj otec a strýc, v roce 1919 vypukl v Hailaru mor a strýc, bylo mu 23-24, při něm zemřel. Zůstala po něm Adžin, Chadova manželka, tehdy jí byly 3-4 měsíce. Její matka, bylo jí 23-24, zůstala na celý život sama s jedinou dcerou. Matka

<p>neg nasaaraa, 64-5 on hurtel amidarsan ter uised manii aav Daguur bičig gargaasan, 26 usegtei, teriig bol neg nasaaraa, nas bartlaa hergelsen bol ter Ajinii eejiin egč ni, ter Dolgor egč ni, Ajin egčtei hamt neg nasaaraa er Daguur usg gargaasn jahidal nevertj baij. Ter uised jaluučuud ih durtii šdee, ehleed odoo harilčan ba, nastei ulsuud durgue, Merseegiin gargaasan ter usgen yuu vee, „Daguur bičin daligin, 26 ni holjin“ – bujar geed. Gevč jaluu hun durtai.</p>	<p>Adžin žila do roku 64-5, a používala dagurské písmo, to, které vymyslel můj otec. Její sestra, Dolgor, to písmo používala celý život, až do smrti si s matkou Adžin v tomhle dagurském písmu psaly dopisy. Tehdy se to mladým lidem líbilo, byla to novinka, hned to začali používat. Starým se to nelíbilo, říkali – co to je, to Merseho písmo, 26 je špatné číslo, nazývali je daguur bičgin daligin, horin zurgaa ni holjin“ (dagurské písmo je špinavé, dvacet šest je podvod). Ale mladým se to líbilo.</p>
<p><i>S: tanai eej ih uhaantai, tiim huniig demjij amidarhad</i></p> <p>Yuu ni demjsen yum dagaj jovjee. Tiim huniig dagaj yavahad amidal deer jovohgui bolovč daraastai šuu. Elbegdorž, Rinčino, Očirov, ter hunii nersiig bi eejeesee sonsj baij, bugdiig medne. Ter uis ih Buriadii taltii arvin holbootoi, Halhiin hunii neriig neg č sonssongui, Ter čini bugdeere Buriad.. unendee huvisgalt anh orson čini Buriad , Minii uzhed Buriatiin soil ter uid Halhaas undor.</p> <p>-----</p> <p>Namaig Morindawaad oč gevel bi bas očihgue, bi Morindavaanii hund helsen, či yuu ideed hun boljee, čagaan nogoo ideed.. Bi bol mah suu tos ideed hun boljee. Tednii amidral muu baijee. Teden bas Hailariin Daguurt durgue, kekii gej baina, kekii gej jiaoao ba. Huniig toohgue gej. Unendeen toohgue. Ter uised Buthanii oir sadn ireheer čini aina, Hailariin Daguurčuud. Yaduu, mongo joosgue, yavahdni arsen deel hiiij ugno huvcas hiiij ugno eldev urum tos mah ugeed yavuulna. Hen durtii? Tegehed teden Hailariin Daguur kekii gej helvel taarna, irehd ni durgue, amandaa helehgui bolovč durgue.</p>	<p><i>Vaše maminka byla moudrá, v životě podporovala takového člověka..</i></p> <p>Jaképak podporovat! Jen v životě s ním trpěla. Žít s takovým člověkem znamená mít materiální dostatek, ale žít pořád ve strachu. Od maminky jsem poprvé slyšela jména Elbegdorž Rinčino a Očirov. Ona je všechny znala. Tehdy hodně spolupracovali s Burjaty, nikdy jsme neslyšela jména Chalchů. Tohle byli všechno Burjati.. ve skutečnosti revoluci jako první dělali Burjati. Myslím, že Burjati byli tehdy kulturnější než Chalchové.</p> <p>-----</p> <p>Kdyby po mě chtěli, abych se přestěhovala do Morindawa, nepůjdu tam. Řekla jsem někomu z Morindawa: Na čem vy jste vyrostli? Na zelí! Já jsem vyrostla na mase, mléku a tuku. Jejich život byl chudý. Oni také nemají rádi chajlaarské Dagury, že jsou kekii – nafoukaní, že koukají na ostatní shora. A to je pravda. V té době se všichni báli, když měli přijet na návštěvu příbuzní z Buthy. Neměli peníze, když odjížděli, dali jsme jim ušít kožichy, oblečení, na cestu dostali maso, öröm, tuk... kdo by z toho měl radost? Takže je to pravda, když říkají o Hailarských Dagurech, že jsou kekii, neměli jsme z jejich návštěv radost, i když jsme to neřikali nahlas, ale bylo to tak.</p>

5.1.2 rozhovor s Damdinsürenem

S panem Damdinsürenem (79) jsem se setkala během jeho návštěvy v Praze. Damdinsüren je chölönbuirský Dagur a příbuzný Merseho.

<p>Merse Guo Daofu bol minii aaviin ah. Bi bol Hailaariin Daguur, manii ovog bol, Govol ovog, Merse bol Govol ovgiin hun, ene bol ovg ni Govol, tegvel ail čini yamar ail gevel Man ail,</p> <p>Merse Guo Daofu gedeg bol en Dagur hun Merse gedeg, Guo Daofu bol bičgiin ner, tegvel ene hun bol odoo juvhun manai Hulunbuir Daguur hun doktor biš, Hulunbuir Hailaart ih nertii hun, ih aldartei hun. Ene aldar ni bolvol ene hunii, ene hun bol odoo surgaal humuujuulegč, olon suraal baiguulaad, ene Uvur mongoldoo negtii sugaal humuujuulegč, ternii ajild. Ene gol boloo negdugeer, ene hoirdugaar bol niigmiin hudulguunii udirgagč.</p> <p>Tegvel Merse gedeg odoo negdugeer bolvol surgaal humuujuulten, ih gaviaatai, ene Uvur Mongol gevel Mukdenii Mongol bagšiin surguuli baiguulsan. Tegvel ene Mukden deer bol bagšiin surgaal baiguulsan, tegeed olon surgaal baiguulsan, ter uie bol manii Uvur Mongold surgan humuujil bol hugjeegui baisan, tegvel ene Hulunbuirt l biši Hingan aimag Jirim aimag tegeed l odoo olon aimguudaar olon hunin hundetgene.</p> <p>Tegeed bas odoo Hailaart Hulunbuirt бага surguuli dund surguli baiguulsan, tiim bolhoor odoo surgan humuujuutenii ih aldartai čadvartai. Tiim hun gej baigaa ene čini negdugeert.</p> <p>Hoyidugaart bol hubisgalč hun, ene bol odoo Hulunbuiiriig Orsiin nuleegee, Lenirii huvisgal, tegeed Hitadiin Sun Zhongshanii huvisgaliig ih demjigč, iigej bodood odoo Hulunbuirt eniig hitadaar helvel odoo niigem hudulguunii, .. za iim hoyor čadvartai, tegeed ene bol odoo hzar' tadin Songzhongshan... Enetei bol horiod oniii uyed ih naj, tanilcaj, enetei huvisgal hiine geed...</p> <p>Yapon odoo Hitadii ejilj avsan, ene uised odoo ih durgui, ter bol odoo Yaponoos jaildaad odoo</p>	<p>Merse – Kuo Tao-fu byl starší bratr mého otce. Jsem hailarský Gagur, naše rdové jméno je Govol a Merse byl z rodu Govol. Pokud jde o rodinu, je to rodina Man.</p> <p>Merse – Kuo Tao-fu... Daguři mu říkají Merse, Kuo Tao-fu bylo jeho literární jméno. Je slavný nejen mezi chölönbuirskými Dagury, ale v celém Chölönbuiru. Tím je slavný – byl především vychovatel, založil mnoho škol ve Vnitřním Mongolsku.</p> <p>Jednak to byl šířitel vzdělání, to za prvé. Za druhé byl vůdcem společenských hnutí.</p> <p>Tak Merse byl za prvé šířitel vzdělání, měl velké zásluhy, co se týče Vnitřního Mongolska, založil v Mukdeni mongolskou pedagogickou školu, a mnoho dalších, v té době ve Vnitřním Mongolsku nebylo školství rozvinuté, a nejen ve Vnitřním Mongolsku, také v Chinganském ajmaku, v Džirimském ajmaku a dalších si ho lidé vážili.</p> <p>Také založil základní a střední školu v Chajlaaru, proto je známý především jako schopný edukátor, tak se o něm mluví, to za prvé.</p> <p>Za druhé to byl revolucionář. V Chölönbuiru (založil) revoluční hnutí pod ruským vlivem, leninskou revoluci, také velmi podporoval Sunjatsenovu revoluci, takže, jak se říká čínsky, “společenské hnutí” – takové měl dvě schopnosti.. Seznámil se se Sunjatsenem, byli přátelé, plánoval s ním dělat revoluci.</p> <p>Když Japonci obsadili Čínu, odešel před Japonci a snad hodlal odejít do Ruska, odešel na ruský</p>
--	---

Orost očno gesen yum uu, manii Hailaart Manjuur, Manzhouli ter orosiin konsuld orood..tegeed barag naašaa avaad irdeg, terniig Orost avčiraad, ter uised odoo Stalinii ih čohilt bolson, ter uist teriig odoo horlson Ter uised odoo hedín nastai baisan daa, ter uised odoo nas barjee. Ter hun bol ih medlegtei hun, mongol bičig medne, hitad bičig medne, oros bičig medne. Za ene hunii tursun nutag bol Hulubuiiriin Evenk hošoonii Bayincagaan sum. Aavinh ni ner ni bol Ronglu gedeg. Merseg bi saya helsen šdee – Mongol medne, manj medne, hzatat medne, oros medno, nom bičgend ih sain.

14 nasnaasaa ene hun bol odoo gadagšaa surgaalid yavsan yumaa. Ene bol yamar surgaal gevel Harmurun mujiin negdugeer dund surgal, hitad surguld orson, 1910 ond. Igeed bolvol hitadiin bičig sain suraad bolvol hamgiin sain ene surguuli togsson. Tegeed 14 ond nutagtaa hariad ter uised odoo ene čini Manjiin uised bol odoo gejegtii baisan tegeed ter gezgee haičlaad, ih huvisgal hiine gej, ter uin niigem osogdol taviad odoo gejee haičlaad odoo iim yanjaar .. tegeed nutgiin jaluučud eniig... gejee tairaad tegeed manii nutag iim neg huviral ehelsen.

Tegeed bol 15 ond, ene Beejinii Oros surgaald baisan, 17 ond manii Hailaart neg Harčiniin tuivan bolson, Harčiniin odoo Sebjinge, ene Baavujaviin doorhii cereg odoo Mongol orond dovtlood Mongold höögdööd tegeed odoo Hulunbuirt irsen, tegeed odoo deerem bolood hulunbuiiriig ih tomson. Tegeed eniig sonsood ter surgaaliasaa boliod harij ireed ter uised ter deermiig höögööd yavuulj, Hulunbuiiriin noyiduud bugdeeree hamtraad, tegees Kuo Tao-fu god Hulunbuirt odoo surgaal baiguulsan бага surgaal baiguulaad, terniig odoo deešee devšeed, dund surgaal bolgood tegeed odoo surgan humujiliin ajil hiisen.

Igeed bolvol odoo Orsoos bolvol ned Setemniiš gesen huniig zalaad Meheertiin surgulidaa bagš bolgaad Oros bičig jaaj baisan tegeed ternii emegtei bol huvisgalč hun baisan šdee, emč baisan, tegeed hunii uvčín jasaad bas Oros hel jaaj ugeed sain naj bolood suultee bol 5 emegtei suragčiig Orosed bičig surahaar yavuulj, En deer bol Merseniin aav bolvol odoo myanal mongon tugrig gargaaj ene suragčid havsraad ene suragč

konzulát v Mandžurii.. a pak ho nejspíš přivezli sem, do Ruska, v té době byly stalinské čistky a během nich ho zavraždili. Kolik mu v té době bylo.... tehdy zemřel. Byl to velmi vzdělaný člověk, uměl mongolské písmo, čínské písmo, ruské písmo...

Jeho rodným místem je sum Bajancagaan v Evenckém chošúnu v Chölönbuiuru. Jeho otec se jmenoval Ronglu. Mersem jsem před chvílí říkal – uměl mongolsky, mandžusky, čínsky, rusky – v jazycích a literatuře byl dobrý.

Ve 14 letech odjel ven na studia. Studoval v První střední škole Chej-lung-ťiangské provincie – čínské škole. V roce 1910. Naučil se dobře čínsky, skončil tu školu s nejlepšími výsledky. Pak se ve 14 letech vrátil do rodného kraje. V té době – za Mandžůů se nosily copy – tak ten cop si ustříhl, že bude dělat velkou revoluci. Tak se chtěl postavit proti tehdejší společnosti a ustříhl si cop. No a mladí v kraji ho napodobovali a taky si stříhali copy, tak tehdy začal v našem kraji takovou jednu změnu.

V roce 15 byl v Pekingu v ruské škole, v roce 17 u nás v Chajlaaru byli charčínští zbojníci – vojáci charčinského Sebdžinge z Bavuuudžavovy armády vpadli do Mongolska, Mongolové je vyhnali a oni přišli do Chölönbuiuru a tam se chovali jako bandité a v celém Chölönbuiuru rabovali. Když to uslyšel, nechal školu v Pekingu a vrátil se do Chölönbuiuru. Mezitím se hulunbuiřští šlechticové všichni spojili a zbojníky vyhnali. Tak Kuo Tao-fu v Chölönbuiuru založil školu. Založil základní školu a tu pak povýšil na střední, tak tehdy prováděl vzdělávací činnost.

A tehdy pozval z Ruska člověka jménem Sedemniiš a udělal ho učitelem v mecheertské škole, aby tam učil ruštinu. Žena toho člověka byla revolucionářka, také lékařka, léčila tam lidem nemoci a taky učil ruštinu. Stali se dobrými přáteli a nakonec poslali pět žákyň do Ruska na studium. Na to dal Merseho otec tisíc stříbrných tugriků, na

<p>odoo tavan huuchen Orosed yavsan yum.</p> <p>Za tegvel Merse guai bol odoo Hulunbuirtee zaluučuudiin nam gej baiguulsan enecini 1918 ond, tegeed en zaluucuudiin nam bol odoo mongoliig ortoon jasah iim ujeltee, mongoliin utga soyoliig deešileh undestnee hugjuuleh Jaluučuudiin nam baiguulaad orosiin huvisgaliin nölöölöd huvisgal n'hiine odoo iim olon jalučuudiig...</p> <p>Dahiad bol Hulunbuiriin Mongol surguuli gej 1920 ond bolvol iim surguulid baiguulj.. Hoyor gurvan juun suragčtei, za tegvel ene uised bas Holintoi gesen huntei hamtraad huvisgaliin ajil hiisen, Jaluučuuiin nam baiguulsan olon jalučuudiig baiguulj..</p> <p>20 ond zaluucuudiin nam bol huvisgal gargasan 29 ond tegeed ih olj čadaagui</p> <p>Tegeed ene Merse guai bol 25 latin usgeer Daguur bicig johioson, tegeed bol Nantunii olon suragč olon ard tumend (duremt) latin bičgiig suragsan.</p> <p>Za, ter bičgiin tuhai bas iim baina, tegvel ene hun Hulunbuiriin horšoo baiguulsan. Ediin jasgiin, odoo bol horšoo baiguulaad, malčin ardad bolo odoo yum hangana – hodoo tald maimaa baihgue hudaldaq baihgue, tegeed Hailaart horšoo baiguulaad huduunii arded bus baraa hangaaj..</p> <p>Suultee odoo öör ajiltei bolood ene horšoo odoo demii hol yavj čadsanguee, Mersee guai odoo bas öör ajild yaartaltee. Tegvel ene bas maliin uulderiig halah ajild bas ih noloo gargasan – šine uulderiin honi, ?? uulderiin uher, maliin čanariig deešluuleh iim ajil hiisen.</p> <p>Horin ond bolvol ene Beejinii jasgaas jarlig buulgaad ene hulunbuiriin tusai erhiig hassan, hulunbuir bol oortoon jasah erhgui bolson, ene uised bol odoo Merse guai ih durgui eniig eserguucsen, tegeed Beejngiin jasgaas bolvol jarlig buulgaad eniig haan Guo Daofug uzej olvol buudaj alarai iim neg jarlig buulagsan. Tegeed bol čadsangue, tegeed odoo bolvol horin naiman ond bargiin barag taviad jaluučuudiin... jaluučuudiin boslog gargasan, ter uiin hitadiin toriinbodlogiig esergučeed...</p> <p>Ter horin gurvan ond Beejind orosin surguulid baigaad suuleer Mongol ulsad očson Halh</p>	<p>pomoc těm studentkám, a tak pět děvčat odjelo do Ruska.</p> <p>No a pan Merse založil v Chölönbuiru Stranu mládeže, to byl rok 1918. Tahle Strana mládeže měla byla zaměřená na autonomii Vnitřního Mongolska, na pozvedávání mongolské vzdělanosti a kultury a rozvoj mongolského národa. Takovou Stranu mládeže založil a pod vlivem ruské revoluce hodlal udělat revoluci, shromáždil mnoho mladých lidí...</p> <p>Potom založil Chölönbuirskou mongolskou školu, to bylo v roce 1920, bylo tam 200-300 žáků. Taky v této době spolu s člověkem jménem Hualintai prováděl revoluční činnost, založil Stranu mládeže a tam organizoval mnoho mladých. Ve 20 letech Strana mládeže provedla revoluci, v roce 29, ale moc toho nezískali.</p> <p>No a pan Merse vymyslel dagurské písmo z 25 latinských písmen a mnoho nan-tunským studentům, mnoha lidem vyučoval pravopis latinkového písma.</p> <p>On také založil v Chölönbuiru obchodní podnik – co se týče ekonomiky, založil obchod, aby dodával pastevcům zboží – na venkově tehdy nebyly žádné obchody. tak založil obchod v Chajlaaru a dodával látky a zboží.</p> <p>Potom se ale věnoval jiným věcem a ten obchod moc dlouho nefungoval. Pan Merse měl spoustu jiné nálehavé práce. Taky měl velký podíl na šlechtění dobytka, účastnil se vypěstování nového druhu ovcí, ?? druhu krav – věnoval se zlepšování kvality dobytka.</p> <p>Ve 20. letech y Pekingu přišel rozkaz zrušit chölönbuirskou autonomii. Tak Chölönbuir přišel o samosprávu. Pan Merse se tehdy velmi rozhněval a postavil se proti tomu, tak z Pekingu vydali příkaz, když někdo najde Kuo Tao-fua, ať ho zastřelí. Takový rozkaz vydali. Ale nepodařilo se jim to a tak v roce 28 asi padesát bargských mladých lidí provedlo povstání mládeže, proti tehdejší čínské vládě.</p>
---	---

<p>mongold, Beijind baihdaa bolvol mongol surguulid bagšilj baisan, surguuliin hamiaragč. 23 ond Ulaanbaatart očood Mongol ardiin huvisgalt namiin tuv horoonii Dambadorj gedeg huntei oirtood Uvur Mongoliinhaa asuudliig yarij Mongol ulsaas tuslamjiig guij baisan. Tegeed Mongold olon turliin huntii tanilčij Mongoliin huvisgal bolood huvisgalaas hoino aj aahui, soyil bolovsroliig sudlasan. Tegeed ... ?gaar damjaad Moskvaad očson, Moskvaad očood Orosiin namiin udirdagč hun bolood olon ulsin haricaatei huntei uulzj Uvur Mongoliin undestnii čölöoltiin hudulguund tuslamj guij baisan. Igeed Moskvad hedii sar baigaad bučij ireh jamd Buriaad Mongoliin Ulaa-uded tur end suusan, tegeed Ulaan-udiin ter ulsiin terguulegč Maria Sahjanova gedeg huntei uulzsan, tegeed ter hun Guo Daofug dailsan, tegeed Sahianova gedeg hun Guo Daofugiin undesnii čolooloh ajild čarmaij baiaag ih magtaj ih olon nom begelsen. Harij ireh jamdaa Baigal dalaid očij Baigal dalaig uzeeg Baial dalain tuhai ih saihaan šuleg bičsen.</p> <p>Za tegvel 23 ond Hailaartaa harij ireed ene orosiin huvisgaliin tuhai odoo Leniniin huvisgal odoo ih magtaj, ter jamaar yavyaa, 24 ond ene Hitadiin Sun Zhongshantai uuljsan, tegeed bolvol ene Mongol hunii soyil bolovsroliin tuhai hoyuulaa Guangzhoud uulzaad yarilcsan, Song Zhongshan bas enii uzeliig demjij Guo Daofud havsrel ugsen, Kuo Tao-fu bol ene Song Zhongshanii Sanminzhuyi, Gurvan ardiin ujeliig eniig odoo ih tusalj havsarsan. Igeed bolvol ene hun 25 ond Janjhuud ireed Uvur Mongoliin Ardiin Huvisgalt Namiig baiguulsan. Tegeed Merse gedeg hun ene Uvur Mongoliin huvisganiin udirdagč hun šuu dee.</p> <p>28 ond Mongol bolon Orsod suralčij baisan dučin suragčiiigii Ulaanbaatart nuučaar hural hisen. Tegeed Hulunbuiiriin oortoon zasag baiguulnaged budgeeree handaited haluun aršaand čoglaad ene boslog gargasan. Boslog gargaad hitadiig.. hitadad durgui.</p> <p>Tegeed Hitadiin čergiin erhten, Hulunbuiiriin Handgaid Merseetei uulzhaar očson, očood bol enii bagš ni bolvol bol hitadiin ene Zhonghuad ih erh barij</p>	<p>V roce 23, když byl v Pekingu v ruské škole, odjel do Mongolska, když byl v Pekingu, učil na mongolské škole jako správce studentů, v roce 23 odjel do Ulánbátaru, tam se sblížil s člověkem jménem Dambadordž y Ústředního výboru Mongolské lidové revoluční strany, hovořil s ním o otázce Vnitřního Mongolska a žádal o pomoc od Mongolského státu. Seznámil se v Mongolsku se spoustou různých lidí a zkoumal tam mongolskou revolucii, porevoluční hospodářství, kulturu a výchovu.</p> <p>Pak jel přes?? do Moskvy, když přijel do Moskvy, potkal se tam s předákem strany a tím, co mě na starost zahraniční styky, a žádal je o pomoc pro národní osvobozenécké hnutí ve Vnitřním Mongolsku. Tak byl v Moskvě několik měsíců a pak se vracel před Ulan-Ude, v Ulan-ude chvíli pobyl a setkal se s vládní představitelkou v Ulan-ude Marii Sahianovovou, a ona Kuo Tao-fua pohostila a velmi chválila jeho národně osvobozenéckou činnost a darovala mu mnoho knih. Cestou zpátky navštívil jezero Bajkal a napsal o něm pěknou báseň.</p> <p>Tak v roce 23, když se vrátil do Chajlaaru, začal s agitací pro ruskou revoluci – Leninovu revoluci, velice ji chválil a říkal, že je třeba vydat se touto cestou.</p> <p>V roce 24 se setkal s čínským Sunjatsenem, potkali se v Kantonu a mluvili spolu o mongolské kultuře a vzdělání. Sunjatsen velmi podporoval jeho názory a pomohl Kuo Tao-fuovi. Kuo Tao-fu zase velice pomohl (??) Sunjatsenově ideji Tří lidových principů.</p> <p>A tak tenhle člověk v roce 1925 přijel do Kalganu a založil Mongolskou lidovou revoluční stranu. A tak je Merse (i) vůdcem vnitromongolské revoluce.</p> <p>V roce 28 uspořádal v Ulánbátaru tajnou konferenci, na kterou svolal 40 studentů, kteří studovali v Mongolsku a Rusku. Potom se shromáždili u horkých pramenů v Handgaji a</p>
--	---

baisan, Čang Süe-liang, Mersegiin bagš. Tegeed Merseg yuu gej helen gevel, en noin helj či odo mongolig avren gevel ši čergin hučeer bolohgui surgaal baigul, teged olon ard en Mongolin soyilii deešluulne, iiged bolvol sai ene ardig hugjuulne. Teged Merse guai eniig juvšorod, za či surgaal baiguul, bi čamd mungo ugnó, hiatadin čergiin erhten bol odou uls turii namdulj gene, či odoo čereg mereg hun alj malaad Hulunbuirig tusgaar tohtnono geed ene yum čin čadahgui, hitadiin im olon huč baiga yum čini, gevc či Mongolig tulsana gever surgaal humuujil yaana, Guo Daofu juvšorson, za tegvel či bolvol bi čamd mungu ugnó, ene bol jiatadin uhan, uls tur taiping bol mungu hamaagui, suragčaa mungund iigeed surga, suragčín ideh uuh surgaaliin ger mer bol hamaagui. Ene bol

Čang Süe-liang ene hunii bagš, tegeed ene bagšingaa ugiig sosood Mukdend ireed Mongol bagšiin surguuli baiguulsan. Iigeed olon huniig humuujuuleh, en bol bas neg gavia.. ene der bolvol tudgai ne hunii durdj bolno, suuld uvurmongoliin uurtoó zasah, mono baiga uvur mongolin oortoo zasag baiguulsan šdee, uuniig terguulegč suuj baisan, Haafengaa gesen hun baina, ene bol Mersenií suragč. Ene Mersenií bol gar doriin, ih biširč baisan suragč. Ene hun hojim bol Uvur Mongoliin ded terguulegč, Ulaanhüutei niileed – tegeed ene hun odo soyiliin.. Ene hunii tuhai tuuh baina. Ene hunii tuuhiig bi suuld veronikad ugio.

Tegeed 29 ond ene surguul baiguulaad olon huniig Hulunbuiraas avaačij surgaasan, buh Uvur Mongoloos bas olon hun avaačij surgaasan. Ed bur tugseed bičigtei nomtoi soyiliin ajil hiisen hun baina, huvisgaiin ajil hiisen hun baina, olon yanziin.

29 onii uyees gučín onii ehend.. bol Šiliingol aimgiin Demčigdongrov gedeg huntei tend ni očij Mukdend uulzjee.

Iigeed bol 31 ond, Čang Süe-liang Beejind amarč baih uised, ene surgaaliig jogsoosiim. Yaagaad gevel ene Hitadiin hugjiliin dor Mongol hun bičig surval ene bol hojim manai hitadin turd haršil bolno ged, teged hoir jil bolood ene bagšiin surgaaliig odoo jogsooson. Iigeed bolvol ene Gup Daofu bol argagui, surguulia jogsood, Hai---yuund ireed bas undestnií ajiliig... 31 ond Yhanxueliangtei Beejind uulzahaar očsiim. uulzhaar očood odoo en Čang Süe-liang

vyhlásili povstání s cílem ustavení samosprávné vlády v Chölönbuiru....

Nato navštívil Merseho v chölönbuirském Handgaji čínský warlord, byl to jeho bývalý učitel, v té době měl velkou moc v centrální vládě, Čang Süe-liang, Merseho učitel. A co mu řekl – tenhle mocnár mu říká – jestli chceš zachránit Mongoly, vojenskou silou to nepůjde, založ školu, tak pozvedneš kulturu mongolského lidu, jedině tak pomůžeš Mongolům k pokroku, a pan Merse s tím souhlasil. Založ školu, dám ti peníze. Ten čínský vojenský mocnár chtěl uklidnit politickou situaci, tak mu říká – ty chceš s vojskem a zabíjením osmostatnit Hulunbuir, ale to nedokážeš, vždyť Čína má silnou armádu, ale jestli chceš pomoci Mongolům, dělej to vzděláním. Kuo Tao-fu s tím souhlasil, - no a jestli souhlasíš, dám ti peníze – to je čínská inteligence, nehledět na peníze, jen když se udrží politická stabilita. Za ty peníze můžeš učit studenty, zajistit jim jídlo a pití, učební prostory, to vše je v pořádku.

Čang Süe-liang byl jeho učitel a on poslechl učitelova slova a odešel do Mukdenu a tam založil mongolskou pedagogickou školu. Vychoval mnoho lidí, to je jedna z jeho zásluh. V souvislosti s tím můžeme zmínit jednoho člověka – vposledku bylo založena Vnitromongolská autonomní vláda, ta, co existuje dodnes – jejím vůdcem byl člověk jménem Hafenga, to byl Merseho student, jeho blízký žák, který ho velmi obdivoval. Ten se časem stal zástupcem předsedy Vnitřního Mongolska, spolupracoval s Ulaanhüem. Mám jeho příběh, potom ho dám Veronice.

Tak v roce 29 založil školu a shromáždil a vychoval tam mnoho lidí z Chölönbuiru i z celého Vnitřního Mongolska. Ti když skončili, byli to všechno vzdělanci, někteří pracovali v oblasti kultury, jiní dělali revoluci, tak různě.

V roce 29 nebo začátkem 30 let k němu do Mukdenu přijel člověk ze Šiliin golu jménem Demčigdongrov.

Dál, v roce 31, když byl Čang Süe-liang na odpočinku v Pekingu, nařídili zastavit vyučování v té škole. Situace v Číně se vyvinula tak, že (vláda) usoudila, že pokud se budou Mongolové vzdělávat, časem se stanou nebezpečnými pro nás Číňany. Tak

juvšeerčee. Si Beejind odo mongoiin iim hereg erhleh gajar gargaa, tegeed yag en uised 9 sariin 18nii huvisgal bolood ene hereg butej čadsangui. Tegeed 9sariin 18nd ene Čang Cuo-linii Yapon hun alaad zuun hoitiig ezelj avsiim, jiu yi bad. Tegeed ene der bol Guo Daofu bol durgue, inged Mukdengese bucad Hailart ireed.. Z Yapon dugrue Hailarta harij irje. Teged bolvol Guo Daofu bol tur čag ene nutagt baijee. Hulunbuirtoon baigaad.. Manjuurd očood bi helj baisan šdee, Manjuuriun konsuld očood harij ireegue, enenes hoiš tuuhig Orosin (..) baicaah heregtei, orosin yamar giandand baisan.

Ene hun odoo arvhen jiliin doktor – 1920 onoos 30 on hurtel – aravhen jilin doktor ih olon ajil hije. Surgal baigulsan, boslog gargasan, nam baigulsan, buh Uvur Mongoliin udirdagčiig, Hafunga gedeg huniig humuujuulj gagrasan, en un bol odo buh Uvur Mongliin udirdagč bolson. Bi bol odoo Merse gedeg hunig ih aguu hun gej ... ene hunii tuhai iim nom bičvel odoo

Merse gedeg hun bol undestnii ujeltei, en hidad tuund durgui.

Odongoa cini Guodaofunii guravdugaar ohin. Guodaofu hoyor avgaitai, negdugeer avgai gurvan ohin neg huu, durvun huuhedte, hoyordugar avgai neg huu neg ohin. Hoyor huuhed hoyulaa čacuu, Tumurgoa bolood Tumurbat, munoo baina. Ene bol бага emegtei. Odonguanii eej ni minii eejiin egč bolno. Turl boldog.

po dvou letech fungování tu školu zrušili. Kuo Tao-fu nemohl nic dělat, zavřel školu, přijel do Hailaru a zas se věnoval národnostní práci. V roce 31 navštívil v Pekingu Čang Süe-lianga. Když se setkali, Čang Süe-liang mu dal svolení: Můžeš v Pekingu založit úřad pro správu Mongolů. Ale přesně tehdy vypukla revoluce 18.9. a nepodařilo se tu věc skutečnit. 18.9. Japonci zavraždili Čang Cuo-lina a obsadili Severovýchod. Kuo Tao-fu s tím nesouhlasil a vrátil se z Mukdenu do Chajlaaru. Vrátil se, protože neměl rád Japonce. Tak byl nějakou dobu doma v rodném kraji. Po nějaké době odjel do Mandžurie, na ruský konzulát – a to už jsem říkal – odešel na ruský konzulát a už se nevrátil. Jeho další příběh se už musí dohledat v Rusku – v kterém vězení byl...

Ten člověk za pouhých deset let – mezi rokem 20 a 30 – udělal velmi mnoho věcí. Zakládal školy, inicioval povstání, založil stranu, vychoval Hafengu, vůdce celého Vnitřního Mongolska, ten se pak stal vůdcem Vnitřních Mongolů. Já si o Mersem myslím, že to byl velikán.

Merse byl nacionalista, Číňané ho nemají rádi. Odongoa je třetí dcerou Kuo Tao-fu. Měl dvě manželky, první manželka měla čtyři děti – tři dcery a jednoho syna. Druhá měla dceru a syna, byli stejně staří, Tumurgoa a Tumurbat, ještě žijí. To byla “malá manželka”. Matka Odongoy je starší sestrou mé matky, jsme pokrevní příbuzní.

5.2.1 Óda na jezero Bajkal

Baiyal dalai-yin maytayal (1923)

delekei dakin-u dotor-a
na celém světě
dalai tenggis arbin bui bolbaču
přestože jezer a moří je mnoho
delger tungyalay-i toyačibas
co se týče šírosti a průzračnosti
demei yaiqamsiytu ni kedüi büi
některá jsou zvlášť podivuhodná
ayula oron-u saiqaṅ – anu
krásné hory a krajiny
ali oron-u bui bolbaču
sice všechny země mají
ariyun sarayul-i asaṅyubasu
však zeptátel-li se na čistotu a jasnost
aldartu baiyal manu terigülen-e
naš slavný Bajkal bude první
kōbči dalai-yin nayur-anu
celé jezero
kōke ogytoryui metü önggtetei
má barvu modrého nebe
günjegei batu sayuri-anu
jeho hluboký a pevný základ
kümün amitan-eče aldartu (ijayurtai)
je vznešenější a ušlechtilejší než u lidí
irayū tungyalay urusqal-anu
jeho jasný a průzračný proud
iruyar tultal-a gegegen
je až ke dnu (celý) zářivý
irayalan nayadaqu amitad anu
zvířátka, co si v něm vesele hrají
ib ileken qaraydan-a

jsou zřetelně vidět

5.2.2 Hymna lidové strany Vnitřního Mongolska

Öbür mongyol-un arad-un nam-un dayuu (1925)

sür jibqulang-tai ulayan tuq iyen
svou majestátní rudou vlajku
sümbür aɣula-yin degegür manduɣulju
vyzdvihuje nad horou Sümbür
sönün büküi solon dayur-i
vymírajícím Solonům a Dagurům
süsü oruguldag arad-un nam-aa
vůli dodávající strana lidu
čayan esi-tei ulayan tuq iyen
svou rudou vlajku na bílém stožáru
čayan kerem-un degegür keisegju
nechávajíc vlát nad Velkou (čínskou) zdi
čalayayiradan büküi čaqar sili yin ɣool-i
opomíjený Čachar a Šilin gol
čigiray bolyadag arad-un nam!
silnými dělající strana lidu
köke esi-tei ulayan tuq iyen
rudou vlajku na modrém stožáru
küreng aɣula-yin degegür qauqauju
zapíchnutou do hnědých hor
kökerüküi бүдүгүлиг köke nayur-i
ubohému zaostalému Chöch nuru
küčün oruɣuldaq arad-un nam!
silu dodávající strana lidu

5.2.3 text Mongolské otázky/*Modern Mongolia*

MODERNÍ MONGOLSKO⁹⁵⁹⁶

Čínská správa Mongolska by se dala vystihnout slovy jako ignorance či nedbalost. Buďto na Mongolsko nahlíží opovržlivě jakožto na zemi barbarů, nebo jako případný vhodný prostor pro rozmístění nadměrné čínské populace. Ani jeden z těchto náhledů se neobtěžuje se seznámit s tím, co evidentně představuje komplexnější problém. Kdokoliv, kdo má co dělat s touto otázkou, nemá na práci nic lepšího než odsoudit domorodce (Mongoly) za jejich lehkomyšlné počínání kdykoliv se vyskytnou nesnáze a jejich následné záplatování takovým či onakým způsobem. Na tuto nemoc není lék. Z tohoto důvodu se vztahy mezi Mongolskem a Čínou rapidně zhoršovaly, což vyústilo v hnutí za nezávislost. Člověk, který je obeznámený s vývojem událostí v Mongolsku za posledních dvacet let by mohl těžko dojít k jinému závěru.

I. REVOLUCE VE VNITŘNÍM MONGOLSKU

Vnější Mongolsko se rozkládá mezi Ruskem na severu a pouští Gobi na jihu. Je kolébkou mongolského lidu. Sídlem politické i náboženské moci je město Urga. Když Mandžouvé v pozdním období své vlády začali důrazně prosazovat kolonizaci, způsobilo to povstání, které v roce 1911 vyvrcholilo ve vyhlášení nezávislosti Vnějšího Mongolska v čele s Bogdchánem. Jednalo se o začátek revolučního hnutí, kterému se ovšem nepodařilo se zcela zbavit zastaralé administrativy ustanovené Mandžui v Peking. Roku 1919 vyslali Číňané výpravu pod vedením generála Xu Shuzhenga. Měl potlačit revoltu a nadále uskutečňovat přetváření území Vnějšího Mongolska na provincie. Větší chyby se už snad ani nedalo dopustit, jelikož se zvedla vlna odporu. Jednak byla založena Mongolská lidová revoluční strana a roku 1921 byla ustanovena lidová vláda. Podruhé tak byla vyhlášena nezávislost. Ačkoliv byl Bogdchán stále hlavou státu, se tato revoluce přeci jen lišila od té předchozí z doby o 10 let dřív. Tentokrát se již nejednalo o vyjádření vůle aristokracie představovanou Bogdchánem nýbrž o lidové hnutí. Po jeho úmrtí v roce 1924 se konalo první

⁹⁵ Článek- Guo Tao-Fu (Merse), Zkrácená verze "Lectures on the Mongolian Question (*Menggu wenti Jiangyanlun, 1929, Mukden*)", *Pacific Affairs* (1930) 3(8)

⁹⁶ (pozn.r. *Pacific Affairs*: Článek vyšel poprvé v čínském deníku "Pokrok" a byl přeložen právě pro *Pacific Affairs* byl publikován v souladu se záměry P.A zkoumat myšlenky a názory, jak jsou vyjadřovány v zemích Pacifiku ohledně otázek relevantních ve zdejších regionech. Nikterak neodráží ediční přístup P.A)

zasedání Velkého churalu, kde byla přijata první Ústava MLR a zároveň byla formulována ekonomická opatření limitující možnosti bohatství jednotlivce. Vnější Mongolsko tak bylo nejen v procesu politické revoluce, nýbrž započalo první kroky směrem k sociální revoluci.

Za účelem ujasnění si nyní tématicky shrňme pokroky započaté revolučními změnami, které probíhaly ve třech fázích.

a. Organizace

Dnes je v čele Vnějšího Mongolska stranická vláda. Mongolská lidová revoluční strana ovlivňuje každodenní život ve všech jeho aspektech. Ať je řeč o politice či veřejném životě. K tomu, aby člověk dosáhl zodpovědné pracovní pozice, je nutné být členem strany. Nejvyšším orgánem strany je ústřední komise, která je organizačně uspořádána tak, že na různých úrovních zasahuje do dění po celé zemi. Účelem strany je ochraňovat práva mongolského lidu, smyslem je přinést demokracii. Tyto hodnoty jsou v souladu se socialismem, ovšem jsou v opozici vůči komunismu. Dějiny strany jsou úzce spjaty s vývojem revoluce v Mongolsku. Strana pod sebou zahrnuje Svaz revoluční mládeže. Mládež byla během revoluce pohonem změn a nyní funguje jako pomocný orgán strany. Dále jsou součástí strany odborové svazy. Právě tyto složky jsou ti, kteří uskutečňují ideály strany.

b. Politické uspořádání

Nejvyšším orgánem státu je Velký chural, jeho volení členové reprezentují celou populaci. Schází se jednou za rok, za účelem rozhodování ve veškerých politických otázkách. V období mezi schůzemi Velkého churalu je Ústřední výbor strany. Jedná se o celistvý systém reprezentace umožňující každému se podílet na vládě.

c. Vojenská služba

Armáda se skládá z (1) stálé armády, (2) milice, (3) pohotovostních sborů. Ve stálé armádě platí branná povinnost po dobu dvou let, během tohoto období se brancům dostává jak vojenského tak civilního výcviku, přičemž je především kladen důraz na stranické principy. Milice je velký sbor určený k výcviku důstojníků, který je počtem omezen na 1000 mužů. Je soustředěna v hlavním městě. Výcvik mohou podstupovat jak noví rekruti, tak starší důstojníci. Pohotovostní sbor poskytuje výcvik v letním období pro nové rekruty ve věkovém rozmezí mezi šestnácti a čtyřiceti lety. Ačkoliv je míněn převážně pro muže, ženy, pokud mají zájem, jsou rovněž přijímány. Jsou

poskytovány pouze nezbytné základy výcviku, které jen doplňují znalost toho, co je společné téměř všem obyvatelům, lov a jízda na koni.

d. Hospodářský vývoj

Prvním krokem v rámci ekonomických reforem v Mongolsku je nový systém zdanění a cla. Skrze opatření tohoto nově implementovaného systému nyní připadá přebytek přes jeden milion USD z celkového příjmu 12 milionů USD na každý rok. Další na řadu přichází uspořádání Průmyslové banky Mongolska. Tištěním bankovek a ražením mincí se daří napomáhat směně a stimulovat trh. Třetím krokem je zestátnování zahraničního obchodu. Provozování kapitalismu je znemožňováno a ekonomický rozvoj je záležitostí státu. Na veškerá takováto opatření dohlíží Národní hospodářská komise.

e. Školské reformy

V současnosti se v Mongolsku nachází přes šedesát základních škol vedle jedné střední školy a jedné učitelské školy v hlavním městě. Nejvyšší vzdělávací instituce je pak pod správou Ústředního výboru strany. Veškeré ostatní školy spadají pod ministerstvo školství. Výuka ve všech těchto školách probíhá v mongolském jazyce a žákům je vštěpována myšlenka národní individuality. Je také značný počet studentů, kteří získávají specializované vzdělání v zahraničí, přes padesát v Německu, dvacet ve Francii asi stovka v Rusku.

f. Otázky zdravotnictví

Záležitosti zdravotní péče jsou v Mongolsku obrovským problémem. Míra úmrtnosti je vysoká a šíření infekčních nemocí především pak syfilis je téměř nekontrolované. Mongolská vláda pořádá systematickou osvětovou kampaň skrze přednášky a činnost zdravotnických center. V hlavním městě byla vybudována nemocnice, kde je možné léčit různé nemoci nejnovějšími metodami pod dohledem ruských lékařů. Existuje rovněž množství dalších nemocnic a lékáren spravovaných vládou.

g. Pokroky v průmyslu

Devadesát devět procent obyvatel Mongolska je činných v dobytkařství. Největší část pozornosti vlády ohledně vývoje průmyslu v tomto odvětví je tak zaměřena na ochranu a chov dobytka a s tím spojeného průmyslu.

h. Komunikace

Ještě donedávna fungovaly na území Mongolska pouze tradiční způsoby přepravy, v současnosti se začíná rozmáhat automobilový provoz mezi Urgou a Kalganem, či mezi Urgou a Manzhouli a dalšími. Telegrafní a rádiové stanice propojují sídla v Mongolsku se zbytkem světa. Mezi vybranými místy je k dispozici pravidelná letecká doprava několikrát týdně. To vše narušuje izolovanost Mongolska a umožňuje mu propojení s moderním světem.

i. Kultura

V tomto bodu jsou zahrnuty kulturní instituce, novinové redakce a nakladatelství. Již od ustanovení národní vlády v Mongolsku rapidně vzrostl počet vydávaných tiskovin. V Urze se nachází velké nakladatelství vydávající učebnice, periodika různých odvětví. Také bylo postaveno velké divadlo s kapacitou až dvou tisíc diváků, navržené po vzoru Velkého divadla v Moskvě. Dále probíhá celková modernizace způsobu života v hlavním městě, kde se zavádí elektřina a telefonické spojení. Emancipace žen a kampaň proti negramotnosti zaznamenávají významné pokroky.

Člověk se může ptát, odkud že pochází motivace a síla, která začala s tak rapidní modernizací zpátečnického Mongolska. Odpověď je zcela jasná, Sovětské Rusko. Pokud by byla položena další otázka: Jak je možné, že se Mongolsko zcela vědomě podřizuje sovětskému vlivu, copak na jeho straně neexistují obavy z rudého vlivu? Odpověď se skrývá ve skutečnosti, že Rusko hrálo svou úlohu inteligentně a Mongolsko bylo v zoufalé situaci. Od začátku tohoto století Mongolové snášeli příkoří nejprve ze strany Mandžů, Xu Shuzhenga a nakonec od bílých Rusů podněcovaných Japonskem. Ve své bezvýchodné a zoufalé situaci se obrátili k Rusku a setkali se s pomocí a sympatií. Rusko Mongolsku vypomohlo finančně i vojensky. Pomohlo Mongolsku vyhnat cizí utlačovatele a ustanovit domácí vládu. Je za takových okolností možnost, že by si Rusko získalo důvěru a vděčnost Mongolska, stále překvapující? Jakmile se Mongolsko octlo na cestě ke svému znovu-vybudování, bylo zřejmé, že potřebuje odbornou pomoc snad ve všech aspektech občanského života. Co bylo v takovém případě přirozenější, než se obrátit na Rusko, jemuž dlužilo nemálo za svou novou existenci? Pro ujasnění, v současné době se v Mongolsku vyskytují sovětsí poradci ve všech institucích a vůbec ve veškerých odvětvích života. Rusové mají situaci pevně pod kontrolou. Vývoj Mongolska během posledních deseti let je vlastně uskutečňováním komunistického programu

sověty. Je ovšem nutné zmínit, že jejich politika se manifestuje jako přátelská asistence a nikoliv jako exploatace. Od svého příchodu tvořili sověti skutečnou konstruktivní sílu během znovu-budování státu. Tudíž je z pohledu Mongolů, ať jsou to komunisté či ne, vztah se Sovětským Ruskem obdařen daleko větší legitimitou než vztah k jakékoliv jiné velmoci. To jen pro vymezení důvodů, odkud pochází ona neotřesitelná důvěra v sovětskou vládu.

Pokud bychom ovšem na celou situaci hleděli objektivně, spatřili bychom za sovětskou politikou v posledních desíti letech následující taktiky:

1. Kontrola nad finančním sektorem Mongolska.
2. Zasahování do otázek svobody sdružování.
3. Monopolizace v oblasti zahraničních vztahů Mongolska.

Hospodářství Mongolska je blízce spjato s hospodářstvím Číny, ovšem Sovětskému Rusku jde o to, je od sebe zcela oddělit. Vnější a Vnitřní Mongolsko jsou jeden národ a jejich obyvatelé jsou pokrevně spřízněni. Měl by mezi nimi panovat naprostý soulad, ale Sovětské Rusko je od sebe odděluje, tím, že uznává nezávislost Vnějšího Mongolska a přitom odpírá Mongolům z druhé strany jejich podíl na republice. Dále pak, pokud je Vnější Mongolsko nezávislým státem, kde se bere nutnost toho, aby se k němu Sovětské Rusko chovalo jeho ochraňovatel? Na Mongolsko se pohlíží jako zemi, která je příliš slabá, vhodná pouze pro růst uvnitř skleníku, nikdy by neměla být vystavena přímým spalujícím slunečním paprskům, nikdo jiný než právě Sovětské Rusko by s ní neměl udržovat mezinárodní vztahy. Téměř ihned poté, co Sovětské Rusko uzavřelo dohodu s Mongolskem o uznání jeho nezávislosti roku 1921, podepsalo paralelní dohodu s Čínou, kde de facto uznává Vnější Mongolsko jakožto součást Číny (1924). Jaký postoj tedy Rusko zaujímá? Roku 1922 vydala vláda Mongolska prohlášení, ve kterém vyjadřuje zájem na tom, aby došlo k znovu-ustanovení přátelských vztahů s Čínou, zároveň přitom žádá Sovětské Rusko o to, aby fungovalo jako prostředník vyjednávající mírovou smlouvu mezi oběma zeměmi. Je vůbec Vnější Mongolsko nezávislou zemí ve svých vlastních očích? Kde je možné najít další takový příklad samostatného státu žádajícího třetí stranu o vyjednávání v jeho zastoupení? Nyní by mělo být zřejmé do jaké míry má Sovětské Rusko nadvládu nad záležitostmi Vnějšího Mongolska.

Jaká je šance pro stát, aby nabyl nezávislosti, za situace, kdy jsou její ekonomika a mezinárodní vztahy ovládnány jiným státem? Pokud někdo mohl uvěřit tomu, že skutky sovětů ve Vnějším Mongolsku jsou pouze projevem skutečného přátelství, je ještě vůbec možné najít větší přetvářku? Pravda je taková, že vše, co Rusko udělalo pro Mongolsko, nebylo ani tolik pro blaho Mongolů samotných nýbrž pro své vlastní výhody. Vystavělo

Vnější Mongolsko do takové podoby, aby jej mohlo používat jakožto „narázníkový stát“ a mohlo uskutečňovat své vlastní záměry. Jeho slova jsou jako meč, ovšem jeho záměry jsou jako meč. Krade zvon se zacpanýma ušima v domnění, že ho nikdo neuslyší. Ale klame samo sebe a jednou na to také samo doplatí. Následky budou takové, že: zaprvé proti sobě obrátí celou Čínu, zadruhé vzbudí vůči sobě odpor všech světových velmocí, zatřetí zklame důvěru všech utlačovaných národů Orientu, které se k němu obracely v naději. A nakonec se jí podaří dokonale zdiskreditovat všechny principy, které sovětská vlády hlásá.

II. Hnutí za nezávislost ve vnitřním Mongolsku

To, co bývalo dřív známé jako Vnitřní Mongolsko bylo je nyní ve velkém transformováno na provincie. Tak je tomu v případě Suiyanu, Čacharu a Jeholu. Toto jsou právě ta území, se kterými má Japonsko své plány. Již od revoluce roku 1911 viděla tato území různá povstání. Ta byla do značné míry způsobena důraznými reformami implementovaných čínskou vládou. Primárními aktéry těchto povstání jsou především příslušníci aristokracie. Ovšem již dávno před těmito nepokoji se objevilo hnutí za nezávislost, jenž vycházelo z hluboko usazených tužeb prostých lidí. Bylo to skutečné demokratické hnutí a tvořilo silnou opozici vůči vládě Mandžuského režimu stejně tak jako Mongolské šlechtě. Hnutí oddané potřebám lidu, jenž dalo podnět k založení Vnitro-Mongolské lidové revoluční strany v roce 1925. Lze rozpoznat tři výrazné skupiny v rámci tohoto hnutí. První je část tvořená příslušníky šlechty. Další je historická opoziční skupina známá jako *Tokuilun*.⁹⁷ Nakonec je zde také nová revoluční strana mládeže inspirovaná hodnotami modernity. Předmětem zájmu všech tří skupin je sice totéž, ovšem jejich politické hodnoty jsou vzájemně velice odlišné. Často se zdá, že si v následování svých politických ambic až protirečí. Aristokracie, jenž je zainteresována především ve své vlastní moci, reprezentuje ultra-pravicovou pozici. Ta část strany, která čerpá ideály mladých lidí stojí za progresivními hodnotami. Ani jedna frakce se netěší z plné podpory středu. Jejich neshody a rozepře zpomalily pokrok a učinili z nich pěšáky v rukou Ruska na straně jedné a Japonska na straně druhé.

Záměry Japonska s Mongolskem jsou nyní jakýmsi veřejným tajemstvím. Chengchiatunská aféra roku 1916, invaze do Chölönbujru v roce 1917 či vyhlášení nezávislosti Tawuli roku 1919 jsou příklady podněcování ze strany Japonska a vměšování se do Mongolských záležitostí. Japonsko nyní upíná svou pozornost na Vnitřní Mongolsko. Dělá

⁹⁷ Uvádím jak je k nalezení v originálním přeloženém textu. Nejspíše se jedná o rozdílnou transliteraci slova *duguilang* – tj. kroužek (v tomto kontextu politické uskupení)

průzkumy svých zdrojů, podporuje zakládání statků, činí se v organizaci obchodních společností Mongolska a uzavírá spojenecké svazky s mladými mongolskými šlechtici, lámy a někdy dokonce i s bandity. Nejen, že všechny tyto aktivity probíhají veřejně, dokonce jsou považovány za zcela legitimní. Nakonec se připojilo ‚Dvacet jedna požadavků‘.

Lze tedy říct, že z jakéhokoliv úhlu pohledu se vztah mezi Čínou a Mongoly nachází na velmi tenkém ledu. Je zde významný zájem, o jasně definovaný politický postoj ze strany čínské vlády vůči Vnitřnímu Mongolsku. V oněch částech Vnitřního Mongolska, jenž byly přetvořeny v provincie, si lokální aristokracie stále drží svá obvyklá privilegia. Lidé stále nemají absolutně žádný podíl na vládě. To jediné, co vidí, je neustálí příliv nových čínských usedlíků. Příležitosti pro ně samotné jsou jim odpírány a k jejich velkému zklamání nepřichází nic jako útěcha. Tyto podmínky daly vzniknout závažné nespokojenosti s vládou Číny. Pokud bude tato situace pokračovat dostatečně dlouho, nešťastné následky na sebe nenechají dlouho čekat. Pro čínskou vládu není příliš moudré držet se zpátky ve svých pohodlných pozicích a svalovat zodpovědnost na Mongoly manipulovaných všemi ambiciózními stranami.

Následující si klade za cíl alespoň nastínit jakousi strategii, jenž by mohla částečně pomoci v řešení současné krize: Garance pozic vůči aristokracii formou dosazování jejich příslušníků na posty v provinční správě. Směrem k politicky uvědomělé mládeži, by se měla vytvořit příležitost pro participování v politice tím, že tito lidé budou moci vstupovat do Kuomintangu. A konečně, pokud jde o širší populaci, by mělo být zajištěno, že je dbáno o jejich ekonomickou prosperitu a občanské svobody. Takováto opatření by měla vyřešit celkovou nespokojenost a zároveň přesvědčí Mongoly o tom, že k nim centrální vláda přistupuje upřímně ohledně dodržování Tří principů navržených doktorem Sunjatsenem.

III. BUDOUCNOST MONGOLSKÉHO LIDU

Z výše uvedeného lze vyvodit následující shrnutí:

1. Předpoklady státu v moderní době jsou pokročilá civilizace, vědecké poznání, uspořádaná armáda a práce, ekonomický trh. Mongolsko nemá ani jedno z toho. Jeho civilizace je vyčerpaná a jeho populace na ústupu. Dále je postihováno přirozenými limitacemi, které skýtá pouštní terén. Fakt, že je obklíčeno mezinárodními vlivy, znemožňuje možnost toho, aby se vzmohlo na to, čeho se mu podařilo dosáhnout během dynastie Jüan. Toto je pravda o Vnitřním Mongolsku. A není to o nic menší pravda ohledně Vnějšího Mongolska, které je v současnosti

oslavováno jako samostatná republika. Dříve či později dojde k tomu, že bude buď anektováno Sovětským Ruskem, nebo navráceno pod křídla Číny.

2. Spolek s Čínou je v zájmu Mongolska.

Pokud platí to, že Mongolové nemohou být samostatní, je tedy otázkou, kdo je ten s kým by se měli sjednotit, tak aby to pro ně samotné znamenalo co největší přínos. Dějiny nás poučují o tom, že v případě, kdy se zaostalejší národ spojí s vyspělejší, tak nejen, že je postupem času asimilován, nýbrž eventuálně vymizí. Riziko klesá podle to, jak moc blízko si tyto dva jsou. Na základě tohoto předpokladu, je jasně vidět, že sjednocení s jak s Rusy tak s Japonci je méně prospěšné než s Číňany. Nejen, že jsou Číňané podobně jako Mongolové jedním z utlačovaných národů, také navíc zaujímali politicky liberální postoje vůči slabším národům. Historicky, kulturně a ekonomicky vzato toho mají společného mnohem více než kterýkoliv jiný stát.

3. Čína potřebuje Mongoly

Takovéto spojení je jen ku prospěchu Mongolů a z perspektivy Číny se navíc jedná se o přínosnou věc. V průběhu dějin, během posledních pěti tisíc let byli Číňané neustále znovuoživováni krví ze severu. Každá invaze znamenala jednak expanzi čínské civilizace a zároveň omlazení Číny. Jestli chce Čína skutečně dosáhnout rovnoprávné pozice mezi ostatními národy, potřebuje Mongoly stejně tak jako oni potřebují ji. Fyzický potenciál Mongolska a intelektuální bohatství se bude navzájem doplňovat. Spojení obou dvou umožní prostor pro expanzi pokud mezi nimi bude panovat soulad.

5.4 Obrazová příloha

5.4.1. Kresba domu v Mecheertu

5.4.2.

5.4.2. Nejvyšší představitelé Lidové revoluční strany Vnitřního Mongolska při 1. sjezdu strany (říjen 1925) Merse - první řada, třetí z leva.

převzato z obrazové přílohy ATWOOD, Christopher P., *Young Mongols and Vigilantes in inner Mongolia's interregnum's decades, 1911-1931*. Leiden; Boston; Köln, Brill, 2002 ISBN: 9004126074

5.4.3. Протокол о затчении

УТВЕРЖДАЮ

ЗАМ. ГЛАВНОГО ВОЕННОГО ПРОКУРОРА
генерал-майор юстиции

Григорьев
В.С. ПАРФЕНОВ

19 мая 1989г.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

в отношении МЕРСЕ он же ГО-ДАОФУ
(ф.и.о.)

по материалам уголовного дела (арх. № Н-9180)

Фамилия, имя, отчество: МЕРСЕ он же ГО-ДАОФУ Гобол

Дата и год рождения: 1894г.

Место рождения: деревня Чгаромта Хулун Байского округа
(Китай)

Сведения о партийности (в том числе № партийного билета):
член Народной рабочей партии Внутренней Монголии
с 1925г.

Место работы и должность до ареста: директор монгольской семина-
рии в г.Мукдене

Место жительства до ареста: местность в Барге (60 км. от г.вост.)
от Хайлара

Данные о родственниках: на момент ареста МЕРСЕ его семья в составе
жена - СУУДЕ а также 3 дочери НАРАЧГА, 14л., САРЫНГА, 12л.,
ОДОНГОА, 10л., - проживали в Барге. Сведения о их местожительстве
в настоящее время не имеется.

Дата ареста, предъявленное обвинение, когда и каким несудебным органом было вынесено решение по делу: 11 декабря 1931г. в Свхконсульстве на ст. Манчжурия Мерсе задержан негласно сотрудниками ОГПУ в связи с провоцированием им националистического движения и ведением шпионско-провокаторской работы в пределах Внутренней Монголии. Следствие по делу проводилось в полпредстве ОГПУ Дальневосточного края, а затем в ИНО ОГПУ. Процессуальные документы об аресте, предъявлении Мерсе обвинения, мере пресечения, продлении сроков в деле отсутствуют. Согласно постановлению Коллегии ОГПУ от 27 марта 1934 г. в связи с обвинением в шпионаже в пользу японской разведки, в подготовке вооруженного восстания и попытке спровоцировать вооруженный конфликт, т.е. по ст.ст. 58-4 и 58-6 УК РСФСР Мерсе подвергнут расстрелу, с заменой последнего замечанием оком на 10 лет в ИТЛ. МЕРСЕ он же ГО-ДАОФУ Гобол подпадает

(ф.и.о.)

под действие ст. I Указа Президиума Верховного Совета СССР от 16 января 1938г. "О дополнительных мерах по восстановлению справедливости в отношении жертв репрессий, имевших место в период 30-40-х и начала 50-х годов".

Военный прокурор отдела ИВН:
полковник юстиции *А. Дорофеев* (Дорофеев)

Сотрудник отдела ИВН СССР
подполковник *А. В. Беляков* (А. В. Беляков)

17 мая 1939г.

ИП-3883-88

附
录

5.4.4. Damdinsüren

(Foto: Autorka)

5.4.5. Odongoa

(Foto: Autorka)

6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ATWOOD, Christopher, P., *Young Mongols and Vigilantes in inner Mongolia's interregnum's decades, 1911-1931*. Leiden; Boston; Köln, Brill, 2002 ISBN: 9004126074
- BULAG, Uradyn E., *The Mongols at China's Edge: History and the Politics of National Unity*. Lanham; Boulder; New York; Oxford, Rowman & Littlefield Publishers, 2002, ISBN: 0-7425-1144-8
- CROSSLEY, Pamela Kyle, *Orphan Warriors: three Manchu generations and the end of Čching world*. Princeton; New Jersey, Princeton University Press, 1990 ISBN: 0-691-05583-1
- DI COSMO, Nicola; FRANK, Allen J. a GOLDEN, Peter B. (editoři), *The Cambridge History of Inner Asia: The Chinggisid Age*. Cambridge, Cambridge University Press, 2009 ISBN: 0-5218-4926-8
- ELLIOTT, Mark C., *The Manchu Way: The Eight Banners and Ethnic Identity in Late Imperial China*. Stanford, Stanford University Press, 2001 ISBN: 0-8047-3606-5
- FAIRBANK, John King a GOLDMAN, Merle, *China, A History*. Cambridge; Massachusetts; London, The Belknap Press of Harvard University Press, 2006, ISBN: 0-674-01828-1
- FORSYTH, James, *A History of the peoples of Siberia: Russia's north Asian colony*. Cambridge, Cambridge University Press, 1998, ISBN: 0-521-40311-1
- HUMPHREY, Caroline spolu s ONON, Urgunge, *Shamans and Elders: Experience, Knowledge and Power among the Daur Mongols*. Oxford, Oxford University Press, 1996 ISBN: 0-19-827941-8
- JANHUNEN, Juha, *Manchuria: An ethnic history*. Helsinki: The Finno-Ugrian Society, 1996 ISBN: 951-9403-84-1
- LATTIMORE, Owen, *The Mongols od Manchuria*. London, George Allen & Unwin Ltd, 1935
- LEE, Chong-Sik, *Revolutionary Struggle in Manchuria: Chinese Communism and Soviet Interest, 1922-1945*, Berkeley; Los Angeles; London, University of California Press, 1983 ISBN: 0-520-04375-8
- LIU, XIAOYUAN, *Reins of Liberation: An Entangled History of Mongolian Independence, Chinese Territoriality, and Great Power Hegemony, 1911-1950*. Washington; Stanford, Woodrow Wilson Center Press, Stanford University Press, 2006 ISBN-13: 978-0-8047-5426-8
- MOROZOVA, Irina Y., *Socialist Revolutions in Asia: The social history of Mongolia in the twentieth century*. New York, Routledge, 2009, ISBN: 978-0-7103-1351-5

POUCHA, Pavel (přeložil), *Tajná kronika Mongolů*. Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2011 ISBN: 978-80-7422-102-6

RAWSKI, Evelyn S., *The Last Emperors, A Social History of Čching Imperial Institutions*. Berkeley; Los Angeles; London, University of California Press, 1998 ISBN: 0-520-21289-4

SINOR, Dennis (editor), *The Cambridge History of Early Inner Asia*. Cambridge, Cambridge University Press, 1994, ISBN: 0-521-24304-1

XU, Elina-Qian, *Historical development of the pre-dynastic Khitan*. Helsinky, Multiprint Oy, 2005 ISBN: ISBN 952-10-0498-3